

Jules Verne

CASTELUL DIN CARPAȚI

Jules Verne (1828-1905) este, probabil, cel mai popular Dintre scriitorii francezi. Dintre numeroasele sale romane de un Mare succes, Castelul din Carpați, publicat în 1892, are o semnificație cu totul deosebită pentru cititorii români. Aproape de satul Werst, undeva în Transilvania, se înalță Castelul din Carpați, părăsit după plecarea ultimului său Stăpân, baronul Radu de Gorj. Într-o zi, o dâră de fum se vede Ieșind din castel și o voce misterioasă se aude la hanul La Regele Matei. Tânărul pădurar Nicu Deac și doctorul Patac, cu toată teama lor, se îndreaptă spre castel, ca să vadă ce se întâmplă, dar expediția lor dă greș. La puțin timp după aceea, sosește în Werst contele Francisc de Telec, care hoinărește prin lume pentru a uita de moartea tragică, pe scenă, a iubitei lui, cântăreața de operă, Stilla. Aflând de misteriosul Castel din Carpați care îi aparține celui care l-a blestemat în momentul nunții Stillei, se hotărăște să pornească într-acolo. O descoperire Incredibilă îl așteaptă...

Coperta: Walter Riess

Ilustrații reproduse după L. Benett

Redactor: Gina Frincu

Tehnoredactare computerizată: Cristina Bucuroiu

Pentru comenzi și informații adresați-vă la:

Editura CORINT Difuzare:

Str. Teodosie Rudeanu nr. 21, sector 1, București

Tel: 222.19.49, 223.19.28; 260.10.26; Fax: 222.71.78

E-mail: vanzari@edituracorint.ro

Magazinul virtual al editurii: www.edituracorint.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

VERNE, JULES

Castelul din Carpați / Jules Verne: trad.

Traian Fițescu

București: Corint, 2004

ISBN 973-653-716-1

I. Fițescu, Traian (trad.)

821.133.1-31=135.1

Jules Verne

LE CHATEAU DES CARPATHES

Toate drepturile asupra acestei versiuni în limba română

sunt rezervate Editurii CORINT,

parte componentă a GRUPULUI EDITORIAL CORINT

Timbrul literar se plătește Uniunii Scriitorilor din România

Cont: RO44RNCB5101000001710001 B.C.R SUC. UNIREA

Format: 16/54x84. Coli tipo: 6

fed print

tipografie

Ondata* UHM UmV

Td:411.0055; 411.47.78 fedferanu

JULES VERNE

CASTELUL DIN CARPAȚI

Traducere și note de Traian Fițescu

CORINT

București

Capitolul I

Povestirea care urmează nu este fantastică, este doar romanească. Trebuie, oare, având în vedere caracterul ei neverosimil, să tragem de aici concluzia că nu este adevărată? Ar fi o eroare. Suntem într-o epocă în care orice se poate întâmpla — aproape că avem dreptul să spunem că orice s-a și întâmplat. Dacă plăsmuirea noastră nu este deloc verosimilă astăzi, poate fi mâine, grație resurselor științei care sunt șansa viitorului, și nimeni nu se va gândi să o așeze în rândul legendelor. De altfel, la adăpostul acestui practic și pozitiv secol al XK-lea, nu se mai nascocesc nicăieri legende, nici în Bretania, pe meleagurile crâncenilor korigani¹, nici în Scoția, ținutul brownielor² și al gnomilor³, nici în Norvegia, patria așilor⁴, elfilor⁵, silfilor⁶ și valkiriilor⁷, nici chiar în Transilvania unde, decorul Carpaților se potrivește atât de bine evocărilor psihagogice. Se cuvine să reținem totuși că regiunea transilvană este, foarte legată, încă, de superstițiile străvechi. Provinciile acestea de la capătul Europei, domnul de Gérando⁸ le-a descris, Elisée Reclus⁹ le-a vizitat.

Nici unul dintre ei nu a pomenit despre ciudata istorie pe care se biziue romanul de față. Au avut, oare, cunoștință de ea? Poate, dar n-au vrut să-i dea crezare. Este regretabil, căci ar fi relatat-o unul cu rigoarea unui analist, celălalt cu acel lirism necăutat cu care sunt impregnate însemnările sale de călătorie.

De vreme ce nici unul, nici celălalt nu a făcut-o, o voi face, în locul lor, eu.

În ziua de 29 mai a anului acela, un cioban își păzea turma la marginea unui podiș plin de verdeață, la poalele Retezatului care domină o vale fertilă, acoperită de păduri cu tulpini drepte, îmbogățită de frumoase culturi. Iarna, galernele, care sunt vânturile din nord-vest, rod acest podiș înalt, descoperit, neadăpostit, ca briciul unui bărbier. Se spune atunci, prin partea locului, că se bărbierește, și încă până la sânge.

Ciobanul acesta nu avea nimic arcadian¹ în straiile lui și nimic bucolic în atitudine. Nu era nici Dafnis², Amintas³, Tityr⁴, Lycidas⁵, ori Meliben⁶. La picioarele lui înfîpte în niște încălțări grosolane și caraghioase de lemn nu murmura Lignon-ul⁷, ci Jiul⁸ valah, ale cărui ape proaspete și pastorale ar fi fost demne să curgă prin meandrele romanului Astreei.

Frik din satul Werst — așa se numea acest rustic păstor — la fel de neîngrijit ca și animalele sale, bun să locuiască în acea cloacă sordidă ridicată la intrarea în sat, unde oile și porcii lui creșteau într-o revoltătoare păducherie (acesta este singurul cuvânt, împrumutat din limba veche, potrivit pentru târlele păduchioase din comitat).

³ Protagonistul dramei pastorale *Aminte*, de Tasso. (N.tr.)

Immanum pecum precumpănea așadar, în purtarea numitul Frik, asupra lui *immanior ipse*. Trântit pe o movilă acoperită cu iarbă dormea cu un ochi, veghind cu celălalt, cu pipa lui mare în gură, fluierându-și, uneori, câinii, când vreo oaie se îndepărta de pășune, sau sunând în bucium și trezind ecoul munților.

Erau ceasurile patru după amiaza. Soarele începea să asfințească. Câteva piscuri, cu poalele înecate într-o ceață ușoară, dusă de vânt, se luminau spre est. Spre sud-vest două spărturi în lanțul muntos lăsa să pătrundă un mănunchi pieziș de raze, ca un șuvoi de lumină țâșnind printr-o ușă întredeschisă.

Acest sistem orografic¹ aparținea regiunii celei mai sălbatice din Transilvania, cunoscută sub denumirea de comitatul Cluj².

Ciudat fragment al imperiului Austriei, este această Transilvanie, „Erdely” în maghiară, adică „țara pădurilor”. Este mărginită de Ungaria la nord, de Valahia la sud, de Moldova la vest. Cu o suprafață de șaiszeci de mii de kilometri pătrați, sau șase milioane de hectare — aproape a noua parte din Franța — este un soi de Elveție, dar cu jumătate mai întinsă decât domeniul elvețian, fără să fie, însă, mai populată. Cu podișurile sale, în mare parte acoperite de culturi, cu pășunile sale bogate cu văile sale capricios conturate, cu piscurile sale trufașe, Transilvania, crestată de ramificațiile de origine platonice³ ale Carpaților, este brăzdată de numeroase cursuri de ape, care se varsă în Tisa și în acea Dunăre superbă, ale cărei Porți de Fier închid, la câteva mile mai la sud⁴, defileul lanțului Balcanilor, la frontiera dintre Ungaria și Imperiul otoman⁵.

3

Aceasta este străvechea țară a dacilor, cucerită de Traian și primul secol al erei creștine. Independența de care se bucura sub Ioan Zapolya¹ și urmașii acestuia până în 1699, avea să ia sfârșit în timpul lui Leopold întâiul², țara devenind o anexă a Austriei.

Dar, oricare ar fi fost statutul său politic, a rămas sălașul mai multor seminții, care au trăit alături fără să se contopească, valahii sau românii, ungurii, ȝiganii, secuii și, de asemenea, saxonii pe care timpul și împrejurările aveau să-i „maghiarizeze” în cele din urmă, în folosul unității transilvane. Cărui tip îi aparținea Fiul? Era un urmaș degenerat al vechilor daci? Era dificil să te pronunți, văzându-i părul vâlvoi, fața mânjită, barba zbârlită, sprâncenele groase ca două perii cu țepi roșiațici, ochii albastru-verzui, ale căror colțuri umede erau acoperite de cataractă. Arată de cel puțin șaiszeci și cinci de ani, dar e înalt, uscat, drept sub cojocul gălbui mai puțin blănos decât pieptul lui; un pictor nu s-ar da deloc în lături să-i schițeze silueta când, purtând pe cap o pălărie împletită din fibre vegetale, un adevărat șomoioș de paie, se reazemă de bâta lui încovoiată, la fel de nemișcat ca o stâncă.

În clipa în care fascicolul de raze pătrunse prin spărtura din-spre vest, Frikju întoarse; apoi, își puse mâna pe jumătate strânsă în dreptul ochilor, așa cum și-ar fi pus-o în dreptul gurii, ca să fie auzit până departe, și privi foarte atent.

În geana de lumină a zării, la o milă bună mai încolo, se profila conturul unui castel. Castelul acesta vechi se înălța pe creasta singularică a defileului Vulcan, partea superioară a unui podiș numit podișul Orgall. Sub razele strălucitoare de lumină, arhitectura sa se deslușea limpede, claritate proprie imaginilor stereoscopice³.

Totuși, trebuia ca păstorul să aibă ochii foarte ageri ca să poată distinge vreun amănunt, în acea pată îndepărtată.

Brusc, iată-l că strigă, clătinând din cap:

— Castel Vechi! Castel Vechi!... în zadar te umfli în pene, așezat pe temelia ta!... încă trei ani și vei înceta să mai exiști, de vreme ce fagul tău mai are doar trei crengi.

Fagul acesta, sădit la marginea unuia dintre bastioanele cetății, se aplica pe fondul întunecat al cerului, ca o fâșie subțire de hârtie decupată și de-abia dacă ar fi fost vizibil pentru oricine altcineva, de la acea distanță. În ceea ce privește explicația cuvintelor ciobanului, datorate unei legende legate de castel, aceasta va fi dată la vremea ei.

— Da, repetă el, trei crengi... Ieri erau patru, dar azi-noapte, a patra s-a frânt... A rămas doar ciotul... Nu mai număr doar trei... Doar trei, castel vechi... doar trei!"

Când începi să te gândești la un păstor ca la o făptură idealizată, imaginația face cu plăcere din el un visător și un contemplativ; stă la taclale cu planetele, discută cu stelele; descifrează bolta înstelată. De fapt, este o brută ignorantă și lipsită de inteligență. Cu toate acestea, credulitatea celor din jur îi atribuie, fără să stea prea mult pe gânduri, haruri miraculoase; dăruit cu puterea vrăjitoriei, face farmece oamenilor și animalelor, îndulcește sau asprește ursita, vinde prafuri aducătoare de plăceri, de la el se cumpără băuturile și formele magice. Nu ajunge, oare, să facă pământurile neroditoare, presărând peste ele pietre fermecate, și oile sterpe, doar privindu-le cu ochiul stâng? Superstițiile acestea vin din toate timpurile și de pe toate meleagurile. Chiar și în cătunele mai civilizate nu treci pe lângă un cioban fără să-i adresezi câteva cuvinte amicale dându-i binețe cu înțeleș, salutându-l cu apelativul de „păstor”, la care ține foarte mult. O pălărie ridicată îți îngăduie să scapi de piaza rea, iar pe drumurile Transilvaniei, ca pretutindeni, de altfel, nimeni nu se gândește să facă economie în această privință.

Frik era văzut ca un vrăjitor; un evocator de arătări fantastice.

Dacă stăteai să-i dai crezare, vampirii și vârcolacii îi dădeau ascultare; îl întâlneai, la apus de lună, în nopțile întunecoase, asemenea altora ca el, de pe alte meleaguri, în ziua de 29 februarie, călare pe roțile morilor, vorbind cu lupii, sau visând la stele.

Frik lăsa lumea să vorbească, trăgând folos din asta. Vindea farmece și contra-farmece. Dar, observație care se impune, era, el însuși, la fel de credul ca și clientela sa, și, dacă nu avea încredere în propriile lui vrăji, cel puțin, dădea ascultare legendelor care circulau prin ținut.

Nu era, deci, deloc, de mirare că făcuse acea prezicere în legătură cu apropiata dispariție a vechiului castel, și că se grăbea să ducă vestea la Werst, de vreme ce fagul care-l străjuia mai rămăsese cu doar trei ramuri.

După ce își adună turma, răcnind din răspuseri printr-un soi de țevă de lemn alb, Frik o porni înapoi, spre sat. Căinii, doi grifoni¹, îl urmau, hărțuind oile, erau corciți, răi și firoși și păreau gata, mai degrabă, să sfâșie animalele, decât să le păzească. Turma cuprindea o sută de berbeci și de oi, dintre care vreo douăzeci de miei, care nu aveau, încă, un an, restul având între trei și patru, sau între patru și șase.

Turma îi aparținea judecătorului din Werst; birăul Colț, căruia îi revenea o mare parte din profit și care îl aprecia foarte mult pe ciobanul lui Frik, cunoscându-i dibăcia cu care tundea oile și priceperea de a le îngriji, când se îmbolnăveau de gălbează, pietin, rabuz și alte afecțiuni de origine pecuară.

Ovinele mergeau strâns, animalele cu talangă și, lângă ele, oile birane, făcând să le sune clopoței, în mijlocul behăiturilor.

La ieșirea din pășune, Frik o apucă pe o potecă largă, mărginită de lanuri întinse. Grâul înalt, cu spice minunate, unduia în bătaia vântului, iar, puțin mai încolo, se întindeau câteva plantații de „cucuruz”, porumbul din partea locului. Drumul ducea la liziera unei păduri de pini și brazi, la adăpostul cărora era umbră și răcoare. Mai jos, Jiul își plimba apele scânteietoare sub care se zărea prundișul de pe fund, purtând la vale buștenii de la joagărele din amonte.

Câinii și oile se opriră pe malul drept al fluviului și începură să bea cu lăcomie, făcând să freamăte stufărișurile încălcite din jur. Werst era doar la trei aruncături de băț, dincolo de un sălciniș des, alcătuit din copaci adevărați, și nu din acei arbori exploatați, piperniciți, care se înalță doar cu câteva picioare deasupra rădăcinilor lor. Sălcinișul mergea până spre colinele din defileul Vulcan, unde se află satul cu același nume, întinzându-se pe versantul meridional al masivului Pleșa.

Împrejurimile erau pustii la ceasul acela. Oamenii se întorc de la câmp doar la căderea nopții și Frik nu avusese, pe drum, cui să dea binețe, așa cum se cade. După ce turma lui își potoli setea, se pregăti să se îndrepte spre vale, când la cotul Jiului, la cam cincizeci de pași în aval, apăru un om.

— Ei, prietene! strigă el către cioban.

Era unul dintre acei obișnuiți în zilele de târg, în orice localitate din comitat.

Te împiedici de ei prin orașe, prin cătune, până și prin cele mai mărunte așezări. Nu e nici o greutate să te înțelegi cu ei, vorbesc în toate limbile pământului. Cel de acum era italian, saxon, ori valah? Nimeni n-ar fi putut spune; dar era evreu, evreu polonez, înalt, slab, nas coroiat, barbă în formă ascuțită, frunte bombată, ochi foarte vii.

Negustorul acesta ambulant vindea ochene, barometre, și ceasuri mici. Adică tot ceea ce nu încăpuse în geanta pântecoasă care-i atârna, prinsă în curele groase și trainice, pe umăr, iar la gât și la cingătoare îi spânzura o adevărată prăvălie umblătoare.

Pesemne că evreul acesta era pătruns de respectul și de teama binecuvântată pe care le inspiră ciobanii. Așa că îl salută pe Frik, făcându-i semn cu mâna. Apoi, în limba română, formată din română și slavă, îi zise, cu accent străin:

— Îți merse după pofta inimii, prietene?

— Da... așa cum e vremea, răspunse Frik.

— Atunci, azi îți merge bine, căci e bine.

— Iar mâine îmi va merge rău, căci va ploua.

— Va ploua? strigă negustorul ambulant. Plouă, așadar, fără să fie pic de nor pe aici?

— Norii se vor aduna la noapte... de acolo... dinspre partea rea a munților.

— După ce vezi asta?

— După lăna oilor mele, aspră și uscată, ca o piele tăbăcită.

— Atunci va fi vai și amar de cei care bat drumurile.

— Și cu atât mai bine pentru cei ce vor rămâne în prispa casei lor.

— Pentru asta trebui să ai casă, ciobane.

— Ai copii? îl iscodi Frik.

— Nu.

— Nevastă?

— Nici atât.

Frik îl întreba toate astea, pentru că, prin partea locului, așa e obiceiul, să te intereseze astfel de lucruri, când întâmplarea îți scoate în cale un străin.

După care, urmă:

— De unde vii, negustorule?

— De la Sibiu¹.

Sibiul este unul din principalele târgușoare din Transilvania.

Plecând aici, ajungi pe valea Jiului unguresc², care coboară până în IArgul Petroșani.

— Și, încotro?

— La Cluj³.

Ca să ajungi la Cluj, e de ajuns să urci înspre valea Mureșului; apoi, prin Alba Iulia, trecând de primele piscuri ale munților Bihor, descinzi în capitala comitatului. Un drum de douăzeci de mile, cel mult.

Într-adevăr, negustorii aceștia de termometre, barometre și tot soiul de hârburi, îți evocă întotdeauna, niște ființe cu totul aparte de o factură oarecum, hoffmanescă. Lucrul care ține de meseria lor. Ei vând vremea sub toate formele ei; cea care se scurge, așa cum este, așa cum va fi, așa cum alți confrăți de-ai lor vând panere, lăneturi, sau stămburi. S-ar spune că sunt comisii voiajori ai Casei Saturn and Cie, cu firma *Clepsidra de aur*. Și, fără îndoială, aceasta fu impresia pe care i-o lăsa evreul lui Frik, care privea, nu fără uimire, expoziția aceasta de mărfuri, noi pentru el, cărora nu le cunoștea întrebuințarea.

— Ei, negustorule, întrebă el, întinzând mâna, la ce folosește vechitura aia care-ți zăngăne la cingătoare, ca oasele unui spânzurat?

— Asta e un lucru de preț, răspunse negustorul, bun pentru toți.

— Pentru toți, strigă Frik, clipind din ochi, chiar și pentru ciobani?...

— Chiar și pentru ciobani.

— Și mașinăria de colo?

— Mașinăria aceasta, răspunse evreul, făcând să zvâcnească un termometru în mâinile lui, îți dă de știre dacă e cald, sau dacă e frig.

— Ei, prietene, asta știu și eu, când asud în cojocul meu, sau când dărdâi în dulama mea.

Evident, lucrul acesta trebuia să fie suficient, pentru un cioban care nu-și făcea nici grijă în ceea ce privește rațiunile științei.

— Și ditamai hârbul ăla de colo, cu ac? urmă el, arătând spre un barometru aneroid¹.

— Nu e nicidecum un hârb, este un instrument care îți spune dacă va fi frumos mâine, sau va ploua...

— Nu glumești?

— Nu glumesc.

— Bun! replică Frik, n-aș vrea unul, chiar dacă costă doar un creișar. Numai când văd norii târându-se deasupra muntelui, sau mișcându-se iute deasupra piscurilor celor mai înalte, nu știu eu oare, cum o să fie vremea, cu o zi și o noapte mai înainte? Uite vezi, pâcla asta care pare să țâșnească din pământ? Ei bine, îți spun eu, mâine va fi apă.

De fapt, ciobanul Frik, mare observator și cunoscător al timpului probabil, putea să se lipsească, fără nici o grijă, de barometru.

— Să te întreb dacă nu vrei un ceas? îl întrebă negustorul.

— Un ceas?... Am unul care merge singur și bate deasupra capului meu. E soarele de acolo, de sus. Vezi, prietene, când zăbovește deasupra vârfului Răducu, e miezul zilei, iar când privești prin spărtura Egelt, e șase după-amiaza. Oile mele o știu la fel de bine ca mine, iar câinii, ca și oile. Păstrează-ți, așadar hârburile.

— Haide, răspunse negustorul, dacă n-aș avea alți mușterii decât ciobani, tare greu mi-ar fi să fac avere. Prin urmare, n-ai nevoie de nimic?

— Chiar de nimic.

De altfel, toată marfa aceasta (chilipir!) era de proastă calitate, barometrele nu prea nimereau vremea ploioasă sau frumoasă, acele ceasornicelor arătau ore prea lungi, sau minute prea scurte

— în sfârșit, erau niște tinichele.

Ciobanul bănuia, pesemne, asta și de aceea nu-i dădea inima, deloc, ghes să facă pe mușterii. Totuși, chiar în clipa în care se pregătea să-și apuce bâta s-o pornească, din nou, la drum, iată-l că trase de un soi de tub, atârnat de breteaua negustorului, zicând:

— La ce e bună, țeava asta?

— Țeava asta nu e o țeava.

— Să fie o lătrătoare?

Păstorul înțelegea prin asta un fel de pistol vechi cu țeava răsfântă.

— Nu, zise negustorul. Este o lunetă.

Era una dintre acele lunete obișnuite, care mărea de cinci, șase ori obiectele; sau le apropie tot atât, ceea ce are același efect.

Frik deprinsese instrumentul, îl privea, îl manevra, îl suceea, îl cerceta de la un capăt la altul, făcea cilindrii să alunece unul peste celălalt.

După care, clătinând din cap, șopti:

— O lunetă?

— Da, păstorule, și încă una pe cinste, care-ți lungește binișor vederea.

— Oh! Am ochi buni, prietene, n-am de ce să mă plâng. Când e senin, văd până și ultimele stânci din vârful Retezatul, și ultimii copaci din capătul trecătorii Vulcan.

— Fără să clipești?...

— Fără. Roua e pricina, fiindcă dorm sub cerul liber. Asta-ți limpezește lumina ochilor.

— Cum așa... roua? se miră negustorul. Mai degrabă te orbește...

— Nu pe ciobani.

— Fie! Dar, dacă vezi bine, eu văd și mai bine, când privesc prin lunetă.

— Așa să fie?'

— Pune-o la ochi...

— Eu?...

— N-o să mă coste nimic? întrebă, temător Frik, foarte suspicios din fire.

— Nimic... dacă nu te hotărăști să-mi cumperi mașinăria.

Fără nici o grijă din partea asta, Frik apucă luneta, după ce negustorul îi potrivea tuburile. Apoi, închizând ochiul stâng, își lipi ochiul drept de ocular¹.

Mai întâi, privi în direcția defileului Vulcan, urcând pe Piesa. După care lăsă în jos instrumentul, îndreptându-l spre satul Verești.

— Ei! Ei! Măi să fie, se minună el, așa e... Bate mai departe decât ochii mei... Uite ulița mare... Recunosc oamenii... Ia te uită, Nicu Deac, pădurarul, care se întoarce din inspecție, cu ranița-n spinare și pușca pe umăr...

— Ce-ți spuneam eu! Ținu să-i aducă aminte negustorul.

— Da... da... e chiar Nicu! urmă ciobanul. Și cine este fata care iese din casa jupanului Colț, cu fusta roșie și cămașă neagră, de parcă i-ar veni în întâmpinare?

8— Uită-te bine, păstorule, ai să recunoști fata, așa cum l-ai recunoscut și pe flăcău...

— Ei! Da!... E Miorița... Frumoasa Miorița... Ah! îndrăgostiții. .. îndrăgostiții... De data asta, n-au decât să se prindă, căci [•am prins și eu în vârful țevii mele și nu-mi scapă nici una dintre alintările lor!

— Ce zici de unealta mea?

— Apăi... că te face să vezi departe!

De vreme ce Frik nu avusese, până atunci, prilejul să privească printr-o lunetă, se cuvenea ca satul Werst să fie așezat printre localitățile cele mai înapoiate din comitatul Clujului. Și așa și era, după cum vom vedea, nu peste multă vreme.

— Haide, păstorule, reluă negustorul de bâlci, mai uită-te... și dincolo de Verești... Satul e prea aproape de noi... Uită-te mai departe, mult mai departe, dacă-ți spun!...

— Și, n-o să mă coste mai mult?...

— Nici pomeneală.

— Dacă-i pe-așa! O să trec dincolo de Jiul unguresc!... Da... iată clopotnița din Livezeni. O recunosc după cruce, e ciungă. Și, hăt — mai încolo, zăresc, în vale, printre brazi, clopotnița din Petroșani, cu pintenatul ei de tablă, cu ciocul căscat, de parcă și-ar chema găinușele!... Iar acolo, turla aceea care săgetează printre copaci... Pesemne că e turla din Petroșani. Dar, cred, negustorul, așteaptă puțin, de vreme ce e același preț...

— Același, păstorule.

Frik se răsuci spre platoul Orgoll, apoi urmări, cu vârful lunetei, perdeaua de păduri întunecate de pe pantele masivului Pleșa, iar câmpul obiectivului încadra silueta îndepărtată a cetățuii.

— Da! strigă el, a patra creangă e la pământ... Am văzut bine!... Și, nimeni nu se va duce s-o culeagă și să-i aprindă un rug strașnic Sfântului Ion... Nu, nimeni... nici măcar eu!... Ar fi să-ți primejduiești deopotrivă și trupul și sufletul... Dar, nu-ți face griji, se va găsi cineva s-o pună pe foc, ca să întetească vâlvătaia, în iad.Necuratul!

Necuratul, așa i se spune diavolului, când e pomenit pe acele coclauri.

Poate că evreul ar fi cerut să-i explice vorbele acestea de neînțelese pentru cineva care nu era din satul Verești, sau din împrejurimi, dar Frik strigă, cu o voce în care groaza se împletea cu surprinderea.

— Ce e cu fuiorul acela de ceață care se deapănă din donjon?

Dar, ceață să fie?... Nu!... S-ar zice că e fum... Nu e cu puțință!...

De ani și ani, hornurile cetății nu mai fumegă!

— Dacă vezi fum acolo, ciobane, înseamnă că e fum.

— Nu, negustorule, nu!... S-a aburit sticla mașinăriei tale.

— Șterge-o.

— Și când o voi șterge...

Frik răsuca luneta și, după ce-i șterse lentilele cu mâneca, o puse din nou la ochi.

Era, într-adevăr o șuviță de fum care se ițise în vârful donjonului? Urcă drept în văzduhul netulburat de nici o pală de vânt, iar panașul ei se contopi cu norii din înalturi.

Frik, neclintit, amuțise. Își concentrase toată atenția asupra cetății, a cărei umbră începea să se lățească, peste podișul Orgall.

Brusc, coborî luneta de la ochi și, ducându-și mâna la desaga care-i spânzura sub cojoc, întrebă.

— Cât ceri pe țeava ta?

— Un florin și jumătate¹, se grăbi să răspundă negustorul.

Și i-ar fi cedat luneta chiar și la prețul de un florin, dacă Frik și-ar fi manifestat intenția de a se tocmi. Dar, ciobanul nu reacționa în nici un fel. Aflat, în mod evident, sub imperiul unei stupefacții pe cât de subite, pe atât de inexplicabile, își afundă mâna în adâncurile desagii și scoase la lumină gologanii solicitați.

— Pentru tine cumperi luneta asta? Își arătă negustorul curiozitatea.

— Nu, pentru stăpânul meu, judecătorul Colț.

— Atunci, o să-ți dea înapoi...

— Da... cei doi florini cu care am plătit-o...

— Cum așa... doi florini?...

— Păi, de bună seamă... Acestea fiind zise, bună seara, prietene.

— Bună seara, păstorule.

Iar Frik, fluierându-și câinii și mânându-și turma, o apucă iute în sus, spre Werst Evreul, se uita în urma lui, clătinând din cap, de parcă ar fi avut de-a face cu unul nu prea întreg la minte:

— Dacă aș fi știut, murmură el, i-aș fi vândut mai scump luneta!

Apoi, după ce-și potrivea marfa de la cingătoare și de pe umeri, o porni spre Alba Iulia, coborând pe malul drept al Jiului.

Unde se ducea? Nu are nici o importanță. Nu face decât să treacă prin povestea noastră. Nu ne vom mai întâlni cu el.

Capitolul II

Fie că e vorba despre stâncile adunate claie peste grămadă de natură, în epocile geologice, după ultimele zvârcoliri ale solului, fie despre construcțiile datorate mâinii omenești, peste care a trecut suflarea timpului, aspectul lor este aproape același, când le observi de la câteva mile distanță. Ceea ce este din piatră brută, sau ceea ce a fost piatră, se confundă cu ușurință. De departe, culoarea este aceeași, contururile, devierile liniilor în perspectivă, nuanța uniformă, sub patima cenușie a secolelor.

Așa stăteau lucrurile și în ceea ce privește cetățuia — altfel spus castelul din Carpați. Este cu neputință să-i deslușești formele \ vagi pe platoul Orgall, pe care-l încunună la stânga trecătorii Vulcan. Nu se distinge de fundalul munților. Ceea ce ai fi ispitit să iei drept un donjon, nu este decât o grămadă întunecată de pietre. Cine îl privește, are impresia că zărește crenelurile unui zid, unde nu se află poate, decât o creastă stâncoasă. Întreg ansamblul e pâcios, mișcător, incert Așa că, dacă ar fi să dăm crezare feluriților călători, castelul din Carpați există doar în imaginația celor din comitat

Desigur, mijlocul cel mai simplu de a te convinge de existența sa ar fi să te înțelegi cu o călăuză din Vulcan, sau Werst, de a urca prin trecătoare, de a te cățăra pe culme, și de a vizita toate acele construcții. Doar ca să găsești o călăuză, e mai greu decât să nimerești drumul care duce la cetățuie. În ținutul acesta al celor două Jiuri, nimeni nu s-ar învoi să călăuzească un călător, oricât i s-ar plăti, până la castelul din Carpați.

Oricum, iată ce s-ar fi putut vedea din acest străvechi sălaș, în câmpul unei lunete mai puternice și mai bine centrate decât instrumentul de doi bani, cumpărat de ciobanul Frik pentru jupanul Colț.

La opt-nouă sute de picioare în spatele trecătorii Vulcan, o incintă, de culoarea gresiei, cu zidurile îmbrăcate într-un hățiș de plante de stâncă rotunjit pe o circumferință de patru, până la cinci sute de stâneni, urmând îndeaproape denivelările podișului; la fiecare extremitate, câte un bastion de colț, dintre care cel din dreapta, unde creștea faimosul fag, și pe terasa căruia se mai înalță, încă, o gheretă de piatră foarte subțire, un soi de cușcă având acoperișul țuguat; la stânga, câteva posturi de zid proptite de contraforturi ajurate, susținând campanila¹ unei capele, al cărei clopot șubred se pornește să bată singur pe vreme de furtună, spre marea spaimă a locuitorilor ținutului; în sfârșit, în mijloc, încununat de platforma sa cu creneluri, se află un donjon masiv, cu trei rânduri de ferestre întărite cu plumb, al cărui prim etaj este înconjurat de o terasă circulară; pe platformă este o tijă metalică lungă, împodobită cu viroletul feudal, un soi de giruetă înțepenită de rugină, pe care o ultimă rafală de galernă o făcuse să încremenească spre sud-est.

Cât despre ceea ce se afla dincolo de zidurile surpate în nenumărate locuri — dacă mai există vreo clădire locuibilă, în interiorul căreia să-ți fie îngăduit să pătrunzi trecând peste un pod mobil, sau furișându-te pe o ușiță secretă aflată deasupra șanțului — nimeni nu îți putea răspunde la această întrebare. De fapt, deși

1 Clopotniță construită, de obicei, separat de biserică. (N.tr.)
castelul din Carpați era mai bine păstrat decât dădea impresia, o spaimă molipsitoare, sporită de puterea superstițiilor de prin partea locului, îl apăra nu mai puțin decât o puteau face, odinioară, pivele¹, săcălușele², bombardele³, bolimezele⁴ și celelalte piese de artilerie din secolele trecute.

Și, totuși, castelul din Carpați ar fi meritat osteneala de a fi ajutat de călători, și de istorici. Poziția sa, pe creasta podișului Orgall dădea un aer pitoresc. De pe platforma superioară a donjonului, poți cuprinde cu ochii priveliștea întregului ținut, până la ultimul hotar al munților. În spate, unduiește lanțul înalt, atât de capricios ramificat, care marchează frontiera cu Valahia. În față se cascadea sinuosul defileu Vulcan, singurul drum practicabil, dintre provinciile limitrofe. Dincolo de valea celor două Jiuri, tâșnesc târgurile Livezeni, Lonea, Petroșani, Petrila, grupate la gura puțurilor care servesc la exploatarea acestui bogat bazin carbonifer. Apoi, în fundal, o admirabilă suprapunere de creste, împădurite la poale, aride în vârf, dominată de piscunile abrupte ale Retezatului și Parângului⁵, mai departe de Valea Hațegului și cursul Mureșului, se ivesc profilurile îndepărtate, înecate în cețuri, ale Alpilor Transilvaniei centrale.

în străfundurile acestei pânii, într-o adâncitură de teren cu o suprafață relativ mare, se formase, odinioară, un loc alimentat de apele celor două Jiuri, înainte ca acestea să-și croiască drum mai departe, spintecând lanțul muntos. Acum, adâncitura aceasta este, doar, o zonă de exploatare a cărbunelui, cu avantajele și dezavantajele sale; coșurile înalte de cărămidă se pierd în rămurișul plopilor, brazilor și al fagilor; fumul negru și înecăcios viciază aerul, încărcat, pe timpuri, de mireasma arborilor fructiferi și a florilor.

¹ DENUMIREA DATĂ MORTIERELOR ÎN EVUL MEDIU. (N.TR.)

² TUN MIC CU TRAGERE DIRECTĂ ÎN EVUL MEDIU. (N.TR.)

³ MAȘINĂ DE RĂZBOI CU CARE SE ARUNCAU BOLOVANI ASUPRA CETĂȚILOR ÎN EVUL MEDIU. (N.TR.)

¹ TUN DE ASEDIU ÎN EVUL MEDIU. (N.TR.)

KCLC/. 'ILUL SE ÎNALȚĂ LA O ALTITUDINE DE 2496 DE METRI, IAR PARÂNGUL — LA O ALTITUDINE (!<• 24 M DE METRI, DEASUPRA NIVELULUI MĂRII. (N.TR.)

Totuși, la vremea când se petrec cele povestite aici, deși industria ține districtul în mână ei de fier, se poate spune că acesta n-a pierdut nimic din sălbăticia dăruită de natură.

Castelul din Carpați datează din secolul al XII-lea sau al XIII-lea. În epoca aceea, sub stăpânirea căpeteniilor, sau voievozilor, mănăstirile, bisericile, palatele și castelele se fortificau cu tot atâta grijă ca târgurile, ori satele. Nobili și țărani trebuiau să se apere, deopotrivă, împotriva unor agresiuni de tot soiul. Această stare de lucruri explică de ce străvechea cortină¹ a cetății, bastioanele și donjonul, îi conferă aspectul unei construcții feudale pregătită de defensivă.

Ce arhitect a ridicat-o pe podișul acela, la acea înălțime? Nu se știe și acest artist plin de cutezanță a rămas necunoscut, de nu o fi cumva românul Manole, proslăvit în legendele valahe, cel care a zidit, la Curtea de Argeș, celebrul castel al lui Radu Negru².

Dacă în privința arhitectului sunt dubii, nu există nici urmă de îndoială în ceea ce privește familia, care avea în proprietate cetățuia. Baronii de Gorj erau stăpâni peste întreg ținutul, din timpuri imemorabile. Au fost amestecați în toate acele războaie care au însângerat provinciile transilvane; au luptat împotriva ungarilor, a sașilor, a securilor, numele lor apare în „cântecele”³, și în „doinele”⁴ în care se perpetuează amintirea acestor vremuri de urgie; aveau ca deviză faimosul strigăt de luptă valah: *Dă pe moarte*⁵, dă până la moarte, și și-au dat, și-au vărsat sângele pentru cauza independenței — sângele românilor, al strămoșilor lor.

Se știe, atâtea eforturi, atâtea devotament, atâtea sacrificii n-au avut alt rezultat, decât cea mai infamă oprimare a urmașilor acestei semănții de vitejie. Neamul acesta nu mai are existență politică. Trei călcăie l-au strivit Dar nu și-au pierdut nădejdea de a se scutura de jug, valahii aceștia din Transilvania. Viitorul este al lor și repetă, cu o încredere de nezdruccinat, aceste cuvinte, în care se concentrează toate aspirațiile lor, *Românul nu piere!*⁶

¹ PORȚIUNE DIN ZID CUPRINSĂ ÎNTRE DOUĂ ZIDURI ALE UNEI FORTIFICAȚII. (N.TR.)

² ÎN ORIGINAL RUDOLPH LA NOIR. (N.TR.)

3,4,5 }_N LIMBA ROMÂNĂ ÎN ORIGINAL. (N.TR.)

⁶ ÎN LIMBA ROMÂNĂ ÎN ORIGINAL. (N.TR.)

Pe la sfârșitul secolului al XIX-lea, ultimul reprezentant al nobililor de Gorj rămăsese baronul Radu¹.

Născut în Castelul din Carpați, își văzuse familia strângându-se în jurul lui, încă din pragul tinereții. La douăzeci și doi de ani, se

trezi singur pe lume. Viețile tuturor celor apropiați se frânseseră rând pe rând, ca ramurile fagului secular de care credința populară lega însăși existența cetățuiei. Fără rude, ba, s-ar putea spune, și fără prieteni, ce putea să facă baronul Radu, pentru a umple golul acestei searbăde singurătăți, pe care moartea o clădise în jurul lui? Care-i erau gusturile, înclinațiile, aptitudinile? Nimic nu părea să-l atragă, în afara unei pasiuni irezistibile pentru muzică, mai cu seamă pentru cântul marilor artiști ai vremii. Așa se face că, într-o bună zi, lăsând castelul foarte șubrețit de atunci în grija câtorva slujitori bătrâni, se făcu nevăzut. Și tot ceea ce se află mai târziu, fu că-și toca averea, destul de însemnată, cutreierând principalele centre lirice ale Europei, operele din Germania, din Franța, din Italia unde-și putu satisface nesfârșitele fantezii de amator pasionat. Să fi fost un excentric, ca să nu spunem un maniac? Bizareria existenței sale te făcea să-ți pui această întrebare și să înclini spre un răspuns afirmativ.

Totuși, amintirea țării natale rămăsese adânc întipărită în inima tânărului baron de Gorj. În cursul îndepărtatelor sale peregrinări, nu-și uitase patria transilvană. Așa că se întoarse ca să ia parte la una dintre sângeroasele răzmerițe, ale țărănilor români împotriva asuprii maghiare.

Urmașii dacilor din vechime pierdură lupta, iar teritoriul lor reveni, după împărțire, învingătorilor.

În urma acestei înfrângeri, baronul Radu părăsi definitiv castelul din Carpați, deja prefăcut, în parte, în ruine. Moartea nu întârzie să lase cetățuia și fără ultimii ei slujitori, apoi fu cu desăvârșire părăsită. În ceea ce-l privește pe baronul de Gorj, se zvonii că se alăturase, în mod patriotic, vestitului Rozsa Sandor, un fost hoț la drumul mare, din care lupta pentru independență

¹ IN TEXT RUDOLPH DE GÖRTZ. (N.L.R.)

făcuse un erou de dramă. Din fericire pentru el, după dezno-dământul înceștării, Radu de Gorj se despărțise de ceata com-promițătorului „betyar”¹, dând dovadă de înțelepciune, căci fostul lotru, redevenit căpetenie de tâlhari, sfârși prin a cădea în mâinile poliției, care se mulțumi să-l închidă în temnița din Gherla². Aceasta nu-i împiedică pe locuitorii comitatului să adopte, în unanimitate, o versiune potrivit căreia baronul Radu ar fi fost răpus în timpul unei ciocniri, la hotare, între Rozsa Sandor și vameși. Nici vorbă să se fi întâmplat așa, deși de atunci baronul de Gorj nu se mai arată niciodată la castel, iar moartea sa nu fu pusă la îndoială de nimeni. Dar prudența ne îndeamnă să acceptăm sub rezervă, zisele acestei populații credule.

Castel părăsit, castel bântuit, castel cu vedenii. Imaginațiile vii, imaginațiile aprinse l-au populat, curând, cu fantome, strigoii sunt oaspeți obișnuiți, iar spiritele se întorc aici, la ceasurile nopții. Așa se petrec lucrurile pe anumite meleaguri încărcate de superstiții din Europa, iar Transilvania poate pretinde că se află în fruntea lor. De altfel, cum s-ar fi putut desprinde satul Werst de credințele supranaturale? Preotul și învățătorul, acesta, însărcinat cu educația copiilor, celălalt îndrumând religia credincioșilor, răspândeau aceste născociri cu atât mai pe șleau, cu cât credeau nestrămutat în ele. Afirmau, „cu probe doveditoare” că vârcolacii sunt la tot pasul, că vampirii, numiți strigoii pentru că strigă, se adapă cu sânge omenesc, că stafiele³ rătăcesc printre ruine, și se înrăiesc, dacă uiți să le duci seara de băut și de mâncat.

Există zone, „babe”⁴ de care trebuie să te ferești să le ieși în cale marțea, sau vinerea, cele mai nefaste zile ale săptămânii. Aventurați-vă în inima codrilor din comitat, codrii de poveste unde se ascund „balauni”⁵, acești dragoni uriași, cu fălcile căscându-li-se până la cer, „zmeii”⁶ cu aripi nenumărate, care răpesc

¹ HAIDUCUL, ÎN LIMBA MAGHIARĂ ÎN ORIGINAL. (N.TR.)

² ÎN ORIGINAL — SZAMOS-UYVAR. (N.TR.)

³ ÎN LIMBA ROMÂNĂ ÎN ORIGINAL. (N.TR.)

⁴ ÎN LIMBA ROMÂNĂ ÎN TEXT ÎN ORIGINAL. (N.TR.)

⁶ ÎN LIMBA ROMÂNĂ ÎN ORIGINAL. (N.TR.)

⁶ ÎN LIMBA ROMÂNĂ ÎN ORIGINAL. (N.TR.)

fetele de împărat și chiar și pe cele care nu-s de neam prea înalt, dacă-s frumoase!

Iată, s-ar părea, destui monștri de temut, și care este geniul bun pe care li-l ridică împotriva, imaginația populată? Nimeni altul decât „șarpele de casă”¹ care trăiește familiar în adâncul vetrei și a cărui influență salutară țăranul o cumpără cu cel mai bun lapte. Or, dacă s-a ridicat vreodată, vreo cetățuie care să slujească drept refugiu acestor oaspeți ai mitologiei române, putea fi alta decât castelul din Carpați. Nu există nici o îndoială că pe podișul acesta izolat, accesibil doar prin stânga trecătorii Vulcan, adăpostea dragoni, zâne, strigoi poate și câteva fântome din rândul baronilor de Gorj. De aici, proasta lui reputație, cât se poate de justificată, după cum se spunea. Să se încumete să-l viziteze, nimeni nu s-ar fi gândit la asta. Răspândeă, în jurul lui, o spaimă molipsitoare, așa cum o mlaștină insalubră împrăștie miresme pestilențiale. Numai să te fi apropiat la un sfert de milă și ți-ai fi riscat și mântuirea pe lumea cealaltă. Era ceva care se învăța în mod obișnuit, la școala dascălului Homrod.

Totuși, de îndată ce nu avea să mai rămână piatră pe piatră din străvechea fortăreață a baronilor de Gorj, starea aceasta de lucruri urma să se cume. Și aici intervenea legenda.

După cele mai „autorizate” voci din Verești, existența cetății era legată de aceea a bătrânului fag, al cărui rămuriș umbrea, cu jocul lui capricios, parte dinspre bastionul de colț, situat în dreapta curtinei.

De la plecarea lui Radu de Gorj — observaseră oamenii din sat și, mai cu seamă, ciobanul Frik — fagul își pierdea în fiecare an una dintre ramurile principale. Fuseseră numărate optsprezece, atunci când baronul Radu fusese zărit pentru ultima oară pe terasa donjonului, iar în prezent copacul mai avea doar trei. Or, fiecare creangă căzută însemna un an mai puțin din existența castelului. O dată cu desprinderea ultimei crengi castelul avea să piardă fără urmă. Iar atunci, în zadar ai mai fi căutat rămășițele castelului din Carpați pe podișul Orgall.

¹ ÎN LIMBA ROMÂNĂ ÎN TEXT ÎN ORIGINAL. (N.TR.)

În realitate, aceasta nu era decât una dintre legendele zămislite cu plăcere de imaginația populară. Și, mai întâi, bătrânul arbore se lepăda, într-adevăr, în fiecare an, de una dintre crengi? Lucrul nu fusese cu nimic dovedit, deși Frik se punea chezaș că așa era, el, care nu-l pierdea din ochi, când turma lui trecea prin izlazurile Jiului. Totuși, deși Frik nu era omul în care să te încrezi, atât pentru cel din urmă țăran, cât și pentru cel dintâi dregător din Verești, nu exista nici urmă de îndoială că acea cetățuie mai avea doar Uei ani de trăit, de vreme ce „fagul tutelar” mai număra doar trei crengi.

Ciobanul se pregătise așadar, s-o apuce spre sat pentru a răspândi vestea asta mare, când se petrecuse întâmplarea cu luneta. Acum, vestea pe care-o ducea era și mai însemnată! Din vârful donjonului se ridica o șuviță de fum!... Ceea ce ochii săi nu putuseră zări, Frik văzuse limpede, cu ajutorul instrumentului negustorului... Nici vorbă de aburi, era un fum care avea să se piardă în nori... Și, totuși, cetățuia este părăsită... De multă vreme nimeni n-a intrat pe ușa tainică de deasupra șanțului, de bună seamă zăvorâtă și nici n-a trecut peste punte, de bună seamă ridicată. Dacă este locuită, nu poate fi decât de niște făpturi care nu-s de pe lumea asta... Dar, de ce să fi făcut duhurile foc într-una dintre încăperile donjonului? Să-l fi făcut într-o cameră, să-l fi făcut la bucătărie?...Iată ceea ce este, într-adevăr, inexplicabil.

Frik își grăbea oile către strungă. La glasul lui, câinii mânau turma pe drumeagul în sus, ridicând nori de praf care se amestecau cu umezeala serii.

Câțiva țărani întârziați pe tarlale îl salutară în trecere, dar mai că nu le răspunse. De aici, o adevărată neliște, fiindcă, dacă vrei să te ferești de deochi, nu ajunge doar să dai binețe ciobanului, trebuie să-ți și răspundă, din toată inima. Dar Frik părea prea puțin dispus să stea de vorbă, cu ochii lui rătăciți, atitudinea ciudată și gesturile dezordonate. Dacă lupii i-ar fi înjumătățit turma, și n-ar fi arătat mai răvășit! Ce veste rea aducea?

Primul care o află fu judecătorul Colț. De îndată ce-l zări de la mare depărtare, Frik îi strigă:

— Cetățuia a luat foc, stăpâne?

— Ce îndrugi tu acolo, Frik?

Frik îi întinse jupanului Colț luneta.

— Spun ceea ce este.

— Ți-ai pierdut mințile.

Într-adevăr, cum ar fi putut să se producă un incendiu în grămada veche de pietre? Era ca și cum ai admite că Nehoiul, cea mai înaltă culme a Carpaților, ar fi înghițit de flăcări. Era cum nu se poate mai absurd.

— Spui, Frik, spui că cetățuia arde? repetă stăpânul Colț.

— Dacă nu arde, fumegă.

— Or fi niște aburi...

— Nu, e fum... Vino să vezi.

Și se îndreptară amândoi spre mijlocul uliței celei mari a satului, la marginea unei terase care domina râpele trecătorii, de unde se putea vedea castelul.

Odată ajunși acolo, Frik îi întinse jupanului Colț luneta.

Evident, utilizarea respectivului instrument nu-i era mai cunoscută decât ciobanului său.

— Ce-i asta?

— O unealtă pe care ți-am cumpărat-o cu doi florini, stăpâne, și care face patru!

— De la cine?

— De la un negustor ambulant.

— Și ce să fac cu ea?

— Potrivește-o la ochi, uitându-te drept în față la castel, și o să vezi.

Judecătorul îndreptă luneta în direcția castelului, cercetându-l îndelung. Da! Din unul dintre coșurile donjonului ieșea fum. În clipa aceea, mânat de vântul ușor, se ridica în zare pe coasta muntelui.

— Fum! repetă jupanul Colț, uluit.
 în vremea asta, lângă ei sosiră Miorița și pădurarul Nicu Deac,
 care se întorseseră acasă, de câteva clipe.
 — La ce folosește? întreabă țăranul, apucând luneta.
 — Să vezi departe, răspunse ciobanul.
 — Te ții de glume, Frik?
 — Îmi arde atât de puțin de glumit că, nu cu mai mult de un
 ceas în urmă, te-am zărit când coborai spre Werst, tu și...
 Nu-și încheie fraza. Miorița se îmbujorase și-și lăsase în jos
 frumoșii ei ochii. La drept vorbind, totuși, nu-i cu nimic oprit unei
 fete cuminiți să-i iasă în întâmpinare logodnicului ei.
 Atât ea cât și el, unul după altul, luară buclucașa lunetă și o
 îndreptară spre castel.
 între timp, pe terasă se strânsă cam o duzină de vecini și, în-
 trebându-se de ceea ce se întâmplă, se folosiră, pe rând, de lunetă.
 — O șuviță de fum! O șuviță de fum la castel!... zise unul.
 — Poate să fi trăsniț! își dădu altul cu părerea.
 — A trăsniț?... întreabă jupanul Colț, adresându-se lui Frik.
 — N-a mai trăsniț de opt zile, răspunse ciobanul.
 Și oamenii aceștia de treabă n-ar mai fi fost înmămuriiți, dacă li
 s-ar fi zis că tocmai se căscase gura unui crater în vârful
 Retezatului, lăsând să fâșnească aburi din pântecul pământului.

Capitolul III

Satul Werst este un colț atât de uitat de lume, încât prea puține
 hărți se învrednicesc să-i indice poziția. Pe linie administrativă se
 află, chiar sub vecinul său, denumit Vulcan, din aceea parte a
 masivului Pleșa, pe care sunt pitoresc cocoțate amândouă.
 La ora actuală, exploatarea bazinului minier a dus la o remar-
 cabilă dezvoltare economică a târgurilor Petroșani, Livezeni,
 Lonea și altele, înșirate pe o distanță de câteva mile. Nici Vulcan,
 nici Werst nu au beneficiat de cel mai mic avantaj, de pe urma
 apropierii de un mare centru industrial; ceea ce erau aceste sate
 acum cincizeci de ani, ceea ce vor fi, fără îndoială, peste o jumătate
 de secol, sunt și în prezent, și, după Elisée Reclus, o bună jumătate
 din populația Vulcanului nu se compune decât din „funcționari
 însărcinați să supravegheze frontiera, vameși, jandami, agenți ai
 fiscoi și infirmieri ai posturilor de carantină”. Dați de-o parte jan-
 damii și agenții fiscali, adăugați un procent destul de însemnat de
 cultivatori și aveți populația Werstului, adică patru, până la cinci
 sute de suflete.

Satul este o uliță, nimic altceva decât o uliță largă, ale căror
 povâmișuri abrupte fac urcușul și coborâșul, destul de anevoioa-
 se. Slujește în mod firesc drept drum între granița valahă și cea
 transilvană. Pe aici trec cirezile de vite, turmele de oi, porcii,
 negustorii de carne proaspătă, de fructe și de cereale, puținii călă-
 tori care se încumetă să o ia prin defileu, în loc să profite de calea
 ferată spre Cluj și Valea Mureșului.

Cu siguranță, natura a fost dămică, în ceea ce privește bazinul
 format între munții Bihorului, Retezat și Parâng. Mănos datorită
 fertilității solului, este bogat și prin avuția îngropată în adâncurile
 sale: mine de sare gemă la Turda, cu producția anuală de douăzeci
 de mii de tone; muntele Praid, cu bolta lui cu o circumferință ce
 măsoară șapte kilometri, format în întregime din clorură de sodiu;
 minele de la Remetea, care produc plumb, galena, mercur și, mai
 cu seamă, fier, ale cărui zăcămintele sunt exploatate încă din secolul

al X-lea; minele de la Hunedoara și mineralele lor, care sunt transformate în oțeluri de calitate superioară; mine de cărbune, lesne de exploatat în primele straturi ale acestor văi lacustre, în districtul Hațeg, la Livezeni, la Petroșani, pungă largă cu un conținut estimat la două sute cincizeci de milioane de tone; în sfârșit, mine de aur, în târgul Abrud, la Câmpeni, legiunea căutătorilor de aur, unde minăde de mori cu un utilaj foarte simplu sapă nisipurile de la Roșia Montană, „Pactolul¹ transilvan”, și exportă în fiecare an o cantitate de două milioane de franci din prețiosul metal.

Iată, s-ar spune, un district foarte favorizat de natură și totuși, bogăția aceasta nu contribuie în nici un fel la bunăstarea populației, în tot cazul, dacă centrele cele mai importante, Remetea, Petroșani, Lonea, posedă câteva instalații la nivelul industriei moderne, dacă în târgurile acestea întâlnești construcții ordonate, supuse uniformizării echerului și sforii zidarului, depozite, prăvălii, adevărate centre muncitorești, dacă sunt dotate cu un număr oarecare de locuințe cu balcoane și verande; nici în satul Vulcan, nici în satul Werst, nu trebuie să te aștepti la așa ceva.

¹ AFLUENT AL LUI HERMOS, BOGAT ÎN NISIP AURIFER; A STAT LA BAZA AVERII LUI CRESUS, ULTIMUL REGE AL LIDIEI, VESTIT PENTRU BOGĂȚIA SA; ÎN SENS FIGURAT, IZVOR AL BOGĂȚIEI. (N.TR.)

Vreo șizeci de case, dacă numeri bine, ghemuite la întâmplare pe ulița principală, sub un acoperiș cam alandala, a căror coamă se revarsă peste pereții de chirpici, cu fața spre grădină, un pod cu lucamă în loc de etaj, o șură prăpădită ca vai de ea în loc de hambar, un staul într-o rână, acoperit cu paie, ici și colo, o fântână de ghizdul căreia spânzură o găleată, două, sau trei bălți care dau pe-afară pe timp de furtună, râulețe ale căror fâgașuri întor-tocheate le arată cursul, acesta este satul Werst, clădit de-o parte și de alta a uliței, între pereții aplecați ai trecătorii. Dar totul este proaspăt și îmbietor, flori la porți și la ferestre, perdele de verdeață care acoperă pereții, ierburi despletite se ȋtesc prin aurul vechi al stufului, plopilor, ulmilor, fagilor, brazilor, arșarilor cățărați deasupra caselor „atât de sus cât se pot cățăra!”. Dincolo de așezare se observă, ȋnșiruirea zidurilor intermediare ale lanțului muntos, iar în fundal, ultimele piscuri, albastrii în depărtare, contopindu-se cu azurul cerului.

La Werst, ca de altfel în toată partea aceasta a Transilvaniei, nu se vorbește nici germana, nici maghiara, ci româna — chiar și în cele câteva familii de țigani, așezate, mai degrabă definitiv decât provizoriu, în diverse sate din comitat. Veneticii aceștia preiau graiul locuitorilor din zonele în care se aciuiesc, așa cum le îmbrățișează și religia. Cei din Werst alcătuiesc un soi de mic clan, sub autoritatea unui voievod¹, cu colibele lor, „barăci”² cu acoperișurile ascuțite, cu puzderia lor de puradei, mult diferiți, prin moravurile și constanța existenței lor, de cei de același neam, cu cei care hălăduiesc prin Europa.

Au aderat chiar și la ritul ortodox, conformându-se chiar și religiei creștinilor, în mijlocul cărora s-au așezat. Într-adevăr, Werst are drept căpetenie religioasă un popă stabilit la Vulcan și care are în grijă cele două sate, aflate la doar o jumătate de milă unul de celălalt.

Civilizația e ca aerul, sau ca apa. Pretutindeni unde află un loc de trecere — fie și o fisură — se strecoară și modifică modul de

¹ ÎN LIMBA ROMÂNĂ ÎN ORIGINAL. DE FAPT, UN BULIBAȘĂ. (N.TR.)

² ÎN LIMBA ROMÂNĂ ÎN ORIGINAL. (N.TR.)

existență împământenit în acea regiune. De altfel, s-o spunem deschis, în această zonă meridională a Carpaților, nu se produsese, încă, nici o fisură. De vreme ce Elisée Reclus a putut spune despre Vulcan că „este ultimul post al civilizației de pe Valea Jiului Valah”, nu e de mirare că Werst este unul dintre cele mai înapoiate sate din comitatul Cluj. Cum ar putea fi altfel în aceste locuri, unde fiecare se naște, crește și moare, fără să le părăsească niciodată? Și totuși, ni se poate atrage atenția, nu există un dascăl și un judecător la Werst? Da, fără nici o îndoială. Dar învățătorul Homrod nu este în stare să-i învețe pe copii decât ceea ce știe, adică să citească un pic, să scrie un pic, să socotească un pic. Cunoștințele dobândite nu-i îngăduie mai mult, în materie de știință, istorie, geografie, literatură, mai mult decât cântecele populare și legendele din partea locului, nu știe, în această privință, memoria îl slujește din belșug. Este foarte tare în ceea ce privește tărâmul fantastic și cei câțiva școlari din sat, profită din plin de lecțiile sale.

Cât despre judecător, se cuvine să ne lămurim asupra naturii atribuțiilor celui mai de seamă demnitar din Verești. Birăul, jupanul Colț, era un omuleț, la cincizeci și cinci-șaizeci de ani, cu părul tuns scurt și începând să încărunească, mustața încă neagră și ochii mai degrabă blânzi, decât ageri. Voinic ca mai toți muntenii, purta pe cap o pălărie mare de fetru, peste pântec cingătoare lată cu pafta împodobită cu desene, vesta fără mâneci îi acoperea bustul, pantalonii erau scurți și largi, revărsându-se peste cizmele înalte, de piele. Mai degrabă primar, decât judecător, deși funcția sa îl obliga să intervină în multiplele divergențe „de la vecin la vecin” se îndeletnicea mai cu seamă, cu administrarea autoritară a satului, nu fără să-și bage și el degetele în borcanul cu miere. Într-adevăr, toate tranzacțiile, fie ele vânzări sau cumpărări, erau supuse unei taxe în folosul lui — fără să mai vorbim despre taxa de trecere pe care străinii, călători ori negustori, se grăbeau să o verse în buzunarul său.

Slujba asta bănoasă îi adusese jupanului Colț o oarecare îndes-tulare. Dacă majoritatea țăranilor din comitat sunt măcinați de camătă, care nu va întârzia să facă din împrumutătorii pe gaj, evreii, adevărații proprietari ai pământului, birăul știuse să scape de rapacitatea acestora. Bunurile lui, scutite de ipotecă, nu erau împovărate de nici o datorie. Mai degrabă ar fi dat, decât să ia cu împrumut, fără să-i jupoaie pe cei nevoiași. Stăpânea mai mult izlazurile, imășurile bune pentru turmele lui, terenuri cultivate destul de bine întreținute, deși era refractar față de metodele avansate, vii, care-i gâdilau orgoliul când se plimba de-a lungul butucilor încărcăți cu struguri, a căror recoltă îi aducea bani frumoși — cu excepția acelei părți, deloc neînsemnate, alocate consumului său propriu.

Este de la sine înțeles că locuința jupanului Colț e cea mai frumoasă casă din sat, în unghi cu terasa care străbate lungă uliță suitoare. O casă de piatră, dați-mi voie, cu fața întoarsă către grădina, cu ușa de la intrare între a treia și a patra fereastră, cu hrobota de verdeață care țivește streășină cu crenguțele ei dese, cu cei doi fagi înalți, ale căror ramuri se desfășcă deasupra acoperișului de stuf. În spate, o grădină pe cîste își aliniază răsadurile de legume ca pe o tablă de șah, iar șirurile de arbori fructiferi din livadă se revarsă

pe talazul trecătorii. Încăperile din interiorul casei, foarte curate, îți încântă ochiul în unele se mănâncă, iar în altele se doarme, cu mobilele lor în culori tari, mese, paturi, bănci, scaune fără spetează, polițe pe care strălucesc oale și talgere, cu bămele groase brăzdând tavanele, de care sunt atâmate vase împodobite cu panglici și stofe viu colorate, cu lăzile grele acoperite cu velnițe și cergi care slujesc drept scrinuri și dulapuri; apoi, pe pereții albi, portretele bogat ornamentate ale patrioților români — între alții, popularul erou al secolului al XV-lea, Iancu de Hunedoara. Iată o locuință încântătoare, care ar fi fost prea mare pentru un om singur. Dar jupanul Colț nu era singur. Văduv de vreo zece ani, avea o fată, frumoasa Miorița, foarte admirată din Verești până în Vulcan, și chiar și mai departe. Ar fi putut să se aleagă cu unul dintre acele bizare nume păgâne, Florica, Doina, Aurica, la mare cinste în familiile valahe. Dar nu! Era Miorița, adică „mielușeăua”. Însă, mielușeăua crescuse. Era acum o frumoasă fată de douăzeci de ani, blondă, cu ochii negri, cu o privire foarte blândă, având un chip fermecător, și era într-un cuvânt, plină de nuri. Într-adevăr, existau toate motivele să fie cât să poată de ispititoare, în cămășuța ei brodată cu fir roșu la gât, la mâneci și la umeri, cu fusta strânsă de un brâu cu paftale de argint, cu catrința¹ ei, cu cizmulile de piele galbenă, cu năframa ușoară acoperindu-i părul împletit într-o coadă lungă, împodobită cu o fundă, sau cu un bănuț de metal. Da! O mândrețe de fată, Miorița Colț și, pe deasupra — ceea ce nu-i strica de fel — cu dare de mână pentru acest sat, pierdut în străfundurile Carpaților. Pricepută în ale gospodăriei? Negreșit, de vreme ce știe să țină toată casa tatălui ei. Instruită?... Mai e vorbă! La școala dascălului Homrod a învățat să citească, să scrie, să socotească, socotește, scrie, citește cum se cuvine, dar nu s-a simțit ispitită să meargă mai departe — și pe bună dreptate. În schimb, legendele și credințele transilvane nu mai sunt, de multă vreme, o taină pentru ea. Știe, în această privință tot atât cât dascălul ei. Cunoaște legenda Stâncii Fecioarei, în care o tânără prințesă întrucâtva ireală, scapă de umărirea tătarilor, legenda grotei balaurului, din valea Pietrei Craiului, legenda fortăreței Deva, ridicate „pe timpul Zânelor”, legenda Detunatei², cea „lovită de trăsnet”, munte de bazalt celebru, semănând cu o vioară uriașă de piatră la care, în nopțile cu furtună, cântă dracul; legenda Retezatului³ cu vârful retezat de o vrăjitoare; legenda Cheilor Turzii, despicate cu o strașnică lovitură de sabie, de Sfântul Vasile. Mărturisim că Miorița credea nesmintit în toate aceste plăsmuiri, dar, asta nu o făcea mai puțin fermecătoare și plăcută. Mulți flăcăi din ținut o găseau pe placul lor, fără să-și aducă prea mult aminte că ea era unica moștenitoare a birăului, a jupanului Colț, cel mai de frunte demnitar din Verești. Pierdere de vreme să-i faci curte, de altfel. Nu era, deja, logodită cu Nicolae Deac? Falnic vlăstar de român, acest Nicolae, sau, mai degrabă Nicu Deac: douăzeci și cinci de ani, înalt, voinic, capul înălțat cu mândrie, părul negru sub căciula albă, privirea deschisă, atitudine degajată sub copcelul brodat la cusături, bine proptit pe picioarele

¹ ÎN LIMBA ROMÂNĂ ÎN ORIGINAL ÎN TEXT (N.TR.)

^{2,3} ÎN LIMBA ROMÂNĂ ÎN ORIGINAL. (N.TR.)

lui zvelte, picioare de cerb, un aer hotărât în gesturile și acțiunile lui. Era pădurar de meserie, adică era aproape tot atât de militar pe cât de civil. Cum avea ceva pământ în împrejurimile Vestului, nu-i

displăcea tatălui, și cum era arătos și țănoș, nu-i plăcea, deloc, nici fetei, pe care n-ar fi fost bine să te încumeți să i-o iei, ba, nici măcar, să o privești mai de aproape. De altfel, nimeni nu se gândea la așa ceva.

Căsătoria lui Nicu Deac cu Miorița Colț urma să aibă loc peste vreo cincisprezece zile, spre mijlocul lunii viitoare, cu care prilej avea să fie în sat mare sărbătoare. Jupănul Colț avea să facă, totuși, așa cum se cuvine. Nu era zgârcit. Dacă îi plăcea să câștige bani, nu se codea să-i cheltuie, când se ivea ocazia. Apoi, odată încheiată ceremonia, Nicu Deac avea să-și stabilească domiciliul în casa familiei care i-ar fi revenit după moartea socrului său, și, atunci când îl va simți lângă ea, Mioriței poate că nu i se va mai face frică, în timpul nopților nesfârșite de iarnă, auzind scârțâitul unei uși, sau trosnetul unei mobile, că va vedea ivindu-se cine știe ce fantomă, scăpată din legendele ei favorite.

Pentru a completa lista notabilităților din Verești, se cuvine să cităm încă două, și nu mai puțin importante, dascălul și doctorul. Dascălul Homrod era un bărbat pântecos, cu ochelari, cincizeci și cinci de ani, strângând mereu între dinți muștiucul pipei sale încovoiate din porțelan, părul rar și ciufulit pe o țeastă țesită, fața spână, cu un tic al obrazului stâng. Principala lui preocupare era să cioplească penele elevilor, cărora le era oprită cu strășnicie folosirea penițelor, din principiu. Și cum le mai alungea capetele cu vechiul lui briceag bine ascuțit! Cu câtă precizie dădea, făcând cu ochiul, lovitura finală, retezând vârful! În primul rând, un scris frumos, către acest deziderat se concentră toate eforturile sale, spre asta trebuia să-și călăuzească elevii, un dascăl preocupat să-și împlinească menirea. Instrucțiunea venea abia după aceea—și se știe ce preda dascălul Homrod și ce învățau generațiile de băieți și fete pe băncile școlii sale.

Iar acum, e rândul doctorului Patak¹.

¹ ÎN LIMBA MAGHIARĂ, PĂRĂIAȘ. (N.TR.)

Cum așa, Werstul avea un doctor, și mai credea încă în supranatural?

Da, dar este necesar să ne lămurim în privința atribuțiilor doctorului Patak, așa cum am făcut atunci când a fost vorba de cele ale judecătorului Colț.

Patak, mic și îndesat, cu burta ieșită în afară, în vârstă de patruzeci și cinci de ani, avea mare succes în practica medicinei la Werst și în împrejurimi. Cu aplombul lui imperturbabil, cu limbuța lui amețitoare, inspira tot atâta încredere cât și ciobanul Frik, ceea ce nu era puțin lucru. Dădea consultații plătite și vindea leacuri, dar atât de inofensive, încât nu agrava suferințele (mai mult închipuite) ale pacienților săi, un soi de copii plângăcioși, care s-ar fi cumat și de la sine. De altfel, oamenii sunt sănătoși prin părțile acelea; aerul este de primă calitate, molimele necunoscute și, dacă se moare, asta se întâmplă pentru că până la urmă, tot mori, chiar și în acest colț de lume fericit al Transilvaniei. În ceea ce-l privește pe doctorul Patak—da, i se spunea doctor!—deși era acceptat ca atare, nu avea nici un fel de pregătire, nici în ceea ce privește medicina, nici în ceea ce privește farmacia, nici în nimic. Era, pur și simplu, un fost infirmier al postului de carantină, al cărui rol consta în supravegherea călătorilor reținuți la frontieră pentru certificatul de sănătate. Nimic mai mult. Lucrul acesta părea să fie de-ajuns, pentru populația puțin pretențioasă din Werst. Trebuie să

adăugăm — ceea ce nu are de ce să ne surprindă — că doctorul Patak era un liber-cugetător, așa cum se cuvine să fie oricine se îndeletnicește cu îngrijirea semenilor săi. Așa că respingea hotărât toate superstițiile răspândite în regiunea Carpaților, chiar și pe acelea privitoare la castel. Râdea, glumea pe seama lor.

Iar atunci când se spunea, de față cu el, că nimeni nu îndrăznise să se apropie de castel din timpuri străvechi, repeta cui voia să-l asculte:

— Nu mă provocați să fac o vizită vechii voastre căsuțe!

Dar, cum nu-l provoca nimeni, ba chiar toată lumea se ferea să o facă, doctorul Patak nu călcase pe-acolo și, cu ajutorul credulității generale, misterul din jurul castelului din Carpați rămăsese, încă, de nepătruns.

Capitolul IV

În câteva minute, vestea adusă de cioban făcuse ocolul satului. Jupanol Colț, având în mână prețioasa lunetă, tocmai intrase în casă umat îndeaproape de Nicu Deac și de Miorița. În clipa aceea, pe terasă se mai afla doar ciobanul Frik, peste care dăduseră năvală vreo douăzeci, treizeci de bărbați, femei și copii, cărora li se alăturaseră și câțiva țigani, nu mai puțin tulburați decât restul locuitorilor din Werst. Tăbăraseră pe Frik, hărțuindu-l cu o sumedenie de întrebări, iar ciobanul le răspundea făcând pe grozavul, ca orice om care s-a nimerit să vadă ceva cu totul ieșit din comun.

— Da, repeta el, fumul șerpua deasupra castelului, șerpuieste încă, și va șerpui atâta timp cât va rămâne piatră pe piatră!

— Dar, cine să fi aprins focul?... întrebă o bătrână, împreunându-și mâinile.

— Necuratul, răspunse Frik, dând diavolului numele pe care îl are în acele locuri, și iată un ghiduș care se pricepea mai bine să înțească flăcările, decât să le stingă.

Și, după această replică, fiecare căuta să zărească șarpele de fum din vârful donjonului. În cele din urmă, majoritatea afirmară că îl distingeau perfect, deși, de la distanța aceea, era invizibil. Zarva iscată de ciudatul fenomen depăși orice imaginație. Este necesar să insistăm asupra acestui aspect. Cititorul să se străduiască să se pună într-o stare de spirit similară cu aceea a locuitorilor din Werst, și atunci nu se va mai mira de evenimentele care vor fi relatate ulterior. Nu-i cer să creadă în supranatural, dar să nu uite că populația aceea ignorantă credea fără rezerve. Îndoielilor inspirate de castelul din Carpați, atunci când trecea drept pustiu, avea să li se adauge, de acum înainte, groaza, de vreme ce părea locuit, dar, de ce fel de făpturi, Dumnezeule mare!

Exista la Werst un loc în care se strângea lumea, călcat des de băutori, dar îndrăgit chiar și de cei cărora, fără să aibă darul băuturii, le plăcea să stea la un pahar de vorbă, spre seară, după ce se scurgea ziua; aceștia din urmă, mult mai puțin numeroși, se înțelege de la sine. Așezământul acela, cu ușile larg deschise tuturor, era principalul, sau, mai exact, unicul han din sat.

Cine era proprietarul acelui han? Un evreu pe nume Ionas, un om de treabă, de vreo șaizeci de ani, cu un chip prietenos, dar foarte semit, cu ochii lui negri, nasul încovoiat, buzele țuguiate, părul lins și tradițională țacălie. Amabil și săritor, împrumuta bucurosi mici sume de bani unuia și altuia, fără să se arate exigent în ceea ce privește garanțiile și nici prea cămătar în ceea ce privește foloasele, deși pretindea să fie plătit la datele declarate de

împrumutat. Să dea Dumnezeu ca toți evreii stabiliți în Transilvania să fie la fel de înțelegători ca hangiuul din Verești! Din nefericire, Ionas cel cumsecade era o excepție. Coreligionarii săi, prin cult, confrății săi, prin profesie, — fiindcă toți sunt crâșmari, vânzând băuturi și articole de băcănie — practică meseria de împrumutător cu gaj, cu o asprime îngrijorătoare pentru viitorul țaranului român. Se va vedea pământul trecând, puțin câte puțin, din proprietatea băștinașilor în cea a străinilor. Cum avansurile nu le sunt rambursate, evreii vor deveni stăpânii frumoaselor culturi ipotecate în profitul lor și, dacă Țara Făgăduinței nu mai este în Iudeea, poate că, într-o bună zi, va figura pe hărțile geografiei transilvane.

Hanul *La Regele Matei* — așa se numea — se afla așezat într-unul dintre colțurile terasei care străbate ulița mare din Werst, peste drum de casa birăului. Era o clădire veche, jumătate din lemn, jumătate din piatră, cârpită zdravăn pe alocuri, dar bogat îmbrăcată în verdeață și cu un aspect ademenitor. Nu avea etaj, iar din interior, o ușă de sticlă dădea direct în grădină. Intrai, mai întâi, într-o sală mare, mobilată cu mese pentru pahare și bănci pentru mușterii, cu poliță de stejar mâncat de carii pe care străluceau farfuriile, vasele și sticlele, și o tejghea de lemn înnegrit, în spatele căreia Ionas stătea la dispoziția clienților săi.

Iată acum în ce fel primea lumină sala: două ferestre străpungeau fațada, pe terasă, iar alte două ferestre, zidul din spate. Dintre acestea, una, acoperită pe dinafară de o perdea deasă de plante care se cățarau sau atâmau, lăsa să pătrundă puțină lumină. Cealaltă, atunci când o deschideai, îngăduia privirii femeceate să îmbrățișeze întreaga vale inferioară a Vulcanului. La câteva picioare sub pervaz, se rostogoleau apele involburate ale torentului Nyad. Pe de o parte, șuvoiul se revărsa în văile trecătorii, după ce izvora din înălțimile podișului Orgall, încoronat de zidurile cetății; pe de alta, alimentat din belșug de râulețele de pe munte, chiar și în timpul verii, gonea, vuind, spre albia Jiului valah, care-l înghițea.

La dreapta, alăturate sălii mari, se afla o jumătate de duzină de cămăruțe, de ajuns pentru a primi rari călători care, trecând granița, doreau să se odihnească la hanul *La Regele Matei*. Lise garanta că vor fi găzduiți așa cum se cuvine, prețurile nefiind de loc piperate, iar gazda, atentă și serviabilă, era aprovizionată oricând cu tutun de calitate pe care se ducea să-l caute la cei mai buni negustori „clandestini” din împrejurimi. În ceea ce-l privește pe Ionas, dormitorul lui se constituise într-o mansardă îngustă, a cărei lucamă cu două coame străpungând praful, dădea pe terasă. În hanul acesta s-a ținut, chiar în seara acelui 29 mai, adunarea oamenilor cu greutate din Werst, la care au luat parte jupanul Colț, dascălul Homrod, pădurarul Nicu Deac, o duzină de locuitori importanți ai satului și, de asemenea, ciobanul Frik, care nu era cel mai puțin însemnat dintre personaje. Doctorul Patak lipsea de la acea reuniune a notabilităților. Chemat de urgență de unul dintre vechii lui pacienți, care nu-l aștepta decât pe el ca să pășească în lumea de dincolo, promisese să vină, de îndată ce răposatul nu avea să mai aibă nevoie de îngrijirea lui.

Așteptându-l pe ex-infirmer, se discuta despre gravul eveniment la ordinea zilei, iar asta în timp ce se mănâncă și se bea.

Unora, Ionaș le oferea acea fiertură sau prăjitură de porumb cunoscută sub numele de „mămăligă”¹, care nu este deloc neplăcută

¹ ÎN LIMBA ROMÂNĂ, ÎN ORIGINAL. (N.TR.)

la gust, dacă este muiată în lapte muls proaspăt. Pe alții îi îmbia cu o sumedenie de păhărele pline cu acele licori tari, care curg precum apa prin gâttelejurile românești, schnaps-ul¹ care nu costă nici doi bani și jumătate paharul și, mai cu seamă, rachiul², o țuică aprigă, la mare căutare pe meleagurile Carpaților.

Trebuie să menționăm că hangiul Ionaș — conform unui obicei al hanului — nu servea decât la „făfurie”, adică doar celor care luau loc la masă, întrucât observase că cei care stăteau jos, consumau mai mult decât cei care stăteau în picioare. Ori, în seara cu pricina, afacerile promiteau să fie înfloritoare, de vreme ce toate băncile erau căutate de mușterii. Așa că Ionaș, învârtindu-se printre mese, cu o stacană în mână, de-abia prididea să umple paharele, care se goleau, cât ai clipi din ochi.

Erau ceasurile opt și jumătate, seara. Perorau de la asfințit, fără să fi ajuns să se înțeleagă, asupra a ceea ce aveau de făcut. Dar, toți acești oameni de treabă erau de acord într-o privință: dacă acel castel era locuit de niște necunoscuți, devenea la fel de primejdios pentru satul Werst, precum un depozit de muniții, așezat la intrarea într-un oraș.

— E foarte greu! decretă, sentențios, jupanul Colț.

— Foarte grav! întări dascălul, între două pufăituri din pipa de care nu se despărțea niciodată.

— Foarte grav! repetă asistența.

— Ceea ce este mai mult ca sigur, adăugă Ionaș, este că faima proastă a castelului aducea, deja, mari neajunsuri ținutului.

— Iar acum va fi și mai rău! strigă dascălul Homrod.

— Străinii treceau din ce în ce mai rar pe la noi... replică, ofțând jupanul Colț.

— Iar acum, nu vor mai veni de loc! remarcă Ionaș, suspinând, la unison cu birăul.

— Mulți locuitori se gândesc, deja, să plece, observă unul dintre lăutari.

— Eu sunt primul, interveni un țăran din împrejurimi, o să plec, de îndată ce o să-mi vând via.

¹ ÎN LIMBA GERMANĂ, ÎN ORIGINAL. (N.TR.)

² ÎN LIMBA ROMÂNĂ, ÎN ORIGINAL. (N.TR.)

46

— Pentru care ai să mai aștepti cumpărători, moșule! ripostă hangiul.

Se vede unde ajunseră cu discuția, aceste preacinstite capete luminate. Fiecare stătea cu spaima-n sân din pricina afurisitului de castel, dar, dincolo de teamă, era gândul la interesele lor, legate într-un mod atât de regretabil. S-a zis cu călătorii, și Ionaș se vedea văduvit de o parte însemnată din câștigul de la han. S-a zis cu străinii, și jupanul Colț trăgea ponoasele în ceea ce privește perceperea taxei de trecere, a cărei cifră cobora, treptat. S-a zis cu cumpărătorii de pământ în trecătoarea Vulcan, iar proprietarii nu puteau să le mai vândă, chiar și la un preț scăzut. Situația aceasta dura de ani de zile și amenința să se agraveze.

Într-adevăr, dacă așa stăteau lucrurile, atunci când spiritele castelului erau liniștite, în asemenea măsură încât nu se lăsaseră

niciodată zărite, ce va fi acum, când își manifestau prezența prin acte materiale?

Ciobanul Frik se crezu, atunci, dator să spună, dar cu un glas destul de șovăitor:

— Poate că ar trebui...?

— Ce? îl repezi jupanul Colț.

— Să se ducă cineva, să vadă, stăpâne.

Se uitară unii la alții, după care plecară ochii, iar întrebarea nu-și găsi răspuns.

Ionas fu acela care, adresându-se jupanului Colț, înnodă, din nou, vorba.

— Ciobanul dumitale, zise el, cu voce sigură, tocmai ne-a arătat singurul lucru pe care-l avem de făcut.

— Să mergem la cetățuie...

— Da, bunii mei prieteni, continuă hangiul. Dacă o trambă de fum s-a ridicat deasupra donjonului, înseamnă că s-a făcut focul, că o mână l-a aprins.

— O mână... de n-o fi o gheară! replică țăranul cel bătrân, clătinând din cap.

— Mână sau gheară, zise hangiul, n-are a face. Trebuie să aflăm ce s-a întâmplat. E pentru prima oară când iese fum pe unul dintre homurile castelului, de când a plecat baronul Radu de Gorj...

— S-ar putea, totuși să fi fost fum, fără ca nimeni să-l fi zărit, sugerează jupanul Colț.

— Iată ceea ce nu voi admite niciodată! strigă, cu aprindere, dascălul Homrod.

— Este, dimpotrivă, foarte cu putință, remarcă birăul, de vreme ce n-am avut o lunetă, să ne putem da seama ce se petrece la castel. Remarca era îndreptățită. Fenomenul ar fi putut să se petreacă de multă vreme și să fi scăpat chiar și ciobanului Frik, oricât de ageri ar fi fost ochii acestuia. Oricum, fie că respectivul fenomen era recent sau nu, era în afară de orice discuție că niște ființe umane se aciuaseră acum, la castel. Ori, faptul acesta reprezenta o asociere cât se poate de supărătoare pentru locuitorii din Vulcan și Werst.

Dascălul Homrod consideră de datoria lui să aducă, în sprijinul credinței lui, o obiecție:

— Făpturi omenești, prieteni?... îngăduiți-mi să mă îndoiesc.

De ce s-ar fi gândit niște făpturi omenești să se refugieze la castel, în ce scop, și cum să fi ajuns acolo?...

— Dar ce-ai vrea să fie aciuaiți ăștia? strigă jupanul Colț.

— Făpturi supranaturale, răspunse dascălul Homrod cu o voce care impunea respect. De ce n-ar fi duhuri, babe, spiriduși, poate chiar unele dintre acele ștyme care iau înfățișarea unor femei frumoase...

În timpul acestei enumerări, toate privirile se ațintiseră spre ușa, spre ferestrele, spre vatra din sala mare a hanului. Și, într-adevăr, fiecare din cei de față se întreba dacă nu avea să vadă ivindu-se una dintre nălucile evocate succesiv de învățător.

— Totuși, bunii mei prieteni, se încumetă să zică Ionas, dacă ființele acestea sunt năluci, nu-mi explic de ce ar fi aprins focul, de vreme ce nu au nimic de gătit...

— Și vrăjitoriile lor?... întrebă ciobanul. Ați uitat că e nevoie de foc ca să faci vrăji?

— Negreșit, adăugă învățătorul, pe un ton care nu admitea nici o replică.

Nimeni nu se gândi să-i conteste spusele, părerea tuturor celor de față era că, fără nici o îndoială, făpturi supranaturale, nu ființe umane, cotropiseră castelul din Carpați, ca să-și facă de cap acolo. Până acum, Nicu Deac nu luase, deloc, parte la conversație.

Pădurarul se mărginise să asculte cu luare-aminte ce spuneau unii și alții. Vechea cetățuie, cu zidurile sale misterioase, cu originea sa străveche, cu aspectul său feudal, îi inspirase, întotdeauna, atât curiozitate, cât și respect. Ba chiar, fiind foarte curajos, deși era la fel de credul ca oricare alt locuitor din Verești, fusese ispitit, nu o dată, de gândul de a-l vedea pe dinăuntru.

După cum e lesne de închipuit, Mioara îl abătuse cu îndârjire de la un plan atât de primejdios. Că fusese încercat de asemenea gânduri atunci când era de capul lui, fie! Dar un logodnic nu-și aparține doar sieși; să te lași dus de o pomire atât de necugetată ar fi fost făpta unui nebun, sau a unuia căruia nu-i pasă de cei apropiați. Și totuși, cu toate rugămintele ei, frumoasa fată se temea necontenit că pădurarul își va pune planul în aplicare. Ceea ce o mai liniștea un pic, era că Nicu Deac nu susținuse sus și tare că merge la castel, fiindcă nimeni n-ar mai fi avut destulă autoritate asupra lui ca să-l oprească, nici măcar ea. Știa prea bine, era un flăcău dâr și îndărătnic, care nu-și călca, pentru nimic în lume, cuvântul dat. Zis și făcut. Așa că Miorița ar fi murit de frică, dacă ar fi putut bănuși ce-i trecea, în acele clipe, prin minte tânărului. Totuși, întrucât Nicu Deac păstra tăcerea, propunerea păstorului nu fu revendicată de nimeni. Să faci o vizită la castelul din Carpați, acum, când era băntuit, cine s-ar fi încumetat, doar dacă nu-i lipsea o doagă?... Fiecare își descoperea cele mai întemeiate motive să nu miște un deget... Birăul nu mai era la vârsta s-o pomească orbește la drum, bătând cărări atât de abrupte... Dascălul avea școala în grija lui, Ionas, hanul de supravegheat, Frik, să-și ducă oile la păscut, ceilalți țărani să-și vadă de gospodărie, de vite și de fânețe.

Nu! Nici unul nu s-ar fi încumetat, în ruptul capului, să se jertfească, repetându-și, hotărât, în sinea lui:

— Cine va avea îndrăzneala să se ducă la cetățuie, s-ar putea să nu se mai întoarcă în vecii vecilor!

În clipa aceea, spre marea groază a asistenței, ușa hanului se dădu, brusc, de perete.

Dar, nu era nimeni altcineva decât doctorul Patak, pe care era greu să-l iei drept una dintre știmele pomenite cu atâta patos, de dascălul Homrod.

Întrucât pacientul îi trecuse în lumea celor drepti — ceea ce făcea cînte perspicacității sale medicale, dacă nu talentului — doctorul Patak alergase într-un suflor, la reuniunea de la han.

— În sfârșit, iată-l, răcni jupanul Colț.

Doctorul Patak se grăbi să împartă străngeri de mâini tuturor, de parcă ar fi distribuit leacuri, și, cu un ton ușor ironic, strigă:

— Așadar, prieteni, tot cetățuia, tot cetățuia Necuratului vă frământă!... Oh! Lașilor!... Dar, dacă așa i-a căsunat hardughiei ăsteia hodorogite să pufăie, lăsați-o să pufăie. Ce, dascălul Homrod nu pufăie cât e ziua de lungă?... Într-adevăr, tot ținutul a albit de groază!... N-am auzit vorbindu-se decât despre asta, în timpul vizitelor mele!... Strigoii au făcut focul acolo?... Și de ce nu, la

urma urmei, dacă le curge nasul!... S-ar părea că în luna lui mai e cam ger, în încăperile donjonului... Dacă nu cumva s-au apucat să coacă pâine pentru cei de pe lumea cealaltă!... Ei!... Trebuie să te hrănești, acolo, sus, dacă e adevărat că învii!... Poate că sunt brutarii din ceruri, au venit să-și răstoame cuptorul...

Și, în încheiere, urmă un șir de glume prea puțin pe placul oamenilor din Verești pe care doctorul Patak le tuma pe nerăsuflăte, cu o aroganță de necrezut îl lăsară să turuie.

După care birăul îl întrebă:

— Și zi așa, doctore, nu dai nici o importanță celor care se petrec la cetățuie?...

— Nici una, jupan Colț.

— N-ai spus că ești gata să mergi acolo,... dacă vei fi provocat?...

— Eu?... răspunse fostul infirmier, nu fără să lase să se simtă că era ușor agasat de faptul că era pus față-n față cu vorbele lui.

— Haide... Nu ai spus-o și nu ai repetat-o? reluă dascălul, insistând.

— Am spus-o... fără îndoială... și într-adevăr... dacă e vorba, doar, s-o repet...

— E vorba să o faci, i-o reteză Homrod.

— Să o fac?...

— Da... și, în loc să te provocăm, ne mărginim să te rugăm, adăugă jupanul Colț.

— Dar, înțelegeți-mă... prieteni... desigur... o propunere ca aceasta...

— Ei bine, de vreme ce șovăi, țipă hangiul, nu te rugăm... te provocăm!

— Mă provocați?...

— Da, doctore, da!

— Ionaș, mergi prea departe, interveni, împăciuitoare, birăul. Nu trebui să-l provocăm pe Patak... Știm, cu toții, că e un om de cuvânt... Și, ceea ce a spus, va și face, o va face, fie și numai pentru a fi de ajutor satului și întregului ținut.

— Cum așa, vorbiți serios?... Vreți să mă duc la castel? îngână doctorul, a cărui față rubicondă se albise, dintr-o dată.

— N-ai cum s-o-ntorci, îl lămurii, pe un ton categoric, jupanul Colț.

— Vă rog... bunii mei prieteni... vă rog... să chibzuim, aveți bunăvoință!...

— Am chibzuit, deja, totul, i-o întoarse Ionaș.

— Gândiți-vă bine... La ce ne-ar sluji să merg într-acolo... și ce-aș putea descoperi?... Cățiva oameni de treabă care s-au refugiat la castel... și care nu supără pe nimeni...

— Ei, bine, replică dascălul Homrod, dacă sunt oameni de treabă, nu ai de ce să te temi de ei și va fi un prilej pentru tine să-ți oferi serviciile.

— Dacă ar avea nevoie de mine, răspunse doctorul Patak n-au decât să mă cheme, nu voi șovăi... credeți-mă... să mă duc la castel. Dar nu mă deplasez fără să fiu chemat, iar vizitele mele nu sunt pe gratis...

— Vei fi plătit pentru munca ta, se grăbi să-l liniștească, în această privință, jupanul Colț, cu ora.

— Și cine mă va plăti?...

— Eu... noi toți -, la prețul pe care îl ceri! îi răspunse cea mai mare parte dintre mușterii, lui Ionas.

Era cât se poate de limpede că, în ciuda repetatelor sale fanfaronade, doctorul nu se arăta, deloc, mai viteaz decât compatrioții săi din Verești. Iată că, după ce făcuse pe liber-cugetătorul, după ce luase în zeflema legende de din parte locului, se afla acum într-o mare încurcătură, neștiind cum să refuze serviciul cerut. Și, totuși, să meargă la castelul din Carpați, chiar în condițiile în care i se plătea deplasarea, treaba asta nu putea să-i convină, cu nici un chip. Încercă atunci să se folosească de argumentul potrivit căruia vizita sa nu va avea nici un rezultat, că satul se va acoperi de ridicol delegându-l să exploreze cetățuia... Demonstrația sa nu avu nici un efect.

— Haide, doctore, mi se pare că nu ai de înfruntat nici o primejdie, reluă dascălul Homrod, de vreme ce nu crezi în duhuri.

— Nu... nu cred.

— Ori, dacă nu duhurile sunt cele care s-au întors la castel, înseamnă că acolo s-au adăpostit doar niște oameni la fel ca noi și vei face cunoștință cu ei.

Raționamentul dascălului nu era lipsit de logică: era greu să-l combați.

— Fie, Homrod, răspunse doctorul Patak, dar s-ar putea să fiu reținut la cetățuie...

— Ceea ce înseamnă că vei fi bine primit, i-o întoarse Ionas.

— Desigur; totuși, dacă absența mea se prelungește, și cineva va avea nevoie de mine aici, în sat...

— Suntem sănătoși tun cu toții, răspunse *jupanul* Colț, și nu mai e un singur bolnav în Werst, de când ultimul tău client și-a luat bilet pentru lumea de dincolo.

— Spune sincer... Ești hotărât să pleci? îl întreabă hangiu.

— Pe legea mea, nu! răbufni doctorul. Oh! Nu că mi-ar fi frică...

Știi bine că nu cred o iotă din toate scemelile astea... Adevărul e că mi se pare o prostie, o întâmplare de mai mare râsul. Pentru că pe homul donjonului iese fum, fum care, poate, nici nu este fum... Hotărât lucru... Nu...! Nu mă duc la castelul din Carpați...

— Merg eu!

Era pădurarul Nicu Deac, care tocmai interveni în conversație, aruncând aceste două cuvinte.

— Tu... Nicule? exclamă *jupanul* Colț.

— Eu... dar numai dacă Patak mă însoțește.

Era un atac direct la adresa doctorului, ca să iasă din încurcătură.

— Ce spui, pădurarule? replică el. Eu... să te însoțesc?...

Desigur, am face o plimbare plăcută... amândoi... dacă ar avea vreun rost... și dacă ne-am putea încumeta... Haide, Nicule, știi bine că nici măcar drum n-a mai rămas pân-la cetățuie... Nu vom putea ajunge...

— Am spus că mă voi duce la cetățuie, răspunse Nicu Deac, și de vreme ce am spus-o, mă voi duce.

— Dar eu... eu n-am spus-o!... strigă doctorul, zbatându-se, de parcă ar fi fost înșfăcat de guler.

— Ba da... ai spus-o... nu-l slăbi Ionas.

— Da!... Da!... întări, într-un glas, adunarea.

Fostul infirmier, încolțit, nu știa cum să iasă basma curată. Ah!

Cât de mult regreta că se legase, într-un mod atât de important, prin rodomontadele¹ sale.

Niciodată nu își imaginase că ar putea fi luat în serios, nici că va fi somat să-și riște viața... Acum nu mai avea pe unde să scoată cămașa, fără să ajungă bătaia de joc a Werstului și a Vulcanului; l-ar fi batjocorit fără milă. Se hotărî, atunci, să facă haz de necaz.

— Atunci... de vreme ce asta vi-e voia, o să-l însoțesc pe Nicu Deac, deși n-are nici un rost.

— Așa...doctore Patak, așa! intona corul băutorilor de la „La

Regele Matei".

¹ LĂUDĂROȘENII, FANFARONADE; DE LA RODOMONT, PERSONAJ CREAT DE ARIOSTO.

Qi.tr.)

— Și, pe când plecarea, pădurarul? întrebă doctorul Patak, cu o prefăcută nepăsare, care nu reușea să-i ascundă spaima.

— Măine dimineată, răspunse Nicu Deac.

Cuvintele sale fură urmate de o tăcere destul de îndelungată, ceea ce arăta cât de reală era emoția de care fuseseră cuprinși jupanul Colț și ceilalți. Paharele fuseseră golite, blidele la fel și, totuși, nimeni nu se ridica, nimănui nu-i dădea prin cap să părăsească sala mare, deși se făcuse târziu, nici să se ducă acasă.

Așa că Ionas chibzui că momentul era cum nu se poate mai nimerit să mai aducă un rând de șnapsuri și rachii...

Dintr-o dată, un glas se făcu auzit destul de deslușit în mijlocul tăcerii generale; și iată cuvintele care fură rostite domol:

Meu Deac, nu te duce mâine la cetățuie!... Nu te duce... sau ți se va întâmpla o nenorocire!

Cine se exprimase în felul acesta?... De unde venea glasul pe care nimeni nu-l cunoștea și care părea să iasă dintr-o gură nevăzută?... Nu putea fi decât glasul unui strigo, un glas supranatural. . un glas de pe lumea cealaltă...

Groaza atinse cotele maxime. Nu îndrăzneau să se privească, nu îndrăzneau să scoată o vorbă...

Cel mai curajos — Nicu Deac, desigur — vru să afle despre ce este vorba. Nu putea exista nici o îndoială că vorbele fuseseră rostite în sală. Și, mai întâi, pădurarul se apropie cu îndrăzneală de sipet și-l deschise.

Gol. Se duse să cerceteze încăperile care dădeau în sală. Pustii, împinse ușa hanului, ieși afară, apoi străbătu terasa, până la ulița mare. Nici țipenie.

Câteva clipe mai târziu, jupanul Colț, dascălul Homrod, doctorul Patak, Nicu Deac, oierul Frik și toți ceilalți părăsiră hanul, lăsându-l singur pe hangiul Ionas care se grăbi să învârtă, de două ori, cheia în broască.

În noaptea aceea, ca și cum ar fi fost amenințați de o arătare de pe altă lume, locuitorii Werstului se ferecară zdravăn în casele lor...

Satul era gătit de spaimă.

Capitolul V

În ziua următoare, pe la nouă dimineată, Nicu Deac și doctorul Patak erau gata de plecare. Intenția pădurarului era să urce prin trecătoarea Vulcan, îndreptându-se pe drumul cel mai scurt spre cetățuia suspectă.

După nemaipomenita întâmplare cu homul donjonului care scotea fum, după nemaipomenita întâmplare cu glasul pogorât de nicăieri în sala hanului *La Regele Matei*, nu e de mirare că populația părea să-și fi pierdut mințile. Câțiva dintre țigani spuneau, deja, că-și vor lua tălpășița. În toate casele nu se vorbea decât

despre acest lucru — și încă pe șoptite. încercați, așadar, să puneți la îndoială că nu-și vârâse Necuratul coada, în ceea ce privește fraza atât de amenințătoare pentru pădurar. Fuseseră de față, la hanul lui Ionas, cam cincisprezece martori, oameni dintre cei mai demni de crezare, care auziseră ciudatele cuvinte. Să pretinzi că fuseseră victimele unei iluzii, unei amăgiri a simțurilor, lucrul acesta nu stătea în picioare. Nici o îndoială în privința asta; Nicu Deac personal, pe nume, prevenit că i se va întâmpla o nenorocire, dacă se va încăpățâna în planul lui de a cerceta castelul din Carpați. Și, totuși, tânărul pădurar se pregătea să părăsească Werstul, ba încă fără să i-o ceară nimeni. într-adevăr, oricât de profitabil ar fi fost pentru jupanul Colț să dezlege misterul cetății, oricât de avantajos ar fi fost pentru sat să afle ce se întâmplă, fuseseră făcute demersuri insistente pentru ca Nicu Deac să revină asupra hotărârii sale. Nenorocită, deznădăjduită, cu frumoșii ei ochi înecați în lacrimi, Miorița îl implorase să nu stăruie în această aventură. Era, deja, grav, înainte de avertismentul proferat de voce. După avertisment, era o nebunie. Și iată că, în ajunul căsătoriei sale, Nicu Deac își pusese în gând să-și primejduiască viața într-o asemenea încercare, iar logodnica sa, care i se țara la picioare, nu izbutea să-l oprească...

Nici mustățile prietenilor, nici plânsetele Mioriței, nu reușiră să-l înmoaie pe pădurar. Ceea ce, de altfel, nu surprinse pe nimeni. I se cunoștea cerbicia, se știa cât este de dărz și de neînduplecat, ca să nu spunem căpos. Spusese că va merge la castelul din Carpați și nimic nu-l mai putea împiedica — nici măcar acea amenințare care-i fusese adresată direct. Da! Se va duce la cetățuie, chiar de-ar fi fost să nu se mai întoarcă niciodată. Când sosi ceasul plecării, Nicu Deac o strânse pentru ultima oară la piept pe Miorița, în vreme ce sămăna fată se închina unindu-și trei degete, cel mare, arătătorul și cel mijlociu, după o datină românească străveche, care cinstește Sfânta-Treime...

Și doctorul Patak?... Ei bine, doctorul Patak, după ce fusese pus în fața faptului împlinit, se zbatuse să scape, dar, în zadar. Tot ceea ce ar fi putut spune, spusese!.. Toate obiecțiile imaginabile le făcuse!.. Invocase acel ultimatum atât de categoric, de a nu călca pragul castelului, auzit foarte clar...

— Amenințarea aceasta nu mă privește decât pe mine, să mărginise să-i răspundă Nicu Deac.

— Și dacă se-ntâmplă vreo nenorocire, pădurare, răspunse doctorul Patak, eu o să scap nevătămat?

— Vătămat, nevătămat, ai făgăduit să mergi cu mine la castel și vei merge, pentru că eu merg.

Înțelegând că nimic nu-l va opri să-și țină făgăduiala, locuitorii Werstului îi dădură dreptate pădurarului, în această privință. Era mai bine ca Nicu Deac să nu pomească singur într-o asemenea călătorie. Așa că, preîntristatul doctor, simțind că nu mai poate da înapoi, pentru că și-ar fi compromis situația și s-ar fi făcut de rușine, după lăudăroșeniile sale obișnuite, se resemna, cu groaza-n suflet. Era, de altminteri, cât se poate de hotărât să profite de cel mai mic obstacol apărut în drum, pentru a-l obliga pe tovarășul său să facă stângă-mprejur.

Așadar, Nicu Deac și doctorul Patak plecară, iar jupanul Colț, dascălul Homrod, Frik, Ionas, îi petrecură până unde cotea drumul mare, iar acolo se opriră.

Din locul acela, jupanul Colț își flutură, pentru ultima dată, luneta — de care nu se mai despărțea — în direcția cetățuii. Nici urmă de fum nu se arăta ieșind din homul donjonului, așa că era foarte ușor să privești în zarea foarte curată a acelei frumoase dimineți de primăvară. Trebuia să tragi concluzia că oaspeții naturali sau supranaturali ai castelului spălaseră putina, văzând că pădurarul nu ține seama de amenințările lor? Așa gândiră unii, și era un motiv ca treaba să fie dusă până la capăt, spre deplina mulțumire a celor doi.

Își strânseseră mâinile și Nicu Deac, umat de doctor, dispăru în colțul trecătorii.

Tânărul pădurar era în ținută de inspecție: caschetă cu ceaprazuri, cu cozoroc lat, vestă cu centiron, cu cuțitul vârât în teacă, pantaloni bufanți, cizme potcovite, cartușieră la spate, pușca lungă pe umăr. Avea faima îndreptățită de trăgător foarte iscusit și cum, în lipsă de huhurezi, puteau da peste acei hoinari care bat granița, sau peste vreun urs pus pe rele, era cât se poate de prudent din partea lui să fie în măsură să se apere.

În ceea ce-l privește pe doctor, socotise de datoria lui să se înzestreze cu o rablă de pistol cu cremene, care rata trei focuri din cinci. Era, de asemenea, înarmat cu o secure pe care i-o înmânase tovarășul său, întrucât era de așteptat să fie nevoiți să-și croiască drum prin hățșurile dese ale Piesei. Ocrotit de o pălărie de câmpean cât roata carului, încotoșmănat într-o manta groasă de călătorie, închisă până-n gât, era încălțat cu cizme strașnic potcovite, și totuși, echipamentul acesta stânjenitor nu l-ar fi împiedicat s-o rupă la goană mâncând pământul, făcându-se nevăzut cât ai clipi din ochi, în caz de primejdie.

Nicu Deac și el nu uitaseră, de asemenea, să-și ia și câteva provizii în desagă, pentru a-și putea prelungi, la nevoie, cercetarea. După ce trecură de colțul drumului, Nicu Deac și doctorul Patak merseră mai multe sute de pași de-a lungul Doinei, urcând pe malul ei drept. Dacă ar fi umat drumul care trece prin râpele masivului, s-ar fi abătut, prea mult, spre vest. Ar fi fost mai bine pentru ei să poată continua să meargă de-a lungul albiei torentului, ceea ce ar fi micșorat distanța cu o treime, fiindcă Doina izvorăște din încrețiturile podișului Orgal. Dar, practicabil la început, malul, surpat adânc și închis de stânci înalte, nu le-ar mai fi îngăduit apoi, cu nici un chip, nici măcar să se strecoare.

Era nevoie, deci, s-o taie, pieziș, spre stânga, chiar dacă ar fi trebuit să o ia înapoi spre castel, după ce vor fi trecut de zona inferioară a pădurilor Piesei.

Era, de altfel, singura latură prin care se putea pătrunde în cetățuie. Pe vremea când era locuită de Radu de Gorj, satul Werst, trecătoarea Vulcan și valea Jiului valah erau legate între ele printr-un drumeag îngust, care fusese croit urmărind această direcție. Dar, năpădită, de ani, de vegetație lăsată să crească în voie, și astupat de mărăcinișul încălciț, în zadar ai fi căutat urma unei poteci, sau a unei cărări, cât de îngustă și întortocheată ar fi fost ea. În momentul în care trebuiau să se desprindă de albia Doinei, plină de vuietul apelor, Nicu Deac se opri să se orienteze. Deja, castelul nu se mai zărea. Aveau să-l vadă din nou, de-abia după ce vor ajunge dincolo de perdeaua de păduri, înșiruite în trepte pe pantele joase ale muntelui, dispoziție proprie întregului sistem orografic al Carpaților. În lipsa reperelor, nu părea de loc o treabă

ușoară să determini direcția. Puteai s-o stabilești după poziția soarelui, ale cărui raze atingeau ușor crestele îndepărtate dinspre sud-est.

— Vezi, pădurarule, spuse doctorul, vezi... Nu e nici măcar drum sau, mai bine zis, nu mai e!...

— Va fi, răspunse Nicu Deac.

— Ușor de spus, Nicule...

— Și ușor de făcut, Patak.

— Așadar, ești la fel de hotărât?...

Pădurarul se mulțumi să răspundă doar printr-un semn afirmativ și o pomi printre copaci.

În momentul acela, doctorul fu încercat de-o aprigă dorință de a face calea întoarsă; dar tovarășul lui, care tocmai se întorsese spre el, îi aruncă o privire atât de hotărâtă, încât viteazul nostru nu socoti nimerit să rămână în urmă.

Doctorul Patak mai păstra, încă, o ultimă speranță: că Nicu Deac nu va întârzia să se rătăcească în mijlocul labirintului acestei păduri, unde slujba lui nu-l adusese niciodată. Dar nu lua în calcul acel fler miraculos, acel instinct profesional, acea înzestrare „animală”, ca să zicem așa, care îți îngăduie să te călăuzești după cele mai neînsemnate indicii — orientarea ramurilor într-o direcție anume, denivelarea solului, culoarea scoarței copacilor, nuanța diferită a mușchiului, după cum e expus vânturilor din sud, sau din nord. Nicu Deac era prea priceput în meseria lui, și o practica având o perspicacitate mult prea mare, ca să se piardă vreodată, chiar și într-o regiune necunoscută. În țara lui Cooper ar fi fost demnul rival al lui Ciorap-de-Piele, sau Chinga-chgook¹.

Și, totuși, străbaterea zonei împădurite avea să-i pună la grea încercare. Ulmi, fagi, unii dintre acei arțari numiți „fâlși platani”, stejari superbi, se înălțau în primele rânduri, până la treapta ocupată de mesteceni, de pini și de brazi, masați pe culmile cele mai înalte, în stânga trecătorii. Minunați erau copacii aceștia, cu trunchiurile lor puternice, cu crengile încălzite de seva proaspătă, cu frunzișul des, împletindu-se într-o coroană de verdeață, prin care lumina soarelui nu reușea să răzbată.

Totuși, s-ar fi putut strecura destul de ușor, aplecându-se pe sub crengile joase. Dar, câte obstacole erau la suprafața solului și de câtă muncă era nevoie ca să îndepărtezi vegetația, să o cureți de urzici și de mărăcini, ca să te păzești de puzderia de țepi, gata să-ți ciupească pielea, la cea mai mică atingere. Nicu Deac nu era el omul care să se sinchisească de atâta lucru și, atâta vreme cât putea înainta prin pădure, nu se lăsa speriat de câteva zgârieturi, acolo. Este adevărat, însă, că, în aceste condiții, nu puteau înainta decât foarte încet împrejurare supărătoare, căci Nicu Deac și doctorul Patak erau interesați să ajungă la cetățuie după-amiază. Avea să fie destulă lumină ca să-l poată vizita, ceea ce urma să le îngăduie să se întoarcă la Werst, înainte de căderea nopții.

Așa că, mânuind de zor securea, pădurarul se străduia să-și croiască drum prin adâncul acestui spinăriș înțesat de baionete vegetale, în care piciorul călca pe un teren accidentat, desfundat, dibuind printre cocoșele rădăcinilor și buturugilor de care se împiedica, dacă nu chiar afunda, într-un strat umed de frunze uscate pe care vântul nu le mătura niciodată. O sumedenie de păstăi explodau ca niște mici bombe vegetale, spre marea spaimă

¹ EROI DIN ROMANELE SCRITORULUI AMERICAN FENIMORE COOPER (1789-1851).
(N. TR.)

a doctorului, care tresărea la fiecare detunătură, privind în stânga și-n dreapta, întorcându-se ca mușcat de șarpe, când câte un cumei i se agăța de veșminte, ca o gheară care ar fi vrut să-l oprească în loc. Nu! Nu era deloc liniștit, bietul de el! Dar, acum, n-ar fi îndrăznit să se întoarcă de unul singur, și se străduia să se țină cât mai aproape de năvălașul lui tovarăș.

Uneori, în pădure se deschideau luminișuri capricioase. O ploaie de lumină se revărsa peste ele. Perechi de berze negre, tulburate în singurătatea lor, se ridicau de pe crengile înalte și își luau zborul, bățând puternic din aripi. Străbaterea acestor luminișuri făcea ca drumul să fie și mai obositor. Se îngrămădiseră acolo, într-adevăr, ca un joc enorm de maroco, copacii doborâți de furtună sau de bătrânețe, de parcă toporul unui tăietor de lemne le-ar fi dat lovitura de moarte. Zăceau acolo trunchiuri unișe, măcinate de putregai, pe care nici o unealtă nu avea să le mai despică în bușteni și nici o căruță nu avea să le mai care, până la albia Jiului valah. În fața acestor obstacole anevoie de trecut, uneori, imposibil de ocolit, Nicu Deac și tovarășul lui aveau mult de furcă. Dacă tânărul pădurar, sprinten, mlădios și viguros, reușea să le dea de capăt, doctorul Patak, cu picioarele lui scurte, burdihanul revărsat, cu răsuflarea tăiată, cu inima bățând să-i spargă pieptul, nu putea evita căzăturile, silindu-l pe tovarășul lui să-i vină în ajutor.

— O să vezi Niculae, că-n cele din urmă, o să-mi rup ceva! se văita el.

— Te dregi tu.

— Haide, pădurarule, fii om de înțeles... Nu trebuie să te înverșunezi când nu se mai poate!

Aș! Nicu Deac era deja în față, iar doctorul, fără să obțină nimic, se grăbea să i se alăture.

Direcția umată până atunci era, într-adevăr, cea nimerită pentru a ajunge la cetățuie? Greu de spus. Totuși, de vreme ce terenul nu înceta să urce, erau îndreptățiți să creadă că se cățarau spre marginea pădurii, pe care o atinseră la orele trei după-amiaza. De aici încolo se așternea, până la podișul Orgal, o pânză de copaci verzi, mai răsfirați pe măsură ce versantul masivului câștiga în altitudine.

În acela, Doina se iveau, din nou, printre stânci, fie că torentul deviasse, fie că Nicu Deac schimbasesse direcția spre el. Lucrul acesta îi dădu tânărului pădurar certitudinea că nu greșise drumul, întrucât râulețul părea să țâșnească din măruntaiele podișului Orgal.

Nicu Deac nu-i putu refuza doctorului un ceas de odihnă pe malul apei. Stomacul își cerea, de altfel, dreptul, la fel de imperios ca și picioarele. Desagii erau plini cu de toate, plosca doctorului și cea a lui Nicu Deac — pline cu rachiu. Pe deasupra, o apă curată și proaspătă, limpezită de prundișul din adâncuri, curgea la câțiva pași. Ce-și putea dori mai mult? Consumaseră multă energie, se cuvenea să pună la loc.

De la plecarea lor, doctorul nu avusese, de loc, răgazul de a discuta cu Nicu Deac care i-o lua mereu, înainte. Dar, își scoase părleala, de îndată ce se așezară amândoi pe malul Doinei. Dacă unul era puțin locvace, celălalt era, din toată inima, vorbăreț. Ținând

seama de asta, nu se va mira nimeni că întrebările erau foarte lungi, iar răspunsurile foarte scurte.

— Să stăm puțin de vorbă, pădurare, serios, îl îmbie doctorul.

— Te ascult, îi răspunse Nicu Deac.

— Cred că dacă am făcut popas în locul acesta, l-am făcut ca să prindem puteri.

— Nimic mai adevărat.

— Înainte de a ne întoarce la Werst...

— Dimpotrivă... înainte de a merge la castel.

— Haide, Nicule, au trecut ore de când mergem întruna și de-abia suntem la jumătatea drumului...

— Ceea ce arată că nu avem vreme de pierdut.

— Dar va fi noapte când vom ajunge în fața cetății, și, după cât te cunosc, pădurare, n-ai să fii atât de lipsit de minte, ca să te încumezi să intri, fără să vezi bine pe unde calci; va trebui să așteptăm să se facă ziua...

— Vom aștepta.

— Așadar, nu vrei să lași de-o parte gândul ăsta smintit?...

— Nu.

— Cum așa! Iată-ne la capătul puterilor, având mare nevoie de-o masă ca lumea, într-o casă ca lumea, și de-un pat bun într-o odaie bună, iar tu te gândești să-ți petreci noaptea sub cerul liber?...

— Da, dacă vom fi împiedicați să pătrundem în castel.

— Și, dacă nu vom fi împiedicați?

— O să înnoptăm în încăperile donjonului.

— În încăperile donjonului! strigă doctorul Patak.

— Chiar așa!

— Crezi, pădurare, că voi primi să petrec o noapte întreagă înăuntrul acestei cetăți blestamate?

— Fără îndoială, dacă, nu cumva, ți-e mai bine să rămâi singur afară.

— Singur, pădurare!... Nu așa ne-am înțeles și, dacă trebuie să ne despărțim, mi-ar place s-o facem aici, ca să mă pot întoarce în sat!

— De înțeles, doctore, ne-am înțeles să mă urmezi oriunde mă voi duce!...

— Ziua, da!... Noaptea, nu!

— Ei bine, n-ai decât să pleci și caută să nu te rătăcești în codru. Să se rătăcească, într-adevăr asta îl neliniștea pe doctor. Lăsat în voia soartei, fără obișnuința ochilor nesfârșite prin inima pădurilor de pe Piese, nu se simțea în stare s-o apuce pe drumul spre Werst. De altfel, să fie singur pe timpul nopții — o noapte, poate neagră, ca păcura — să coboare povârnișurile din trecătoare cu riscul de a se prăbuși într-o râpă, astea nu erau, deloc, lucruri care să-l încânte. Chiar de ar fi fost să nu escaladeze, deloc, cortina, la apusul soarelui, și dacă pădurarul se va încăpățâna să o facă, tot era mai bine să-l urmeze până la poalele zidului. Dar doctorul vru să facă un ultim efort pentru a-și opri tovarășul.

— Știi bine, dragă Nicule, reluă el, că nu aș consimți, niciodată, să mă despart de tine... De vreme ce ții atât de mult să ajungi la castel, nu sunt eu omul care să te lase singur.

— Bine le zici, doctore Patak și, cred că ar trebui să te oprești aici.

— Nu încă... doar o vorbă...

— Spune...

— Dacă e noapte atunci când ajungem, făgăduiește-mi că nu vei încerca să pătrunzi în castel...

— Ceea ce îți făgăduiesc, doctore, este că nu voi precupeți nimic ca să intru acolo, că nu voi da un pas înapoi, până nu voi descoperi ce se întâmplă înăuntru.

— Ce se întâmplă, pădurare! exclamă doctorul Patak, ridicând din umeri. Dar, ce-ai vrea să se întâmple?...

— Habar n-am, însă, cum m-am hotărât să aflu, voi afla...

— Numai să poți ajunge acolo, la castelul ăla blestemat! bombăni doctorul, în lipsă de orice alt argument. Ori, dacă stau să judec după încercările prin care am trecut până aici și după timpul pe care ni l-a luat să străbatem pădurile de pe Piesa, ziua se va sfârși înainte de-a apuca să dăm ochii cu el...

— Nu cred, i-o reteză Nicu Deac. în vârful muntelui, brădișul e mai puțin încălzit de hățișuri, decât pădurile astea bătrâne de ulmi, de arțari și de fagi.

— Dar, urcușul va fi abrupt!

— Ce dacă, de vreme ce se poate urca.

— Dar, am auzit că, în preajma podișului Orgall, te poți întâlni cu urșii!

— Eu am pușca mea, iar tu ai pistolul, ca să te aperi, doctore.

— Dar, dacă se lasă noaptea, riscăm să ne rătăcim în beznă!

— Nu, căci avem, acum, o călăuză care, nădăjduiesc, nu ne va mai părăsi.

— O călăuză? strigă doctorul.

Și se ridică brusc, aruncând priviri neliniștite în jurul lui.

— Da, răspunse, Nicu Deac, de-acum încolo, Doina ne va fi călăuză. Va fi de ajuns să urcăm pe malul ei drept, ca să ajungem chiar pe creasta de unde izvorăște. Cred, deci, că, în mai puțin de două ceasuri, vom fi la poarta cetățuii, dacă pomim, fără să mai zăbovim, la drum.

— În două ceasuri, de n-ar fi șase!

— Haide, ești gata?...

— Așa repede, Nicule, așa repede!... Dar, de-abia dacă au trecut câteva minute, de când ne-am așezat!

Câteva minute care fac o jumătate de ceas.

— Pentru ultima oară, te întreb ești gata?

— Gata... când îmi simt picioarele ca de plumb... Știi bine că n-am ținuturile tale de pădurar, Nicule!... Mi s-au umflat picioarele, și e o cruzime din partea ta să mă silești să te urmez...

— La urma urmei, mă plictisești, Patak! Îți dau voie să mă părăsești! Călătorie sprâncenată!

Și Nicu Deac se ridică.

— Pentru numele lui Dumnezeu, pădurare, strigă, înfricoșat, doctorul, ascultă-mă!

— M-am săturat să-ți ascult neroziile!

— Haide, dacă tot s-a făcut târziu, de ce să nu rămânem în locul acesta, de ce să nu ne ridicăm tabără la adăpostul copacilor de aici?... Pomim din nou la drum mâine, în zori, și vom avea toată dimineața să ajungem pe podiș...

— Doctore, răspunse Nicu Deac, îți repet că am de gând să-mi petrec noaptea în cetățuie.

— Nu! strigă doctorul, nu... n-o vei face, Nicule!... N-o să te las eu...

— Tu?

— O să mă agăț, de tine.. O să te trag!... O să te bat, dacă va fi nevoie...

Nu mai știa ce spune, bietul Patak.

În ceea ce-l privește pe Nicu Deac, acesta nu catadicsi nici măcar să-i răspundă și, după ce-și puse cureaua puștii în bandulieră, făcu câțiva pași, îndreptându-se spre malul Doinei.

— Așteaptă... așteaptă! strigă, jalnic, doctorul. Ce om al naibii!... O clipă, doar... Am picioarele înțepenite, nu-mi mai simt încheieturile...

Nu întârzie, totuși, să și le simtă, fiindcă ex-infimierul se văzu nevoit să dea zdravăn din picioarele lui scurte, ca să-l ajungă din urmă pe pădurar, care nici măcar nu întoarse capul.

Se făcuseră ceasurile patru. Razele soarelui, atingând în treacăt piscul Piesei, care n-avea să întârzie să le oprească, luminau, revărsându-se pieziș, vârfurile brazilor. Nicu Deac avea mare dreptate. Ajutându-l să se cațere pe vreo rocă mai înaltă, să se grăbească, pădurea întunecându-se, la asfințit, în câteva clipe.

Ciudate și stranii sunt pădurile acestea, în care se adună rusticile esențe alpine. În locul copacilor strâmbi, răsucii, aplecați, se înalță în largul lor, trunchiuri drepte, desfrunzite, până la cincizeci-șaizeci de pași deasupra rădăcinilor, trunchiuri fără noduri, care își întind ca o boltă verdeața lor veșnică. Puțin mărăciniș, puține ierburi încâlcite la poale. Rădăcini lungi târându-se aproape la nivelul solului, ca niște șerpi amorțiți de frig. Pământul căptușit cu un mușchi gălbui și cu firul scurt, înșăilat cu crenguțe uscate și presărat cu conuri, care pocnesc sub tălpi. O pantă abruptă, brăzdată de mici ace cristaline, ale căror vârfuri ascuțite pătrund prin pielea cea mai groasă. Așa că înaintarea prin brădiș fu anevoioasă, pe o distanță de un sfert de milă. Pentru a escalada aceste blocuri de piatră îți trebuiau o mlădiere a mijlocului, o rezistență a genunchilor și o siguranță a membrilor care-i lipseau de-acum doctorului Patak. Dacă ar fi fost singur, Nicu Deac n-ar fi avut nevoie decât de un ceas, dar, așa, pierdu trei, împiedicat de tovarășul lui, oprindu-se să-l ajute să se cațere pe vreo rocă prea înaltă, cu picioarele lui scurte. Doctorul n-avea decât o singură teamă cumplită: o să rămână singur, în mijlocul acestei pustietăți sumbre. Totuși, dacă pantele erau din ce în ce mai greu de urcat, copacii începeau să se rărească pe coama înaltă a Piesei. Nu mai alcătuiau decât pâlcuri răsfirate, de dimensiuni modeste. Între ele se zărea linia munților care se desena în arierplan și ale căror contururi se deslușeau, încă, în aburul înserării.

Torentul Doinei¹ pe care pădurarul nu încetase să-l urmeze până atunci și care se micșorase treptat, fiind de-acum doar un râuleț, trebuia să-și afle izvorul nu prea departe.

La câteva sute de pași deasupra ultimelor cute ale terenului se rotunjea podișul Orgall, încoronat de zidurile cetății.

Nicu Deac ajunsese în sfârșit, pe podiș, după o ultimă opintire, care-l aduse pe doctor la starea de masă inertă. Sămanul om nu

¹ ÎN ORIGINAL NYAD. (N.TR.)

avu puterea să se mai târască încă douăzeci de pași și se prăbuși secerat, ca un bou doborât de ghioaga măcelarului.

Nicu Deac de-abia dacă simțea oboseala acestei ascensiuni dificile, în picioare, nemișcat, mânca din ochi castelul din Carpați, de care niciodată nu se aflase atât de aproape.

în fața ochilor lui se întindea o incintă crenelată, apărată de un șanț adânc, a cărei unică punte era rezemată de o potemă, încădrată de un șir de bolovani.

În afara zidurilor, întreaga suprafață a podișului Orgall era cufundată în tăcerea neclintită a pustietății.

Puțina lumină de la sfârșitul zilei îți îngăduia să îmbrățișezi cu privirea întregul castel, ale cărui muchii se estompau, înghițite de umbrele înserării. Nici un suflet de om nu se zărea deasupra parapetului curții, nici țipenie pe platforma superioară a donjonului, nici țipenie pe terasa circulară de la etaj. Nici un fir de fum nu se încolăcea în jurul extravagantei giruete, roase de o rugină seculară.

— Ei bine, pădurarule, întreabă, triumfător, doctorul Patak, ești de acord cu mine, că este imposibil să treci peste șanț, să cobori puntea, să deschizi potema?

Nicu Deac nu-i răspunse. Își dădea, mahnit, seama că vor fi nevoiți să facă un popas în fața zidurilor castelului. În plină beznă, cum ar fi putut coborî în șanț, ridicându-se, apoi, de-a lungul escarpei, ca să pătrundă în incintă? Fără doar și poate, cel mai cuminte era să aștepte până-n zori, ca să se miște pe lumină. Ceea ce și fu hotărât, spre crunta dezamăgire a pădurarului, dar, spre deplină satisfacție a doctorului.

Capitolul VI

Comul subțire al lunii, delicat, ca o seceră de argint, pierise, imediat după apusul soarelui. Norii, veniți dinspre vest, stinseră, pe rând, ultimele licăriri ale asfințitului. Întunericul cotropi, încetul cu încetul, văzduhul, urcând din zonele joase. Bezna umplu tabloul munților, iar fôrmele cetățuiei se ascunseră, curând, sub vălul nopții.

Dacă noaptea amenința să fie foarte întunecoasă, nimic nu arăta că avea să fie tulburată de vreo mișcare atmosferică, vijelie, ploaie, ori furtună. Ceea ce era o fericire pentru Nicu Deac și tovarășul lui, siliți să-și ridice tabăra sub cerul liber.

Nu exista nici un pâlț de copaci, pe aridul podiș Orgall. Ici și colo, doar tufișuri pitice ce de-abia se ridicau de la suprafața solului și nu te puteau apăra de frigul de peste noapte. Stânci cât pofteau, unele pe jumătate îngropate, altele de-abia în echilibru, cărora un brânci le-ar fi fost de-ajuns, pentru a se rostogoli în brădet.

De fapt, singura plantă care răsărea din belșug din solul pietros era un soi de ciulin gros numit „ghimpe rusesc”, ale cărui semințe, spune Elisée Reclus, au fost aduse, agățate în coama lor, de caii moscoviți, un „dar de izbândă, pe care rușii l-au făcut transilvănenilor”.

Acum, se punea problema să-și găsească un loc unde să aștepte să se facă ziua și care să-i ferească de scăderea temperaturii, destul de însemnată la acea altitudine.

— N-avem de unde alege... o să fie vai și amar de noi! șopti doctorul Patak.

— Hai, văicărește-te! se răsti Nicu Deac.

— Sigur că mă văicăresc! Ce loc plăcut să mă căptușesc cu un guturai zdravăn, sau cu un reumatism zdravăn, de care n-am să știu cum să mă lecuiesc!

Aceasta era o mărturisire făcută, fără nici o rușine, de fostul infirmier al postului de carantină. Ah! Cum mai suspina după

cuibușorul lui din Werst, cu odaia bine închisă și patul bine căptușit, cu peme și macaturi!

Dintre stâncile risipite pe platoul Orgall trebuia aleasă una, a cărei poziție să ofere cel mai bun adăpost împotriva vântului din sud-vest, care începea să piște. Ceea ce Nicu Deac și făcu și, curând, doctorul veni; să i se alăture, în spatele unei stânci late, plată ca o poliță în partea ei superioară.

Stânca în discuție era una dintre acele bănci de piatră, acum îngropată sub sipică și saxifragă, des întâlnite la răscruce de drumuri în provinciile valahe. Pe lângă faptul că se poate odihni, așezat pe ea, călătorul are și posibilitatea de a-și potoli setea cu apa dintr-un vas aflat pe bancă, reîmprospătată zilnic de țărani. Pe vremea când castelul era locuit de baronul Radu de Gorj, pe bancă stătea un recipient pe care slujitorii familiei aveau grijă să nu-l lase, niciodată, gol. Dar, în clipa de față, era mânjit de detritusuri¹, căptușit cu mușchi verzui, iar la cea mai mică lovitură s-ar fi prefăcut în pulbere.

La marginea băncii se înălța un stâlp de granit, rămășiță dintr-o veche cruce, ale cărei brațe mai erau reprezentate pe stâlpul vertical doar printr-o creștătură, pe jumătate ștearsă. În calitatea sa de liber-cugetător, doctorul Patak nu putea admite că această cruce l-ar putea proteja de apariții supranaturale. Și totuși, printr-o anomalie comună unui mare număr de necredincioși, nu era departe de a crede în diavol. Or, după mintea lui, Necuratul nu era departe, el era acela care bântuia cetățuia și nici poterna închisă, nici puntea ridicată, nici cortina perpendiculară, nici șanțul adânc nu-l puteau împiedica să iasă, dacă i se năzărea să vină să le sucească gâtul la amândoi.

Și, când se gândea că avea de petrecut o noapte întreagă în asemenea condiții, doctorul dărdăia de spaimă. Nu! Era mai mult decât putea îndura orice făptură omenească. Nici firile cele mai dârze n-ar fi putut face față.

După care îi veni cu întârziere o idee — idee care nu-i trecuse prin cap când plecase din Werst. Era marți seara și, în aceea zi, oamenii din comitat se feresc să iasă după apusul soarelui. Marțea, se știe, e o zi nefastă. Dacă e să dai ascultare tradițiilor, s-ar putea nimeri să dai nas în nas cu cine știe ce duh rău, dacă te încumeți să ieși din casă. Așa că, marțea, nimeni nu umblă, nici pe uliță, nici pe drum, după asfințit. Dar iată că doctorul Patak se afla nu numai afară din casă, dar în apropierea unui castel bântuit, și, încă, la două-trei mile de sat! Și aici va fi nevoit să aștepte ivirea zorilor...

¹ MATERIALE REZULTATE ÎN URMA SFĂRĂMĂRII ROCILOR. (N.TR.) 72 .

dacă se vor mai ivi vreodată! într-adevăr, parc-ar fi vrut să-l pună la încercare pe dracul!

În vreme ce se lăsa măcinat de asemenea gânduri, doctorul Patak îl văzu pe pădurar scoțându-și, netulburat, din desaga o bucată de friptură rece, după ce trăsesese o înghițitură zdravănă din ploscă. Tot ce avea mai bun de făcut, cugetă el, era să-i umeze pilda, ceea ce și făcu. O pulpă de gâscă, un codru mare de pâine, totul stropit cu rachiu, cam de atât avu nevoie ca să-și refacă forțele. Dar, dacă reuși să-și potolească foamea, nu reuși să-și potolească frica.

— Acum, să tragem un pui de somn, zise Nicu Deac, de îndată ce-și potrivește desaga la piciorul stâncii.

— Să tragem, pădurare!

— Noapte bună, doctore.

— Noapte bună, ușor de urât, dar tare mi-e teamă că asta are să se sfârșească rău...

Nicu Deac, neavând nici un chef de vorbă, nu-i răspunse.

Obişnuit, datorită meseriei, să doarmă în pădure, se propti cum putu mai bine de banca de piatră şi nu întârzie să adoarmă buştean. Aşa că doctorul nu putu decât să bodogăne printre dinţi, ascultându-i răsuflarea liniştită.

În ceea ce-l privea, îi era imposibil să-şi anihileze, fie şi pentru câteva clipe, simţul auzului şi simţul văzului. În ciuda oboselii, nu contenea să arunce priviri neliniştite în jur, nu contenea să ciulească urechile. Halucinaţii stranii născute din febra insomniei îi bântuiau creierul. Ce încerca să zărească în negura nopţii? Totul şi nimic, umbrele mişcătoare ale celor care-l înconjurau, norii despletii de deasupra lui, silueta abia perceptibilă a castelului. Apoi, stâncile de pe podişul Orgall, care i se păreau că se clatină, prinse într-un soi de infernală sarabandă. Şi dacă aveau să se umească din loc, să o ia repede la vale, să se rostogolească peste cei doi nesăbuiţi, să-i strivească la poarta cetăţii dincolo de pragul căreia le era cu desăvârşire interzis să calce!

Se ridicase în capul oaselor, sărmanul doctor, asculta acele zgomote care se propagă pe întinderea podişurilor înalte, acel mumur neliniştit, susur, geamăt şi suspin, totodată. Auzea, de asemenea, nictalopii¹ care atingeau în treacăt stâncile, cu un fâlfâit frenetic de aripi, vârcolacii pomiţi în zbor în plimbările lor nocturne, două sau trei perechi de sinistre cucuvele, al căror şuierat răsună ca un vaiet.

Atunci, muşchii i se contractau simultan, şi trupul îi tremura ca varga, scăldat de o transpiraţie² rece ca gheaţa.

Atfel se scurseră ore nesfârşite, până se făcu miezul nopţii.

Dacă ar fi putut discuta, dacă ar fi putut schimba, din când în când, o vorbă, dând frâu liber cărcotelilor sale, s-ar fi simţit mai puţin înfricoşat. Dar Nicu Deac dormea, şi dormea neîntors.

Iată că bătu miezul nopţii — ceasul cel mai înspăimântător între toate, ceasul nălucilor, ceasul vrăjilor. Ce se petrecea, oare?

Doctorul se trezi, întrebându-se dacă nu dormea într-adevăr, sau se afla sub influenţa unui coşmar.

Într-adevăr, acolo, sus, i se păru că vede — nu! văzu într-adevăr — forme ciudate, scăldate într-o lumină spectrală, trecând dintr-o zare în alta, suind, lăsându-se în jos, coborând, deopotrivă cu norii. Ai fi zis că sunt o adunare de monştri, dragoni³ cu coadă de şarpe, hipografi⁴, krakeni⁵ giganţii, vampiri enormi, care se năpusteau, parcă ar fi năzuit să-l înşfăce în gheare, sau să-l înfulece, sfărtecându-l, cu fălcile lor.

Apoi, i se păru cum totul freamătă pe podişul Orgall, stâncile, copacii care se înălţau în margine... Şi nişte dangăte, repetate la mici intervale, îi ajunseră, foarte limpede, la ureche.

— Clopotul, mumură el, clopotul cetăţii!

¹ PERSOANA SAU ANIMALUL CARE SUFERĂ DE NICTALOPIE, TULBURARE DE VEDERE ÎN URMA CĂREIA VEDE NORMAL DOAR NOAPTEA, SAU LA O LUMINĂ SLABĂ. (N.TR.)

² JULES VERNE FOLOSEŞTE TERMENUL DE „TRASSUDATION”, „TRANSSUDAŢIE”, TRECERE A UNUI LICHID PRIN PORII VASULUI; TRECERE A PLASMEI DIN SÂNGE ÎN ȚESUTUL INTESTINAL, SAU ÎNTR-O CAVITATE NATURALĂ A ORGANISMULUI. (N.TR.)

³ MONSTRU FABULOS, CU GHEARE DE LEU, ARIPI DE VULTUR ŞI COADĂ DE ȘARPE. (N.TR.)

⁴ ANIMAL FABULOS ÎN MITOLOGIE, JUMĂTATE CAL, JUMĂTATE VULTUR. (N.TR.)

⁵ MONSTRU MARIN FABULOS, ÎN MITOLOGIILE SCANDINAVE. (N.TR.)

Da, era, într-adevăr, clopotul din vechea capelă, și nu acela al bisericii din Vulcan, ale cărui sunete ar fi fost purtate de vânt în direcția contrară.

Și, iată că dangătele sunt din ce în ce mai năvalnice... Mâna care-l pune în mișcare nu trage clopotul pentru un mort. E o toacă ale cărei detunături găfâite trezesc ecourile frontierei transilvane. Auzind aceste vibrații lugubre, doctorul Patak începe să se zvârcolească de frică, fiind copleșit de o panică nestăvilită, de o groază căreia nu i se poate împotrivi, și care-i dă fiori în tot trupul. Dar și pădurarul a fost smuls din somn de înfricoșătorul glas de clopot. S-a ridicat în capul oaselor, în vreme ce doctorul Patak se pare că s-a afundat în el însuși.

Nicu Deac ciulește urechile și încearcă să străpungă cu privirea întunericul de smoală, așternut peste cetățuie.

— Clopotul ăsta!... Clopotul ăsta... repetă doctorul Patak. Puse mâna-n foc că Necuratul e clopotarul!...

Hotărât lucru, sămanul doctor, înnebunit de-a binelea, crede de-acum în diavol, mai mult ca niciodată.

Nemișcat, ca o stană de piatră, pădurarul nu-i răspunde.

Deodată, niște urlate, asemănătoare cu cele ale sirenelor marine la intrarea în posturi, se dezlănțuie în valuri năvalnice.

Spațiul e zguduit pe o rază întinsă, de șuieratul asurzitor.

Apoi, o lumină țâșnește din donjonul central, o lumină intensă, împrăștiindu-și razele pătrunzătoare, și orbindu-te cu strălucirea ei. Ce sursă produce lumina aceasta puternică, ale cărei iradiieri se preling, ca niște pânze lungi de apă scânteietoare, pe suprafața podișului Orgall? Din ce cuptor se revarsă acest izvor fotogen¹ care pare să pârlăiească stâncile, scăldându-le, totodată, într-o stranie paloare?

— Nicu, Nicu, strigă doctorul, uită-te la mine!... Nu mai sunt, ca și tine, decât un cadavru.

Într-adevăr, și pădurarul, și el, arătau ca de pe lumea cealaltă, chipuri cadaverice, ochii stinși, orbitele goale, obraji verzui, pătați cu cenușiu și alb, părul asemănător cu mușchiul crescut, după cum spune legenda, pe creștetele spânzuraților...

¹ CARE PRODUCE ȘI RĂSPÂNDEȘTE LUMINA. (N.TR.)

Nicu Deac e uluit de ceea ce vede, ca și de ceea ce aude.

Doctorul Patak, în culmea groazei, are mușchii contractați, pielea de găină, părul zburlit, pupila dilatăată, corpul cuprins de o rigiditate tetanică¹.

Precum zice poetul *Contemplațiilor*², „respiră spaima”!

Îngrozitorul fenomen țină un minut... un minut cel mult. După care strania lumină pieri treptat, vuietul se stinse, iar platoul Orgall se cufundă, din nou, în tăcere și în beznă.

Nici unul, nici celălalt nu mai căutără să doarmă, doctorul încremenit, iar pădurarul în picioare, rezemat de banca de piatră, așteptând să se crape de ziua.

La ce se gândea Nicu Deac în fața acestor fenomene, atât de evident supranaturale, după părerea lui? Avea să rămână, și acum, neclintit în hotărârea lui? Se va încăpățâna să continue temerara aventură? Desigur, spusese că va pătrunde în cetățuie, că va explora donjonul... Dar, nu era suficient că venise până sub zidurile ei de netrecut, că stârnise mânia duhurilor și provocase această pertur-

bare a elementelor? I se putea reproșa, oare, că nu-și respectase, făgăduiala, dacă avea să se întoarcă în sat, fără a împinge încercarea, până la a se aventura în acest castel diabolic?

Brusc, doctorul se repezi la el, îl înșfăcă de mână și încercă să-l tragă după el, repetând cu glas înăbușit:

— Vîno!... Vîno!...

— Nu, răspunse Nicu Deac.

Și la rîndul lui, îl reținu pe doctor, care se prăbuși, după acest ultim efort

în cele din urmă, noaptea trecu, dar pădurarul și doctorul erau atât de răvășiți încât nici unul, nici altul nu-și dăduseră seama de timpul scurs până la ivirea zorilor. În memorie nu le rămăsese nimic din ceasurile de dinaintea primelor licăriri ale dimineții.

¹ TETANIC, CARE SE REFERĂ LA TETANIE, SINDROM MANIFESTAT PRIN CONTRACȚIA MUȘCHILOR ȘI ÎNȚEPENIREA MEMBRELOR, ÎN URMA UNOR BOLI, SAU ÎN STĂRI FIZICE EXCEPȚIONALE. (N.TR.)

² CEA MAI DE SEAMĂ OPERĂ LIRICO-MEDITATIVĂ A LUI VICTOR HUGO, DATÂND DIN 1856.

• (N.TR.)

În clipa aceea, o linie trandafirie se desenă pe creasta

Parîngului, în zarea dinspre răsărit, de cealaltă parte a văii celor două Jiuri. O albeață ușoară se împrăstie la zenit, pe fondul cerului brăzdat, ca o piele de zebra.

Nicu Deac își întoarse privirile spre castel. Îi văzu formele accentuându-se puțin câte puțin, donjonul ieșind din negura coborâtă de pe înălțimile trecătorii Vulcan, capela, galeriile, cortina țâșnind din cetunile nopții, apoi, pe bastionul din colț, se decupa fagul, al cărui frunziș foșnea, în adierea zorilor.

Castelul arăta neschimbat. Clopotul era la fel de neclintit, ca și vechea giruetă feudală. Nici o suviță de fum nu împodobeă hornurile donjonului, ale cărui ferestre se încăpățâneau să rămână închise.

Câteva păsări se învâртеau în zbor deasupra platformei, scoțând mici țipete deslușite.

Nicu Deac își mută privirea spre intrarea principală a castelului. Puntea, sprijinită de golul ușii, închidea poterna între cei doi pilăstri de piatră pe care era încrustat blazonul baronilor de Gorj. Pădurarul era, așadar, hotărât să se achite, până la capăt, de această misiune primejdioasă? Da, iar evenimentele din cursul nopții nu-i stîrbiseră hotărârea. „Zis și făcut” era, după cum se știe, deviza lui. Nici vocea misterioasă care-l anunțase personal în marea sală a hanului, nici inexplicabilele fenomene de sunet și lumină, la care tocmai fusese martor, nu aveau să-l oprească să treacă dincolo de zidul cetății. Un ceas avea să-i fie de ajuns pentru a parcurge galeriile, a vizita donjonul și, apoi, odată împlinită făgăduiala, era liber să ia calea întoarsă spre Werst, unde putea ajunge înainte de prînz.

În ceea ce-l privește pe doctorul Patak, acesta nu mai era decât o mașinărie neînsuflețită, nemaiaivând nici forța de a se împotrivi, și nici pe aceea de a voi. Se deplasa în direcția în care era împins. Dacă s-ar fi prăbușit, i-ar fi fost imposibil să se mai ridice. Cumplita spaimă pe care o trăsesese în noaptea aceea îl buimăcise cu totul și nu cărti în nici un fel, atunci când pădurarul, arătînd spre castel, îl îndemnă:

— Să mergem!

Și, totuși, se făcuse ziuă, iar doctorul ar fi putut s-o ia înapoi, spre Werst, fără să-i fie teamă că s-ar putea pierde prin codrii Piesei. Dar, să nu-i fim recunoscători că a rămas alături de Nicu Deac. Dacă nu-și părăsi tovarășul ca s-o pomească pe drumul spre sat, lucrul acesta se întâmplă doar pentru că nu mai era conștient de ceea ce se petrece, doar pentru că nu mai era decât un simplu trup, care se mișcă în virtutea inerției. Așa că, atunci când pădurarul îl mână spre talazul șanțului, se lăsă mânat.

Acum se punea întrebarea, oare, putea pătrunde altfel în cetățuie, decât folosind poterna? Era ceea ce vroia să vadă Nicu Deac, așa că, mai întâi, pormi într-o scurtă recunoaștere.

Curtina nu prezenta nici o spărtură, nici o surpătură, care ar fi putut permite accesul în incintă. Era chiar surprinzător că zidurile acestea vechi se păstrasera într-o stare atât de bună — ceea ce se datora, probabil, grosimii lor. Părea imposibil să te înalți până la linia crenelurilor de deasupra lor, de vreme ce dominau, de la vreo patruzeci de picioare, șanțul. Se putea spune, prin umare, că, în momentul în care ajunsese în fața Castelului din Carpați, Nicu Deac avea să se lovească de obstacole de netrecut.

Din fericire — sau din nefericire, pentru el — deasupra potemei exista un soi de fereastră îngustă, mai degrabă o ambrazură¹, unde se ițea, odinioară, țeava unei culevrine². Așa că, folosindu-se de unul dintre lanțurile porții care atârna până la pământ, unui om sprinten nu i-ar fi fost prea greu să se cațare până la acea ambrazură.

Era îndejuns de lată ca să te poți strecura prin ea și, dacă nu cumva era zăbreliță pe dinăuntru, Nicu Deac ar fi putut pătrunde în curtea cetății.

¹ DESCHIZĂTURĂ ÎN PEREȚII UNEI FORTIFICAȚII, FĂCUTĂ PENTRU A PERMITE UTILIZAREA ARMELOR DE FOC. (N.TR.)

² TUN DE TIP VECHI, CU ȚEAVA LUNGĂ. (N.TR.)

Pădurarul coborî pieziș peretele șanțului.

Pădurarul își dădu seama, din prima ochire, că nu putea face altfel și, drept umare, însoțit de doctorul care pășea ca în somn, coborî pieziș peretele șanțului. Curând, ajunseră amândoi jos, pe pământul tare presărat cu bolovani și acoperit de buruieni. Nu prea știau unde să pună piciorul, și nici dacă, nu cumva, prin ierburile lăsate să crească în voia lor în această groapă umedă, nu mișunau o puzderie de gângănii veninoase.

În mijlocul șanțului și paralel cu cortina se căsca albia fostei rigole, uscată aproape în întregime, peste care puteai trece dintr-un singur pas mare.

Nicu Deac nu își pierduse energia fizică și morală și acționa cu sânge rece, în vreme ce doctorul îl urma supus, ca o vită dusă de funie.

După ce depășiră rigola, pădurarul merse cam douăzeci de pași de-a lungul bazei cortinei, și se opri sub potemă, în locul în care atârna lanțul. Ajutându-se de mâini și de picioare, putea ajunge cu ușurință la brâul de piatră, care ieșea în afară sub ambrazuri.

Evident, Nicu Deac nu avea pretenția să-l oblige pe doctorul Patak să-l însoțească în această escaladare. Un om care atârna atât de greu nu putea fi în stare de așa ceva. Se mărgini, așadar, să-l scuture zdravăn, ca să se facă înțeles, și îi recomandă să aștepte nemișcat pe fundul șanțului.

Dar, o dată rămas singur, iată că doctorul începu să înțeleagă ce se întâmplă cu el. Pricepu unde se afla, privi în jurul său, își zări tovarășul deja suspendat la vreo douăsprezece picioare deasupra pământului și atunci strigă cu glasul sugrumat de spaimă:

— Stai... Nicule... Stai!

Pădurarul nu-l luă în seamă.

— Coboară... coboară... de nu, plec! gemu doctorul, izbutind să se ridice în picioare.

— N-ai decât! răspunse Nicu Deac.

Atunci, doctorul Patak, în culmea groazei, vru să urce zidul pieziș al șanțului, ca s-o pomească în sus, până pe creasta platoului Orgall, după care s-o ia la goană mâncând pământul, pe drumul spre Werst.

Stai... Nicule... Stai!

O, miracol în fața căruia păleau chiar și cele care tulburaseră noaptea dinainte! Iată-l că nu se poate clinti... Picioarele îi sunt ținute, ca și cum ar fi prinse în fălcile unei menghine... Poate să le umească unul după altul?... Nu!... Tocurile și pingecele cizmelor i s-au lipit de pământ... Să fi pus doctorul în mișcare arcurile unei capcane?... E prea înebunit ca să-și dea seama... Se pare că, mai degrabă, culele încălțărilor îl împiedică să meargă.

Orice ar fi, bietul om e ținut pe loc... Pironit... Nemaiavând nici puterea să strige, întinde disperat mâinile... Ai zice că vrea să se smulgă din strânsoarea cine știe cărui balaur, al cărui bot se ridică din străfundurile pământului...

În vremea asta, Nicu Deac ajunsese la înălțimea potemei și tocmai pusese mâna pe una dintre ferecaturile în care era prinsă una dintre țâțanele punții...

Scoase un strigăt de durere; apoi, azvârlindu-se în spate, ca și cum ar fi fost trăsniț, alunecă de-a lungul lanțului, de care se prinsese cu un ultim instinct și se rostogoli până în fundul șanțului.

— A spus bine vocea, că o să mi se întâmple o nenorocire!

șopti, după care leșină.

Capitolul VII

Cum să descriem îngrijorarea care începuse să frământă satul Werst, după plecarea tânărului pădurar și a doctorului Patak? Ea nu încetase să se oprească odată cu scurgerea ceasurilor, care păreau nesfârșite.

Jupanul Colț, hangiul Ionas, dascălul Hemrod și alți câțiva nu se putuseră stăpâni și rămaseră în continuare pe terasă. Fiecare dintre ei se încăpățâna să țină sub observație silueta îndepărtată a cetății, iscodind dacă nu se arată din nou vreun rotocol de fum deasupra donjonului. Nu se zărea nici un fir de fum, ceea ce fu constatat cu ajutorul lunetei, așintită invariabil în direcția aceea. Cei doi florini dați pentru achiziționarea instrumentului fuseseră, într-adevăr, bani cheltuiți cu folos. Niciodată birăul, deși atât de atent la investițiile lui, atât de grijuliu cu punga lui, nu se despărțise cu mai puțină părere de rău de niște gologani care se dovediseră a fi atât de bine întrebuințați.

La douăsprezece și jumătate, când păstorul Frik se întoarse de la pășune, un val de întrebări înfrigurate se abătu asupra lui.

Apăruse ceva nou, extraordinar, supranatural?...

Frik răspunse la toate acestea, tocmai străbătuse valea Jiului valah, fără să constate nimic suspect.

După prânz, pe la ceasurile două, fiecare se întoarse la postul său de observație. Nimănui nu i-ar fi trecut prin cap să rămână acasă și, mai cu seamă, nimănui nu-i ardea să treacă pragul hanului *Regelui Matei*, acolo unde se făceau auzite voci cominatorii¹. Că zidurile au urechi, fie, de vreme ce este o expresie curentă în limbajul uzual... dar grai!...

Așa că vrednicul hangiu se putea teme că hanul avea să-i fie pus în carantină, și asta îi dădea serios de gândit. Se va vedea, oare, silit să tragă obloanele și să-și bea de unul singur capitalul, din lipsă de mușterii? Și, totuși, în scopul de a liniști populația Werstului, procedase la o percheziție amănunțită, cercetase camerele până și sub paturi, scotocise sipelele, bufetele, polițele, explorase cu minuțiozitate colțurile și ungherele salonului, coborâse în pivniță și urcase în pod, unde cine știe ce glumeț cu gânduri rele și-ar fi putut pune la cale înșelătoria. Nimic!... Tot nimic în ceea ce privește fațada care domina Doina. Ferestrele erau prea sus pentru a-ți da posibilitatea să te ridici până la pervaz, pe suprafața unui zid perpendicular, înălțându-se direct din șuvoiul năvalnic al torentului. Ce dacă! Frica nu gândește și va trece multă vreme, desigur, până când oaspeții obișnuiți ai lui Ionas își vor recăpăta încrederea în hanul acestuia, în șnapsul și rachiul lui.

Multă vreme?... Eroare, și, după cum se va vedea, acest pronostic supărător nu se va realiza în nici un fel.

¹ COMINATORIU, JURIDIC, CARE CONȚINE AMENINȚAREA CU O SANCTIUNE, CARE AMENINȚĂ CU PEDEAPSA ÎN CAZ DE CONTRAVENIRE, LA O CLAUZĂ; AICI, ÎN SENSUL LARG DE „AMENINȚĂTOR”. (N.TR.)

Într-adevăr, câteva zile mai târziu, în urma unei întâmplări cu totul neprevăzute, notabilitățile din sat aveau să-și reia întrunirile lor cotidiene, presărate cu câte o dușcă zdravănă, în fața meselor de la hanul *Regele Matei*.

Dar, mai întâi, suntem nevoiți să ne întoarcem la tânărul pădurar și la nefericitul lui însoțitor, doctorul Patak.

După cum vă aduceți aminte, Nicu Deac îi promisese îndureratei Miorița, în clipa în care plecase din Werst, că nu va zăbovi multă vreme între zidurile castelului din Carpați. Dacă nu avea să i se întâmple o nenorocire, dacă amenințările violente la adresa lui nu urmau să se adeverească, avea de gând să se întoarcă nu mult după ce se va însera. Era, așadar, așteptat, și cu câtă nerăbdare! De altfel, nici tânăra, nici tatăl ei, nici dascălul, nu puteau prevedea că dificultățile drumului nu îi vor îngădui pădurarului să ajungă pe creasta platoului Orgall, înainte de căderea nopții.

În consecință, neliniștea, deja atât de puternică din timpul zilei, întrecu orice limită când clopotul din Vulcan, care era auzit foarte deslușit în satul Werst, bătu ceasurile opt. Ce se putuse întâmpla, de Nicu Deac și doctorul nu se întorseseră încă, după o zi de absență? Așa stând lucrurile, nimeni nu se gândea să intre în casă, înainte de întoarcerea celor doi. În fiecare clipă, li se năzărea că-i văd răsărind după cotul drumului dinspre trecătoare.

Jupanul Colț și fiica lui se postaseră la colțul uliței, în locul în care fusese pus de strajă păstorul. De nenumărate ori avură impresia că zăresc niște umbre conturându-se în depărtare, printre copaci, în luminiș... Pură iluzie! Trecătoarea era, ca de obicei, pustie, fiindcă rar li se întâmpla celor de la graniță să aibă curajul să se încumete să treacă pe acolo, pe timp de noapte. Și apoi, era marți seara — marțea duhurilor rele — iar într-o astfel de zi tran-

silvănenii nu prea se îndeamnă la drum, după asfințit. Pesemne că Nicu Deac își pierduse mințile, dacă alesese o asemenea zi ca să cerceteze cetățuia. Adevărul este că tânărul forestier nu se gândise deloc la asta, ca de altfel, nimeni din sat.

Tocmai la acest lucru cugeta, atunci, Miorița. Și ce imagini înspăimântătoare îi treceau prin fața ochilor! Își urmărise logodnicul, ceas cu ceas, cu închipuirea, prin codrii deși ai Piesei, în vreme ce urca spre podișul Orgall... Acum, odată cu lăsarea întunericului, i se părea că-l vede în incintă, încercând să scape de duhurile care bântuiau castelul din Carpați... Devenise jucăria vrăjilor lor... Era victima hărăzită răzbunării lor... Fusesse aruncat în cine știe ce temniță din adâncurile cetății... fără suflare, poate...

Sămana fată, ce n-ar fi dat să se avânte pe urmele lui Nicu Deac! Și, pentru că nu putea, ar fi vrut, cel puțin, să-l aștepte toată noaptea în acel loc. Dar tatăl ei o obligă să revină acasă și, lăsându-l pe cioban la postul de observație, se retraseră, amândoi. De îndată ce rămase singură în mica ei odaie, Miorița izbucni în plâns.

Îl iubea din tot sufletul pe curajosul ei Nicolae, îl iubea cu atât mai multă recunoștință cu cât tânărul pădurar nu-i ceruse mâna în condițiile, atât de ciudate, în care se hotărâse, în mod obișnuit, căsătoriile la țară, în Transilvania.

În fiecare an, de Săn-Petru, se deschide „Târgul de fete”. În ziua cu pricina se adună toate fetele de pe întreg cuprinsul comitatului. Vin în cele mai arătoase căruțe, trase de cei mai vajnici cai, își aduc zestrea, veșminte țesute, cusute și brodate cu mâinile lor, păstrate în cufere viu colorate; familiile, prietenii, vecinii, sunt alături de ele. Și atunci sosesc flăcăii, îmbrăcați de sărbătoare, încinși cu brăie de mătase. Se vântură țanțoși prin târg, umflându-se în pene; își aleg fetele care le plac; le dau un inel și o năframă în semn de logodnă, iar căsătoriile se fac la întoarcere.

Nu la unul dintre aceste târguri o întâlnise Nicu Deac pe Miorița. Legătura dintre ei nu se datora întâmplării. Se cunoșteau din copilărie, se iubeau de când împliniseră vârsta dragostei. Tânărul pădurar nu se dusesese să-și caute mireasa la târg, iar Miorița îi purta o adâncă recunoștință. Ah! De ce era Nicu Deac atât de imprudent! O iubea, totuși, o iubea, iar ea nu avusese destulă influență pentru a-l împiedica să o apuce pe drumul spre afurisitul de castel.

Ce noapte avu trista Miorița, sfâșiată de neliniște și zguduită de plâns. Nu voise, în ruptul capului, să se culce. Aplecată peste pervaz, cu privirea ațintită asupra uliței povâmite, i se părea că aude o voce, șoptind:

„Nicu Deac n-a ținut seamă de amenințări! Miorița nu mai are logodnic!”.

Nălucire a simțurilor ei răvășite. Nici un glas nu tulbura liniștea nopții. Fenomenul inexplicabil din sala hanului nu se repeta, în casa jupanului Colț.

A doua zi, în zori, populația Werst-ului era pe ulița cea mare. Din dreptul terasei până în colțul trecătorii, unii coborau, alții urcau: primii în căutare de vești, ceilalți pentru a le duce mai departe. Se spunea că ciobanul Frnk tocmai o promisese înainte, la o milă bună de sat, nu prin codrii Piesei, ci de-a lungul lizierei, și că nu acționase fără motiv.

Trebuiau să-l aștepte și, pentru a intra mai repede în legătură cu el, jupanul Colț, Miorița și Ionas o luară către marginea satului. O jumătate de ceas mai târziu, Frik fu semnalat la câteva sute de pași, în susul drumului.

Cum mergea cam pleoștit și dădea semne că s-ar grăbi, nu văzură nimic bun în asta.

— Ei bine, Frik, ce știi?... Ce-ai aflat? îl întrebă jupanul Colț, de îndată ce ciobanul ajunsese lângă el.

— N-am văzut nimic... N-am aflat nimic! răspunse Frik.

— Nimic! șopti fata, ai cărei ochi se umplură de lacrimi.

— La răsăritul soarelui, urmă ciobanul, am zărit, la o milă de aici, doi oameni. Am crezut, mai întâi, că-s Nicu și doctorul... nu erau ei.

— Știu cine sunt? întrebă Ionas.

— Doi călători străini, care tocmai trecuseră frontiera valahă.

— Ai vorbit cu ei?...

— Da.

— Au de gând să coboare spre sat?

— Nu. Se duc spre Retezat, vor să urce până-n vârf.

— Sunt vizitatori?...

— Așa par, jupâne Colț.

— Și, în timpul nopții, străbătând trecătoarea Vulcan, n-au zărit nimic în partea dinspre cetățuie?...

— Nu... pentru că se aflau încă de cealaltă parte a trecătorii, răspunse Frik.

— Așa că nu ai nici o veste despre Nicu Deac?

— Nici una.

— Dumnezeu!... suspină sărmana Miorița.

— Puteți, de altfel, să-i iscodiți chiar voi pe călători, adăugă Frik, au de gând să facă popas la Werst, înainte de a porni, din nou, spre Cluj.

„Numai de nu mi-ar ponegi nimeni hanul! se gândi Ionas, negru de supărare. Ar fi în stare să nu mai vrea să tragă la mine!\".

Fiindcă, de treizeci și șase de ceasuri, prea bunul hangiu era chinuit de teama că, de-acum încolo, nici un călător nu se va mai încumeta să mănânce și să doarmă la hanul lui.

Una peste alta, aceste întrebări și aceste răspunsuri, schimbate între cioban și stăpânul său, nu lămuriseră, puse cap la cap, lucrurile. Și, cum nici tânărul pădurar, nici doctorul Patak nu reapăuseră la orele opt dimineața, puteau exista motive temeinice, care să-i îndreptățescă să speră că se vor mai întoarce vreodată?... Doar nu te apropii, nepedepsit, de castelul din Carpați!

Zdrobită de emoțiile nopții de nesomn, Miorița de-abia se mai ținea pe picioare. Era gata să leșine, cu greu mai putea să meargă. Tatăl ei se văzu silit să o ducă înapoi acasă. Acolo, lacrimile se întetiră... Îl chema pe Nicu într-un glas sfâșietor... Voia să plece după el... Ți se făcea milă și existau toate motivele să te temi că se va îmbolnăvi.

Cu toate acestea, era necesar și urgent să se ia o hotărâre.

Trebuiau să pomească în ajutorul pădurarului și al doctorului, fără a mai pierde nici o clipă. Că aveau de înfruntat primejdii, supunându-se represaliilor acelor făpturi, omenești sau de altă natură, care ocupau cetățuia, nu avea prea multă importanță. Esențial era să afle ce se întâmplase cu Nicu Deac și cu doctorul. Datoria aceasta

se impunea atât prietenilor lor, cât și celorlalți locuitori ai satului. Cei mai bravi nu vor da înapoi, când va fi vorba să se avânte în inima codrilor Piese, cu scopul de a urca până la castelul din Carpați.

O dată hotărât acest lucru, după nenumărate discuții și târguieli, cei mai bravi se dovediră a fi în număr de trei: jupanul Colț, ciobanul Frik și hangiul Jonas — nici unul mai mult. În ceea ce-l privește pe dascălul Homorod, acesta fu brusc săgetat de o durere de gută la picior și se văzu nevoit să se întindă pe două scaune, în sala de clasă a școlii sale.

Pe la ceasurile nouă, jupanul Colț și însoțitorii săi, înarmați până-n dinți din spirit de prevedere, o luară pe drumul spre trecătoare. Apoi, o pomiră și ei tot din locul unde îl părăsise Nicu Deac, afundându-se în pădurea deasă ce îmbrăca masivul muntos. Își făcuseră socoteala, pe bună dreptate, că, dacă tânărul pădurar și doctorul făcuseră calea-ntoarsă spre sat, o apucaseră tot pe drumul pe care se văzuseră nevoiți să-l urmeze, ca să străbată Pleșa. Ori, avea să le fie ușor să meargă pe urmele lor, ceea ce, de altfel, și constatară de îndată ce trecură de lizieră.

Îi vom lăsa să înainteze, pentru a vă spune ce schimbare bruscă de atitudine se produse la Werst, de cum nu se mai văzură. Dacă, până atunci, nu păruse că Nicu Deac și Patak trebuiau ajutați de niște oameni de bine, acum, o dată ce aceștia pomiseră în căutarea lor, se socotea că făptuiseră o imprudență fără seamăn. Ce mare scofală au făcut, dacă o primă catastrofă va fi urmată de o a doua! Că pădurarul și doctorul căzuseră victimă încercării lor, de lucrul acesta erau convinși cu toții, așa că la ce folosea că jupanul Colț, Frik și Jonas se puneau în primejdie să cadă victimă devotamentului lor? Mare ispravă, când tânăra își va plânge și tatăl, așa cum își plânge logodnicul, când prietenii oierului și hangiului vor avea să-și reproșeze dispariția lor!

Deznădejdea pusese stăpânire pe întreg satul și nu se arătau semne că avea să se risipească în curând. Admițând că nu li se va întâmpla o nenorocire, tot nu puteau conta pe întoarcerea jupanului Colț și a celor doi însoțitori ai săi, înainte ca noaptea să fi învăluit înălțimile din jur.

Cât de surprinși rămaseră, deci, când fură zăriți pe la ceasurile două ale amiezii, în depărtare, înaintând, pe drum! Cu câtă grabă le alergă în cale, înștiințată pe dată, Miorița!

Nu erau trei, erau patru, iar al patrulea se dovedi a fi doctorul. — Nicolae, sărmanul meu Nicolae! strigă fata. Nu e nici cu voi?...

Ba da... Nicu Deac era acolo, întins pe o targa de rămuriș pe care Jonas și ciobanul cu greu o puteau duce.

Miorița se năpusti spre logodnicul ei, apoi se aplecă asupra lui și îl cuprinse în brațe.

— A murit... țipă ea, a murit!...

— Nu... n-a murit, răspunse doctorul Patak, dar merita... și eu la fel!

Adevărul e că tânărul pădurar își pierduse cunoștința.

Membrele-i erau rigide, chipul, cadaveric, iar respirația abia se mai ridica simțea. În ceea ce-l privește pe doctor, dacă fața lui nu era cu totul lipsită de sânge ca a tovarășului său, asta se datora mersului care-l făcuse să-și recapete culoarea obișnuită, cărămiziu-roșiatică.

Vocea Mioriței, atât de mângâietoare, atât de sfâșietoare, nu avu puterea de a-l smulge pe Nicu Deac din starea de somnolență în care era cufundat. Adus în sat și așezat în odaia jupanului Colț, nu rostise nici o vorbă. Câteva clipe mai târziu, totuși, deschise ochii și, de cum o zări pe fată aplecată la căpătâiul lui, un surâs îi înflori pe buze, dar când încercă să se ridice, nu reuși. O parte a corpului nu-l mai asculta, de parcă ar fi suferit de hemiplegie¹. Totuși, vrând să o liniștească pe Miorița, îi spuse, cu un glas, într-adevăr, de-abia auzit:

— Nu-i nimic... nu-i nimic!

— Nicolae, bietul meu Nicolae, repeta fata.

— Puțină oboseală, dragă Mioriță, și puțină tulburare... O să treacă repede... cum mă îngrijești tu...

Dar, ca să se întremeze, bolnavul avea nevoie de liniște și de odihnă. Așa că jupanul Colț părăsi odaia, lăsându-l pe tânărul pădurar în grija Mioriței, iar acesta, întrucât nu-și putea dori o infirmieră mai plină de zel, nu întârzie să ațipească.

În vremea asta, hangiul Ionas povestea în fața unui numeros auditoriu — cu glas răsunător, să fie bine auzit de toată lumea — ceea ce se petrecuse după plecarea lor.

Jupanul Colț, păcurarul și el, după ce descoperiseră printre copaci poteca pe care și-o croiseră Nicu Deac și doctorul, se îndreptaseră în direcția castelului din Carpați. Or, trecuseră două ceasuri de când urcau cu greu pe pantele Pieseii, iar marginea pădurii era doar la o jumătate de milă în fața lor, când apărură doi oameni. Erau doctorul și pădurarul, pe unul îl lăsaseră cu totul picioarele, iar celălalt era la capătul puterilor, tocmai se prăbușise la rădăcina unui copac.

Aleargă la doctor, și îl bombardă cu întrebări, dar, fără să reușească să scoată o vorbă de la el, fiindcă era năuc de-a binelea și nu putea să le răspundă, încropi o targa din crengi, îl culcă pe Nicu Deac pe ea, îl ridică pe Patak în capul oaselor, iar toate acestea fură împlinite cât ai clipi din ochi. După care jupanul Colț și ciobanul, înlocuit des cu Ionas, o pomiră din nou pe drumul spre Werst.

Când să spună de ce ajunsese Nicu Deac în asemenea hal și dacă cercetase ruinele cetățuii, hangiul habar n-avea, jupanul Colț nici el, ciobanul nici atât, doctorul nu-și venise într-atât în fire, încât să o facă în acest moment. Ce naiba! Se afla în siguranță în sat, înconjurat de prieteni, în mijlocul pacienților săi... Nu mai avea de ce să se teamă de faptele de acolo! Chiar dacă îi smulseseră jurământul să tacă, să nu povestească nimic din ceea ce văzuse la castelul din Carpați, interesul obștească îi cerea să-și calce legământul.

— Haide, vino-ți în fire doctore, îi ceru jupanul Colț, și deapănă-ți amintirile!

— Vreți... să vorbesc...

— În numele locuitorilor din Werst, ca să asigurăm liniștea în sat, îți ordon!

Un pahar zdravăn de rachiu, adus de Ionas, avu darul să-l facă pe doctor să-și recapete graiul și, în fraze întretăiate, se exprimă astfel:

„Am plecat amândoi... Nicu și cu mine... Niște smintiți... niște smintiți!... Ne-a trebuit aproape o zi întreagă ca să străbatem pădurile acestea afurisite... Am ajuns de-abia seara în fața cetății... Tremur încă... o să tremur toată viața când mă voi gândi la asta!... Nicu vroia să intre... Da! Voia să înopteze în donjon... e ca și cum ai spune în iatacul lui Belzebut!...

Doctorul Patak spunea toate aceste lucruri cu o voce atât de cavernoasă, încât te cutremurai, numai auzindu-l.

— N-am vrut... urmă el... n-am vrut în ruptul capului!... Și ce s-ar fi întâmplat... dacă aș fi dat ascultare dorinței lui Nicu?... Mi se face rău numai când mă gândesc!

Și, dacă doctorului i se zburlea părul, asta se întâmpla pentru că mâna lui rătăcea prin el, fără să-și dea seama.

— Nicu s-a resemnat, așadar, să ne petrecem noaptea afară, pe podișul Orgall... Ce noapte... prieteni, ce noapte de pomină!... Pofim de te odihnește, când duhurile nu-ți dau pace și nu-ți îngăduie să pui capul jos, măcar pentru un ceas... nu, nici măcar un ceas!... Dintr-o dată, iată că niște jivine de foc răsar dintre nori, balauri adevărați!... Se năpustesc pe podiș, să ne înfulece...

Toate privirile se înălțară spre cer, să vadă de nu-i cumva străbătut în galop, de o ceată de năluci.

— Și, câteva clipe mai târziu, reluă doctorul, iată că și clopotul de la capelă începe să bată!

Toate urechile se ciuliră spre zare, și mai multora dintre cei de față li se năzări că desluseau dangăte îndepărtate, într-atât de mult impresionase auditoriul povestea doctorului.

— Brusc, strigă el, vuiete înspăimântătoare umplură văzduhul, sau, mai degrabă, urlete de fiară... Apoi, o lumină țâșni de la ferestrele donjonului... O văpaie drăcească luminează întreg podișul, până-n brădet... Nicu Deac și cu mine ne uităm unul la altul... Ah, îngrozitoare priveliște!... Parc-am fi două leșuri... două leșuri pe care licăririle alburii le fac să rânjească unul la altul!...

Și, privindu-l pe doctorul Patak cu fața încrețită de convulsii, cu ochii lui rătăciți, de nebun, era într-adevăr cazul să te întrebi dacă nu se întorsese de pe lumea cealaltă, unde trimisese, deja, un mare număr de semeni de-ai săi!

Se văzură siliți să-l lasă să-și tragă răsuflarea, fiindcă i-ar fi fost imposibil să-și continue relatarea. Lucrul acesta îl păgubi pe Ionas de un al doilea pahar de rachiu, care păru să-i restituie ex-infirmierului o parte din mințile pe care duhurile îl făcuseră să și le piardă.

— Dar, în cele din urmă, ce s-a întâmplat cu sămanul Nicu Deac? întrebă, mort de curiozitate, jupanul Colț.

Fiindcă, nu fără motiv, birăul dădea o mare importanță răspunsului doctorului, doar pe tânărul pădurar îl vizaseră direct duhurile, în sala cea mare a hanului.

— Iată ce mi-a rămas în memorie, răspunse doctorul. Se făcuse ziuă... Dam rugat din suflet pe Nicu Deac să renunțe la planurile lui... Dar, îl cunoașteți, nu-l poți face cu nici un chip să-și schimbe gândurile. E atât de încăpățânat, că a coborât în șanț... și m-am văzut silit să-l umez, fiindcă mă trăgea... De altfel, nici nu mai știam ce fac... Nicu se îndreptă până sub potemă... Se prinde de un lanț al punții, cu ajutorul căruia se cațără de-a lungul cortinei... în clipa aceea, îmi dau seama, din nou, de ceea ce se întâmplă în jurul meu... Mai e vreme să-l opresc pe necugetatul... ba chiar aș zice, pe nelegiuitul ăsta!... Pentru ultima oară, îi cer să coboare, să se întoarcă, să vină cu mine, înapoi, acasă...

„Nu”, îmi strigă el...

Vreau să fug... da, prieteni... vreau să fug, și nu se află unul printre voi care, dacă ar fi fost în locul meu, nu ar fi gândit la fel!... Dar, în zadar încerc să mă umesc din loc... Picioarele-mi sunt țin-

tuite... înșurubate... prinse în rădăcini... încerc să mi le smulg din pământ... e cu neputință... încerc să mă zbat... însă e zadarnic. Și doctorul Patak imita mișcările disperate ale unui om prins de picioare, asemenea unei vulpi căzute-n capcană.

După care, se întoarse la povestea lui:

— în clipa aceea, zise el, un răcnet se făcu auzit... și ce răcnet!...

Nicu Deac era cel care strigă... Măinile, încleștate pe lanț, alunecă și se prăbușeste în șanț, ca și cum ar fi fost lovit de o mână nevăzută!.

Este sigur că doctorul povestise lucrurile întocmai cum se desfășuraseră, iar imaginația sa, oricât de tulburată ar fi fost, nu adăugase nimic. Așa cum le descrisese, așa se produsese miracolele cărora le slujise ca scenă podișul Orgall, în noaptea dinainte. Cât privește ceea ce a urmat după prăbușirea lui Nicu Deac, iată: Pădurarul leșină, iar doctorul nu fu în stare să-i sară în ajutor, deoarece cizmele îi erau ținute în pământ, iar picioarele umflate nu putură ieși din ele... Deodată, puterea nevăzută care-l ținea înlăntuit se frânse... Se poate mișca... poate păși... Se repede spre tovarășul lui, și — ceea ce era din partea sa un act de mare curaj — umezește fața lui Nicu Deac cu batista, pe care a muiat-o în apa canalului de scurgere... Pădurarul își revine din leșin, dar brațul său stâng și o parte din corp sunt inerte, după zguduirea înspăimântătoare de care a avut parte... Totuși, sprijinit de doctor, reușește să se ridice, să se cațare pe peretele șanțului să ajungă, din nou, pe podiș... Apoi, pornesc la drum, spre sat... După un ceas de mers, brațul, șoldul și coatele îl dor atât de tare, încât se vede silit să se oprească... în sfârșit, chiar în momentul în care doctorul se pregătea să plece după ajutor, au picat, la țanc, jupanul Colt, Ionas și Frik.

În ceea ce privește starea tânărului pădurar, doctorul Patak evita să se pronunțe, deși, când era vorba de un caz medical, dovedea, de obicei, o siguranță de nezdruccinat.

„Dacă suferă de o boală naturală”, se limită el să răspundă, pe un ton dogmatic, „este, deja, grav. Dar, dacă e atins de o boală supranaturală, din acelea cu care te pricopsește Necuratul, apoi numai Necuratul îl poate lecu!”.

În lipsa unui diagnostic ferm, pronosticul acesta nu era de natură să-l liniștească pe Nicu Deac. Din fericire, vorba doctorului nu era literă de evanghelie și, de la Hipocrate¹ și Galenus², câți doctori, mai presus de doctorul Patak, nu s-au înșelat, și nu se înșală, zilnic?

Tânărul pădurar era un vlăjgan zdravăn, avea, deci, o constituție robustă, astfel că era de nădăjduit că se va vindeca — chiar și fără nici un amestec din partea Necuratului — cu condiția să nu umeze prea îndeaproape prescripțiile fostului infirmier al postului de carantină.

Capitolul VIII

Astfel de evenimente erau departe de a domoli spaimile locuitorilor din Werst. Acum nu mai exista nici o îndoială, „gura de umbră”, cum ar spune poetul¹, nu vorbise degeaba, atunci când preferase acele amenințări auzite de toți mușterii de la *Regele Matei*. Nicu Deac, lovit în mod misterios, fusese pedepsit pentru nesupunerea și cutezanța sa.

Nu era acesta un avertisment la adresa tuturor acelor care ar fi fost tentați să-i umeze exemplul? Era cu desăvârșire interzis să

pătrunzi în castel, iată concluzia care se desprindea din deplorabilele încercări. Oricine s-ar încumeta din nou, și-ar pune viața în primejdie. Mai mult ca sigur că, dacă pădurarul ar fi izbutit să treacă dincolo de curtină, nu ar mai fi fost văzut niciodată în sat. De unde se vede că spaima era mai covârșitoare și mai atotputemică decât oricând în Werst, ba chiar în Vulcan și, de asemenea, pe tot cuprinsul văii celor două Jiuri. Se vorbea, nici mai mult, nici mai puțin, despre părăsirea ținutului; deja, câteva familii de țigani, decât să viețuiască în preajma cetății, aleseseră să plece. Acum, când castelul slujea drept refugiu unor făpturi supranaturale și puse pe rele, asta era mai presus de răbdarea obștii. Nu mai era altă cale, decât să-ți iei lumea în cap și s-o pomești spre cine știe ce altă regiune a comitatului, dacă stăpânirea maghiară nu se hotăra să nimicească viziunea aceasta, unde nu puteai pătrunde. Dar, putea fi, oare, castelul din Carpați nimicit, numai cu mijloacele aflate la îndemâna oamenilor?

1 Victor Hugo — „Ce que dit la bouche d'ombre” / Ce spune gura de umbră. Vers din *Au bord de l'infini* / În pragul infinitului (In „*Les Contemplations*”). (N.tr.)

În prima săptămână din august, nimeni nu se încumetă să iasă din sat, nici măcar ca să-și vadă de muncile câmpului. Cea mai neînsemnată lovitură de sapă nu putea, oare, provoca apariția vreunei fantome care-și avea sălașul în străfundurile pământului?... Fierul plugului, săpând brazda, n-ar fi făcut să se înalțe în văzduh cârduri de stafii², ori de vârcolaci?... Unde s-ar semăna grâu, n-ar încolți vreo sămânță a demonilor?

— Este ceea ce, negreșit, se va întâmpla! spunea, pătruns, ciobanul Frik.

Și, în ceea ce-l privea, se ferea cu cea mai mare grijă să mai meargă cu tumele la păscut, pe imăsurile Jiului. Satul era, prin urmare, înghețat de frică. Nimeni nu-și mai lucra tarlăua. Toată suflarea stătea pitită în casă, cu ușile și ferestrele zăvorâte. Jupanul Colț nu știa ce hotărâre să mai ia, pentru a reaprinde în inimile celor pe care-i cămăuia flacăra unei încrederi care, de altfel, îi lipsea și lui. Singurul lucru care îi mai rămânea de făcut era, fără îndoială, să meargă la Cluj, să solicite intervenția autorităților.

Și, fumul, se mai ridica oare, din hornul donjonului?... Da, de mai multe ori, luneta îngădui să fie zărit, prin cețurile care se târau pe suprafața podișului Orgall.

Iar norii, când se înnopta, nu căpătau o nuanță roșiatică, asemănătoare răsfrângerii unui incendiu?... Da, și ai fi zis că spirale aprinse dansau într-un vârtej, deasupra castelului.

Iar vuietele care-l înfricoșaseră peste poate pe doctorul Patak se mai rostogoleau, cumva, peste spinarea de piatră a Piesei, spre spaima nemăsurată a locuitorilor Werst-ului?... Da, sau, cel puțin, în ciuda distanței, vânturile din sud-est făceau să ajungă la urechile lor trosnete cumplite, repercutate de ecourile trecătorii.

Mai mult, dacă ar fi fost să te iei după acești oameni ieșiți din minți de groază, ai fi zis că pământul era răscolit de trepidații subterane, ca și cum un vechi crater ar fi prins din nou viață, în lanțul Carpaților. Dar, poate că, în tot ceea ce oamenii din Werst credeau că văd, aud și simt, era o bună parte de exagerare.

Fără îndoială că avuseseră loc fapte reale, tangibile, trebuie să recunoaștem, și, cu greu nu se mai putea trăi pe meleagurile aces- tea atât de bântuite, încât îți venea să-ți iei câmpii.

Se înțelege de la sine că *La Regele Matei* continua să rămână pustiu. Un bazar pe timp de epidemie, asta mai lipsea! Nimeni nu avea îndrăzneala să-i treacă pragul, iar Ionas își punea întrebarea dacă nu cumva, în lipsă de mușterii, nu va fi silit să se lase de negustorie, când sosiseră doi călători veniți să răstoame această stare de lucruri.

În seara zilei de 9 iunie, pe la ceasurile opt, clanța fu apăsată de afară, dar, cum era zăvorâtă pe dinăuntru, ușa nu se deschise. Ionas, care se retrăsese, deja, în mansarda lui, se grăbi să coboare. Speranței de a se afla în fața unui oaspete i se adăuga teama de a nu da piept cu cine știe ce strigoi fioros, căruia n-ar fi știut cum să-i refuze mai repede găzduirea.

Începu, aşadar, să parlamenteze prudent dindărătul ușii, fără să se încumete să o deschidă.

— Cine e acolo? întrebă el.

— Doi călători.

— Vii?...

— Nespus de vii.

— Sunteți siguri?

— Atât de vii cât pot să fie, domnule hangiu, dar care nu vor întârzia să moară de foame, dacă vei avea cruzimea să nu te îndupleci să-i lași să intre.

Ionas își luă inima-n dinți, trase zăvoarele și doi bărbați îi trecură pragul.

Abia intrați, prima lor grijă fu să ceară fiecare câte o cameră, având intenția să poposească la Werst pentru douăzeci și patru de ore.

La lumina lămpii, Ionas îi cercetă din cap până-n picioare pe noii-veniți, încredințându-se că avea, într-adevăr, de-a face cu două ființe omenești. Ce noroc pe capul lui!

Cel mai tânăr dintre călători părea să aibă cam treizeci și doi de ani.

Statură înaltă, chipeș, trăsături distinse, ochi negri, păr castaniu închis, barbă castanie potrivită cu măiestrie, o expresie cam tristă, dar mândră, toate astea trădau un om de neam ales, iar Ionas, vulpe bătrână ca mai toți hangii, nu se putea înșela.

De altfel, când întrebă sub ce nume trebuie să-i treacă pe cei doi călători, i se răspunse:

— Francisc de Telec¹, nobil din Craiova și oșteanul lui Roșca².

Craiova este una dintre principalele așezări din România care se învecinează cu provinciile transilvane, la sud de lanțul Carpaților. Francisc de Telec era, aşadar, de origine română, ceea ce Ionas ghicise din prima ochire.

În ceea ce-l privește pe Roșca, bărbat la vreo patruzeci de ani, înalt, robust, mustăți stufoase, păr des ca peria, aspru, tuns scurt, arăta ca un adevărat soldat Purta, chiar, ranița de soldat, potrivită pe umeri cu niște curele și ducea în mână o valiză destul de ușoară. Acesta era tot bagajul tânărului care călătorea ca un excursionist, cel mai adesea pe jos. Se vedea după ținuta sa: mantaua făcută sul și purtată în bandulieră, trecută de-a curmezișul peste piept, căciula de munte care-i acoperea ceafa și urechile, bluzonul de pânză groasă strâns la mijloc cu un centiron, de care atârna teaca de piele a cuțitului valah și ghetre³ petrecute strâns peste pantofii mari, cu talpa groasă.

Cei doi călători nu erau alții decât cei ieșiți în calea ciobanului Frik, cu douăzeci de zile mai înainte, pe drumul din trecătoare,

atunci când se îndreptau spre Retezat. După ce cutreieraseră ținutul până la Mureș și urcaseră pe munte, veniseră să se odihnească puțin în satul Werst, după care aveau să pornească, din nou, în sus, pe valea celor două Jiuri.

— Ai să ne dai odăi?

— Două... trei... patru... câte poștiți, răspunse, bucuros nevoie-mare, Ionas.

— Două sunt de ajuns, spuse Roșca; trebuie, numai, să fie una lângă alta.

— Acestea vă sunt pe plac? urmă Ionas, deschizând două uși de la capătul sălii celei mari.

— Foarte bine, răspunse Francisc de Telec.

După cum se vede, Ionas nu avea de ce să se teamă de noii săi oaspeți. Nu erau nicidecum fapte supranaturale, duhuri cu înfățișare omenească. Nu! Nobilul de față se arăta a fi unul dintre acei obraji subțiri pe care un hangiu se simte întotdeauna onorat să le găzduiască. Iată o împrejurare fericită, care va face ca *La Regele Matei* să fie, din nou, căutat.

— La ce depărtare ne aflăm de Cluj? vru să știe tânărul.

— La cam cincizeci de mile, mergând prin drumul care trece prin Petroșani și Alba Iulia, răspunse Ionas.

— E o călătorie obositoare?

— Foarte obositoare pentru cei care se duc pe jos și, dacă îmi este îngăduit să o spun, păreți să aveți nevoie de câteva zile de odihnă..

— Putem să cinăm? întrebă Francisc de Telec, tăind, din scurt, sfatul hangiului.

— O jumătate de ceas răbdare și voi avea onoarea să vă ofer, conte, o masă așa cum vi se cuvine...

— Pâine, vin, ouă, friptură rece, ne vor fi de ajuns în seara asta.

— Vi le aduc.

— Cât mai repede cu putință.

— Într-o clipă.

Și Ionas se pregătea să pomească spre bucătărie, când fu oprit de o întrebare:

— Nu prea pare să fie lume la han?... spuse tânărul.

— Într-adevăr... și în clipa asta nu e nimeni.

— Nu e ora la care cei din sat vin să bea o dușcă, fumându-și pipa?

— Ora asta a trecut... fiindcă, aici, oamenii se culcă odată cu găinile.

În ruptul capului n-ar fi vrut să mărturisească de ce la han nu se găsea nici măcar un singur mușteriu.

— Satul vostru nu numără patru-cinci sute de locuitori?

— Cam așa.

— Totuși, coborând pe ulița mare, n-am întâlnit nici țipenie...

— Asta pentru că e sâmbătă, și, în ajun de duminică...

Din fericire pentru Ionas, contele nu stăruia, fiindcă hangiuul nu ar fi știut pe unde să mai scoată cămașa, în acest caz. Nu s-ar fi lăsat convins pentru nimic în lume să dezvăluie cum stăteau lucrurile. Străinii ar fi aflat prea de timpuriu și cine știe dacă nu s-ar fi grăbit să dea bir cu fugiții dintr-un sat cu o reputație, pe bună dreptate, dubioasă!

— Numai să reînceapă să trângănească, în timp ce oaspeții vor sta la masă! se gândea Ionas, pregătindu-se să-i așeze în mijlocul încăperii.

Câteva clipe mai târziu, cina frugală pe care o comandase tânărul era așezată așa cum se cuvenea, pe o față de masă strălucitor de albă. Tânărul se așează, iar Roșca luă loc în fața lui, așa cum obișnuiau în timpul călătoriilor. Mâncară amândoi cu mare poftă, după care, de îndată ce isprăviră, se retraseră, fiecare în odaia lui. Cum tânărul conte și Roșca nu schimbaseră nici zece vorbe în timpul mesei, Ionas nu reușise cu nici un chip să se bage-n vorbă — spre marea lui dezamăgire. De altfel, Francisc de Telec părea să nu fie prea vorbăreț. Cât îl privește pe Roșca, după ce îl studie, hangiul pricepu că nu va putea scoate nimic de la acesta, în legătură cu familia stăpânului său.

Ionas trebuise, așadar, să se resemneze, în încercarea de a le ura „Noapte bună” oaspeților săi. Dar, înainte de a urca din nou, în mansarda lui, aruncă o privire cercetătoare prin sala mare, ciulind, neliniștit, urechile, la cel mai slab zgomot de afară sau dinăuntru, și repetându-și:

— Numai să nu-i trezească afurisita de voce din somn!

Noaptea, însă, se scurse în liniște.

A doua zi, încă din zori, vestea că la han trăsese doi călători, se răspândi cu iuțeala fulgerului și numeroși locuitori dădură buzna în fața hanului.

Istoviți de excursia din ajun, Francisc de Telec și Roșca dormeau duși. Nu era deloc de așteptat să aibă de gând să se trezească înainte de opt.

De aici și marea nerăbdare a mulțimii de curioși care, totuși, n-ar fi avut curajul să intre în sala cea mare, înainte ca cei doi călători să-și părăsească odăile.

Se iviră, în sfârșit, amândoi, când bătu de ora opt.

Nu pățiseră nimic. Puteau fi zăriți umblând de colo-colo prin han. Apoi, se așezară pentru micul dejun. Toate acestea aveau darul să-i liniștească pe cei de afară.

De altminteri, Ionas, în picioare, în dreptul ușii, surâdea îmbietor, îndemnându-și vechii lui mușterii să-și recapete încrederea în el. Întrucât călătorul care-i făcuse cinstea de a-i trece pragul hanului era un nobil de viță veche — un nobil din România, dați-mi voie, din cele mai vechi familii de acolo — de ce oare te-ai mai fi putut teme, într-o atât de distinsă companie?

Ce să mai lungim vorba, în cele din urmă, socotind că era de datoria lui să dea exemplu, jupanul Colț își luă inima în dinți și se încumetă să facă act de prezență.

Birăul intră în han pe la nouă, cam șovăielnic. Aproape numai-decât, fu urmat de dascălul Homrod, de trei-patru obișnuiți de-ai casei și de ciobanul Frik. În ceea ce-l privește pe doctorul Patak, fusese cu neputință să-l înduplece să-i însoțească.

— Să mai pun piciorul la Ionas? răspunsese. Pentru nimic în lume, chiar de mi-ar plăti zece florini vizita!

Se cuvine aici să facem o remarcă, nu fără o oarecare însemnătate: dacă jupanul Colț se învoise să se întoarcă la *La Regele Matei*, n-o făcuse doar cu unicul scop de a-și satisface curiozitatea, nici din dorința de a se apropia de contele Francisc de Telec. Nu! Intelesul cântărea îndeajuns de mult, în hotărârea luată.

Într-adevăr, în calitatea sa de călător, tânărul era obligat să plătească o taxă de trecere, atât pentru oșteanul lui, cât și pentru el. Or, lucrul acesta nu se poate uita, taxele se duceau direct în buzunarele primului judecător din Werst.

Birăul veni, deci, să-și ceară, într-un mod cât se poate de cuviincios, dreptul, iar Francisc de Telec, deși un pic surprins de cerere, se grăbi să i-o satisfacă.

Îi pofți, chiar, pe jupanul Colț și pe dascăl să ia loc, pentru o clipă, la masa lui. Aceștia acceptară, neputând refuza o invitație formulată în termeni atât de politicoși.

Ionas se grăbi să aducă felurite licori, cele mai de soi din pivnița sa. Câțiva oameni din Werst comandară, atunci, un rând pentru toată lumea, pe socoteala lor. Existau, așadar, motive să crezi că vechea clientelă, o clipă risipită, nu va întârzia să ia, din nou, drumul spre *La Regele Matei*.

După ce achită taxa pentru călătorie, Francisc de Telec dori să știe dacă aducea vreun folos.

— Nu chiar pe cât am vrea, răspunse jupanul Colț.

— Oare străinii călătoresc rar prin partea asta a Transilvaniei?

— Rar, într-adevăr, replică birăul, și totuși ținutul merită vizitat.

— Sunt de aceeași părere, răspunse tânărul. Ceea ce am văzut mi s-a părut demn de toată atenția călătorilor. Din vârful Retezat am admirat cu răsuflarea tăiată văile Jiului, târgurile pe care le descoperi spre est și depresiunea ca o jumătate de cerc care închide, în spate, lanțul Carpaților.

— E tare frumos, tare frumos, încuviință dascălul Homrod și, pentru a vă întregi excursia, vă îndemnăm să urcați pe Parâng.

— Mă tem că n-avem vreme, răspunse Francisc de Telec.

— O zi ar fi de ajuns.

— Fără îndoială, dar mă duc la Alba Mia și vreau să plec mâine dimineată.

— Cum, domnul are de gând să ne părăsească atât de repede? se îngrijoră Ionas, cu aerul cel mai nevinovat din lume.

Nu ar fi fost deloc supărat să-i vadă pe cei doi oaspeți ai săi, prelungindu-și șederea, la *La Regele Matei*.

— Trebuie, răspunse tânărul. De altfel, la ce mi-ar sluji să mai stau la Werst?...

— Credeți-mă, un vizitator are de ce să zăbovească în satul nostru! Îi atrase atenția jupanul Colț.

— Totuși, prea puțin vizitat, replică tânărul, și asta, pesemne, pentru că în împrejurimile lui nu oferă nimic deosebit..

— într-adevăr, nimic deosebit... spuse birăul, cu gândul la cetate.

— Nu... nimic deosebit... repetă dascălul, cu mintea tot acolo.

— Hm!... Hm! exclamă ciobanul Frik, căruia exclamația îi scăpase, fără voia lui.

Ce priviri îi aruncară jupanul Colț și ceilalți, mai cu seamă hangiu! Ce-l apucase să dezvăluie secretele ținutului unui străin? Să-i mărturisești ceea ce se petrece pe podișul Orgall, să-i îndrepti atenția asupra castelului din Carpați, toate astea nu însemnau, oare, că îi cu tot dinadinsul să-l sperii, făcându-l să-și dorească să plece cât mai degrabă din sat? Și, pe viitor, ce călători ar mai fi fost ispițiți să pătrundă în Transilvania prin trecătoarea Vulcan?

Într-adevăr, oierul era la fel de isteț ca ultima dintre oile lui.

— Dar, taci odată, nățăraule, ține-ți gura! îi spuse, cu jumătate de glas, jupanul Colț.

Dar curiozitatea tânărului fusese stămită, așa că i se adresă direct lui Frik, întrebându-l ce vroiau să însemne acele mormăituri ale lui.

Ciobanul nu era, deloc, omul care să dea înapoi și, la urma urmei, poate că se gândea că Francisc de Telec le-ar putea da un sfat bun, care să-i fie de folos satului.

— Am spus... hm! hm!... domnule, și nu-mi iau vorba îndărăt.

— Să fie prin împrejurimile Werst-ului vreo minunăție vrednică de a fi vizitată? nu se lăsă tânărul.

— Vreo minunăție... îl îngână jupanul Colț.

— Nu!... Nu!... strigară cei de față.

Și se îngrozeau, deja, la gândul că o a doua încercare de a pătrunde în cetate va abate, fără doar și poate, noi nenorociri asupra satului.

Nu fără oarecare surprindere, Francisc de Telec îi iscodi cu privirea pe toți oamenii aceștia de treabă ale căror figuri trădau, în chipuri felurite, spaima, dar într-un mod evident.

— Ce s-a întâmplat?... întrebă el.

— Ce s-a întâmplat, stăpâne? zise Roșca. Ei bine, se pare că la mijloc este castelul din Carpați.

— *Am spus... hm! hm!... domnule, și nu-mi iau vorba îndărăt.*

— Castelul din Carpați?...

— Da, acesta este numele pe care tocmai mi l-a șoptit la ureche ciobanul.

Și, spunând acestea, Roșca arătă spre Frik, care scutura din cap, cam ferindu-se de privirea birăului.

În zidul care înconjura viața particulară a superstițioasei localități se făcuse, de-acum, o spărtură, iar printr-însa urma să treacă întreaga ei istorie.

Jupanul Colț care, în cele din urmă, luase și el aceeași hotărâre ca și ciobanul, ținu cu tot dinadinsul să-i înfățișeze chiar el tânărului cum stăteau lucrurile, așa că-i povesti de-a fir-a-păr tot ceea ce era știut despre castelul din Carpați.

E de la sine înțeles că Francisc de Telec nu putu să-și ascundă mirarea pe care i-o provocă această istorisire și nici sentimentele pe care i le sugeră. Deși nu foarte instruit în ceea ce privește cele carespre țin de domeniul științei, ca toți tinerii de rangul lui, care trăiau rupți de lume în castelele lor de pe moșiile valahe, era totuși, un om cu picioarele pe pământ. Așa că nu prea credea în năluci și făcea haz de astfel de legende cu mare plăcere. O cetățuie bântuită de duhuri, lucrul acesta nu putea decât să-i stârnească neîncrederea. După părerea lui, în povestea pe care tocmai i-o depanase jupanul Colț nu exista nimic miraculos, era vorba doar despre câteva fapte mai mult sau mai puțin dovedite, cărora cei de Werst le atribuiau o origine supranaturală. Fumul de deasupra donjonului, clopotul sunând să-ți spargă urechile, toate acestea puteau avea o explicație cât se poate de simplă. Cât privește fulgerările și vuietele care răbufniseră din incintă, acestea erau doar rodul unei halucinații.

Francisc de Telec nu se sfii deloc s-o spună, spre marea indignare a auditoriului său.

— Dar, îi atrase atenția jupanul Colț, ar mai fi ceva...

— Ce anume?

— Este cu neputință să pătrunzi în castel.

— Chiar așa?...

— Acum câteva zile, pădurarul nostru și doctorul nostru au vrut să treacă dincolo de ziduri, pentru binele satului, și erau cât pe-acum să plătească cu viața încercarea lor.

— Ce-au pățit? întrebă tânărul, cu destulă ironie în glas.
Jupanul Colț înșiră pe larg câte pătimiseră Nicu Deac și doctorul Patak.

— Așadar, spuse tânărul, dacă înțeleg bine, atunci când doctorul a încercat să iasă din șanț, picioarele îi erau atât de zdravăn prinse de pământ, că n-a mai putut face nici un pas înainte?...

— Nici înainte, nici înapoi, adăugă dascălul Homrod.

— Așa a crezut el, doctorul vostru, că-i călca frica pe urme... ținându-i călcătura.

Jupanul Colț nu se lăsă:

— Așa să fie, dar cum să-ți explici înfricoșătoarea zguduitură pe care a simțit-o Nicu Deac, în momentul în care s-a prins de lanțul punții...

— S-o fi lovit rău...

— Atât de rău, urmă birăul, că, din ziua aceea, zace la pat...

— Sper că nu se află în pericol de moarte? se grăbi să întrebe oaspetele.

— Nu... din fericire...

Adevărul e că aceasta era o dovadă materială, o dovadă de netăgăduit, iar jupanul Colț aștepta cu nerăbdare explicația pe care avea să i-o dea Francisc de Telec.

Iată ce răspuns dădu acesta, cât se poate de explicit.

— În tot ceea ce tocmai am auzit aici nu există nimic, repet, care să nu fie cât se poate de simplu. Ceea ce este un lucru clar, pentru mine, este că, în clipa de față, castelul din Carpați este ocupat. De cine?... Nu știu. În tot cazul, nici pomeneală de duhuri, e vorba despre niște oameni care au tot interesul să se ascundă, de vreme ce s-au refugiat acolo... e vorba, fără nici o îndoială, despre niște răufăcători?...

— Niște răufăcători?... nu se putu opri să nu strige jupanul Colț.

— Așa cred și, cum nu vor cu nici un chip, să fie dibuiți, au ținut să ne facă să credem că cetatea e bântuită de făpturi supranaturale.

— Cum așa, interveni dascălul Homrod, sunteți de părere...?

— Sunt de părere că ținutul acesta este foarte superstițios, că oaspeții castelului știu aceasta și că au vrut să preîntâmpine, în felul acesta, orice vizită supărătoare.

Era de crezut că așa stăteau lucrurile; dar nu ne vom mira dacă nimeni din Werst nu va voi să admită această explicație.

Tânărul își dădu seama că nu izbutise să convingă, în nici un fel, un auditoriu care nu voia să se lase convins.

Așa că se mulțumi să adauge:

— De vreme ce nu vreți să-mi dați dreptate, continuați să credeți tot ce vi se năzare despre castelul din Carpați.

— Credem ceea ce am văzut cu ochii noștri, răspunse, înțepat, jupanul Colț.

— Și ceea ce este, întări dascălul.

— Fie și, într-adevăr, regret că nu dispun de douăzeci și patru de ore, fiindcă ne-am fi dus, Roșca și cu mine, să-i facem o vizită faimoasei cetăți și vă asigur că am fi aflat, curând, despre ce este vorba...

— O vizită la castel! strigă jupanul Colț.

— Fără nici o șovăială, și nici diavolul însuși nu ne-ar fi putut opri să pătrundem în incintă.

Auzindu-l pe Francisc de Telec exprimându-se în termeni atât de categorici, atât de zeflemitori chiar, fură cuprinși, cu toții, de o spaimă de o cu totul altă natură. Arătându-se atât de lipsiți de bună-

cuvință față de duhuri, nu vor abate, oare, o nouă urgie asupra satului?... Nu auzeau, oare duhurile, fiecare cuvințel rostit în Hanul *La Regele Matei*?... Nu avea să răsunе glasul și o a doua oară?

Și, în legătură cu asta, jupanul Colț îi aduse la cunoștință tânărului împrejurările în care pădurarul fusese amenințat, în mod direct, cu o pedeapsă cumplită, dacă va avea îndrăzneala de a încerca să descopere secretele cetății.

Francisc de Telec se mulțumi să dea din umeri; apoi, se ridică, spunând că niciodată nu putuse fi auzită o voce din sala aceasta, așa cum se pretindea. Toate acestea existau, afirma el, doar în imaginația mușterilor, un pic prea creduli și un pic prea amatori de șnaps, de la *La Regele Matei*.

Auzind acestea, câțiva se îndreptară spre ușă, prea puțin dornici să mai rămână multă vreme într-o încăpere în care acest tânăr sceptic îndrăzne să susțină asemenea lucruri.

Francisc de Telec îi reținu, cu un gest.

— Hotărât lucru, domnilor, constat că satul Werst e cu inima cât un purice.

— Și nu fără motiv, domnule, replică jupanul Colț.

— Ei bine, o să vă arăt calea de a isprăvi cu faptele deocheate care, după cum ziceți, se petrec la castelul din Carpați. Poimăine voi fi la Alba Iulia și, dacă doriți, voi preveni autoritățile de acolo. Vă vor trimite o brigadă de jandami sau de agenți de poliție și vă garantez că vitejii ăștia vor ști cum să pătrundă în cetățuie, fie pentru a-i alunga pe fârsorii care-și bat joc de credulitatea voastră, fie pentru a-i aresta pe răufăcătorii care pun la cale, poate, cine știe ce lovitură.

Nimic mai nimerit decât această propunere și, totuși, ea nu fu pe gustul notabilităților din Werst. Dacă ar fi fost să le dai crezare, nici jandamii, nici poliția, nici armata, ea însăși, n-ar fi putut să le vină de hac acestor făpturi neomenești dispunând, ca să se apere, de procedee supranaturale.

— Dar, mi se pare, reluă, atunci, tânărul, că încă nu mi-ați spus cui îi aparține, castelul din Carpați.

— Unei vechi familii de pe aceste locuri, familia baronilor de Gorj, răspunse jupanul Colț.

— Neamul Gorj?... strigă Francisc de Telec.

— El însuși.

— Familia din care făcea parte baronul Radu?...

— Da.

— Și știți ce s-a întâmplat cu el?...

— Nu. Au trecut mulți ani de când baronul de Gorj nu s-a mai arătat la castel.

Francisc de Telec pălise și, fără să-și dea seama, repeta cu glas schimbat acest nume:

— Radu de Gorj!

Capitolul IX

Familia Telec, una dintre cele mai vechi și mai ilustre din România, se numără printre cele și mai însemnate familii, încă dinainte ca țara să-și fi cucerit, către sfârșitul secolului al XVI-lea, independența. Amestecată în toate incidentele politice care alcătuiesc istoria acestor provincii, numele acestei familii s-a înscris cu glorie în paginile ei.

În clipa de față, mai puțin ocrotit de soartă decât faimosul fag al castelului din Carpați, căruia îi mai rămăseseră, încă, trei ramuri,

neamul Telec se văzuse restrâns la una singură, ramura Telec din Craiova, al cărei ultim vlăstar era tânărul care tocmai poposisese în satul Werst

În copilărie, Francisc nu părăsise niciodată castelul strămoșesc în care-și aveau reședința părinții lui. Urmașii acestei familii se bucurau de o mare considerație risipindu-și cu dăimicie averea. Ducând viața îmbelșugată și fără griji a nobilimii de la țară, de-abia dacă se îndurau să-și părăsească moșia de lângă Craiova o dată pe an, atunci când treburile îi chemau în țărul cu acest nume, deși se afla la o distanță de doar câteva mile.

Genul acesta de existență influență, în mod inevitabil, educația unicului lor moștenitor, iar Francisc avea să sufere multă vreme, de pe urma felului în care fusese crescut și a mediului în care își petrecuse copilăria și tinerețea. Singurul lui dascăl fusese un preot italian în vârstă, care nu avu cum să-l învețe mai mult decât știa, și nu știa mare lucru. De aceea, copilul devenit adolescent, nu dobândise decât cunoștințe absolut insuficiente, atât în ceea ce privește științele, cât și arta și literatura vremii. Să vâneze cu patimă, să gonească zi și noapte prin codri și pe plaiuri, să ia urma cerbilor și a mistreților, să dea piept, cu cuțitul în mână, cu fiarele din munți, acestea erau îndeletnicirile obișnuite ale tânărului care, brav și neînfricat, săvârși adevărate fapte de vitejie în aceste aspre înfruntări.

Contesa se stinse din viață când fiul ei avea abia cincisprezece ani și nu împlinise douăzeci și unu de ani când contele muri, într-un accident de vânătoare.

Durerea tânărului Francisc fu fără margini. Așa cum își plânse mama, își plânse și tatăl. Și unul și celălalt îi fuseseră răpiți în scurtă vreme. Toată duioșia, toate elanurile de afecțiune închise în inima lui se concentraseră, până atunci, în această dragoste filială, care poate face față pomnilor copilăriei și adolescenței. Dar, atunci când se văzu lipsit de iubirea aceasta, întrucât nu avusese niciodată prieteni, iar preceptorul lui nu se mai afla pe lumea aceasta, se trezi, dintr-o dată, singur pe lume.

Tânărul rămase încă trei ani în castelul de lângă Craiova, de unde nu se îndura să-și ia zborul. Trăia acolo fără să încerce să-și creeze nici un fel de legături cu lumea din afară. De-abia dacă se duse de două-trei ori la București, doar pentru că anumite treburile îl obligaseră să o facă. Erau, de altfel, perioade scurte de absență, căci, nerăbdător, se grăbea să se întoarcă la moșia lui.

Viața aceasta nu putea să țină, totuși, o veșnicie și, în cele din urmă, Francisc simți nevoia să vadă ce se afla dincolo de munții de pe meleagurile natale, fiind ispitit să pomească spre alte zări.

Când luă hotărârea de a călători, tânărul avea în jur de douăzeci și trei de ani. Averea îi îngăduia cu prisosință să-și îplinească visul. Într-o bună zi, lăsă castelul în grija bătrânilor săi slujitori și părăsi ținutul valah. Îl luă cu el pe Roșca, un fost ostaș român, aflat, deja, de zece ani în slujba familiei Telec, însoțitorul său în toate expedițiile de vânătoare. Era un slujitor dărz și curajos, devotat trup și suflet stăpânului lui.

Intenția tânărului era de a vizita Europa, poposind, câteva luni, în capitalele și orașele importante de pe continent. Era de părere că instruirea lui, care de-abia începuse să prindă contur la castel, avea să se îplinească în urma învățămintelor unei călătorii, al cărei itinerar îl pregătise cu multă grijă.

Italia fu țara pe care Francisc Telec vru să o vadă mai întâi, fiindcă se descurca bine în limba italiană, pe care o învățase de la bătrânul preot. Farmecul acestor meleaguri, atât de bogate în amintiri și de care se simțea atras în mod deosebit, îl seduse într-atât, încât rămase acolo timp de patru ani. Nu părăsea Veneția decât pentru Florența, Roma pentru Neapole, reîntorcându-se într-una în aceste centre artistice de care nu se putea dezlipi. Franța, Spania, Rusia, Anglia, avea să le viziteze mai târziu, le va studia, chiar, cu mai mult folos — socotea el — atunci când vârsta urma să-l facă mai copt la minte. Dimpotrivă, avea nevoie de tot clocotul tinereții ca să se poată lăsa pătruns de vraja marilor cetăți italiene. Francisc de Telec avea douăzeci și șapte de ani, când sosi pentru ultima oară la Neapole. Avea de gând să-și petreacă doar câteva zile acolo, înainte de a se duce în Sicilia. Vroia să-și încheie călătoria prin cercetarea vechii Trinacria, după care urma să se întoarcă la castel, pentru un an de odihnă.

O împrejurare neprevăzută avea nu numai să-i dea peste cap pregătirile, dar și să-i hotărască destinul, schimbându-i cursul vieții.

În cei câțiva ani petrecuți în Italia, dacă tânărul dobândise doar cunoștințe destul de modeste în ceea ce privește științele, pentru care era cu desăvârșire lipsit de aptitudine; în schimb, sentimentul frumosului i se revelase, așa cum i s-ar arăta unul orb lumina. Cu mintea larg deschisă către splendorile artei, se extazia în fața capodoperelor picturii, atunci când vizita muzeelor din Neapole, Veneția, Roma și Florența. În același timp, sălile de spectacol îi făcuseră cunoscute lucrările lirice din acea vreme și se pasionase pentru interpretarea marilor artiști.

În timpul ultimei sale șederi la Neapole, în niște împrejurări deosebite pe care le vom povesti la momentul potrivit, un sentiment de o natură mai intimă, mai pătrunzător, puse stăpânire pe inima lui.

Se afla, pe atunci, la opera San Carlo, o cântăreață celebră a cărei voce limpede, a cărei tehnică desăvârșită, al cărei joc dramatic provocau admirația tuturor acelor *dilettanti*¹. Până la acea vreme, Stilla nu umblase niciodată după aclamațiile străinilor, nu cânta altă muzică decât muzica italiană, care-și redobândise primul loc în arta componistică. Opera Carignan din Torino, Scala din Milano, Fenice din Veneția, teatrul de operă Alfieri din Florența, teatrul de operă din Roma, San-Carlo din Neapole și-o împărțeau, iar triumfurile nu-i lăsau nici un regret că nu apăruse, încă, pe celelalte scene ale Europei.

Stilla, atunci în vârstă de douăzeci și cinci de ani, era o femeie de o frumusețe fără pereche, cu părul ei lung cu răsfrângeri auri, ochi negri și adânci în care se aprindeau flăcări, chip angelic și carnație fierbinte, cu un trup pe care nici dalta unui Praxiteles¹ nu l-ar fi putut modela mai desăvârșit. Iar femeia aceasta era o artistă sublimă, o altă Malibran² despre care Musset ar fi putut, de asemenea, spune:

Și cântecele tale duceau spre cer durerea!

Dar vocea pe care cel mai iubit dintre poeți a slăvit-o în ștănte-le-i nemuritoare:

...al inimii glas ce-n inimă pătrunde...

Vocea aceasta era a Stillei, în toată revărsarea ei covârșitoare.

Totuși, marea artistă, care dădea glas într-un mod atât de desăvârșit accentelor iubirii patimilor care-ți învoldurează sufletul, nu le simțise după câte se spunea, niciodată efectele în inima ei. Nu se îndrăgostise niciodată, ochii săi nu răspusesem niciodată miilor de priviri care o învăluiau pe scenă. Se părea că voia să trăiască doar în lumea personajelor ei și doar pentru arta ei. De prima oară când o văzu pe Stilla, Francisc simți cum se aprinde în el văpaia primei iubiri. Așa că, renunțând la planul pe care și-l făcuse, de a părăsi Italia, după vizita în Sicilia, hotărî să rămână la Neapole până la sfârșitul stagiunii. Ca și cum un fir nevăzut pe care nu avea puterea să-l rupă l-ar fi legat de cântăreață, se ducea la toate reprezentațiile ei, pe care entuziasmul publicului le transforma în adevărate sărbători. De mai multe ori, incapabil să-și înfrâneze pasiunea, încercase să ajungă la ea, dar ușa Stillei rămase închisă fără milă pentru el, ca și pentru toți ceilalți fanatici admiratori.

Drept umare, tânărul ajunsese, curând, cel mai vrednic de plâns dintre oameni. Gândindu-se numai la Stilla, trăind numai pentru a o vedea și a o auzi, neîncercând să-și creeze relații în lumea în care își avea locul, grație numelui și averii sale, cu inima și sufletul supuse unei neconținute tensiuni, sănătatea sa nu întârzie să se resimtă. Și vă dați seama cât ar fi suferit, dacă ar fi avut un rival.

Dar, știa, nimeni nu-i putea da de bănuț — nici măcar un anume personaj destul de ciudat, căruia meandrele acestei povestiri ne cer să-i facem cunoscute înfățișarea și caracterul.

Era un bărbat de cincizeci, cincizeci și cinci de ani, cel puțin așa se presupunea, la vremea ultimei călătorii a lui Francisc Telec la Neapole. Ființa aceasta puțin comunicativă părea să aibă aerul de a se ține în afara acelor convenții sociale acceptate de cei suspuși. Nu se știa nimic, nici despre familia sa, nici despre starea sa, nici despre trecutul său. Îl întâlneai azi la Roma, mâine la Florența și, trebuie spus, după cum afla pe unde călătorea Stilla la Florența, sau la Roma. De fapt, i se cunoștea o singură pasiune, să o audă pe prima-donna cu un renume atât de mare care se afla, pe atunci, pe primul loc, în ceea ce privește belcanto-ul¹.

Dacă Francisc Telec nu trăia decât pentru Stilla, din ziua în care o văzuse pe scena operei din Neapole, trecuseră, deja, șase ani de când acest excentric *dilettante* exista doar pentru a o auzi, și se părea că vocea cântăreței devenise la fel de necesară pentru viața lui ca și aerul pe care îl respira. Niciodată nu căutase să o întâlnească în altă parte decât pe scenă, niciodată nu se înfățișase dinaintea ei și nici nu îi scrisese. Dar, de fiecare dată când Stilla urma să cânte, în oricare teatru de pe cuprinsul Italiei, vedeai trecând prin dreptul intrării un bărbat înalt de statură, înfășurat într-un pardesiu lung, închis la culoare, cu o pălărie cu boruri mari, ce-i ascundea chipul. Bărbatul se grăbea să-și ocupe locul în fundul unei loje zăbrelite, închiriată în prealabil, special pentru el. Rămânea închis acolo, nemișcat și tăcut pe toată durata reprezentației. Apoi, de îndată ce Stilla își isprăvea aria finală, o lua din loc, pe furiș, și nici un alt cântăreț, sau o altă cântăreață nu l-ar fi putut reține; nici măcar nu i-ar fi auzit.

Cine era spectatorul acesta, atât de asiduu prin comportarea sa? În zadar încercase Stilla să afle. Așa că, fiind o fire foarte impresionabilă, prezența ciudatului personaj sfârșise prin a o înspăimânta — o spaimă absurdă, dar cât se poate de reală. Deși nu-l putea

zări în fundul lojei sale, ale cărui zăbrele nu le dădea în lături niciodată, îl știa acolo, simțea privirea lui poruncitoare ațintită asupra ei, ceea ce o tulbura în așa măsură, încât nu mai auzea ovațiile cu care publicul întâmpina intrarea ei în scenă.

S-a spus că personajul acesta nu i s-a prezentat niciodată Stillei. Dar, dacă nu încercase deloc să cunoască femeia — vom insista în mod deosebit asupra acestui aspect — tot ceea ce putea să-i amintească de artistă constituia obiectul atenției sale constante. În felul acesta, intrase în posesia celui mai izbutit dintre portretele pe care marele pictor Michele Gregorio i le făcuse cântăreței, care o arăta pătimasă, vibrantă, sublimă, întrupând unul dintre cele mai frumoase roluri ale sale, iar portretul acesta, dobândit cu prețul greutateii lui în aur, făcea cât dăduse pe el admiratorul.

Dacă originalul acesta era, întotdeauna, singur, atunci când venea să-și ocupe loja la reprezentațiile Stillei, dacă nu ieșea niciodată din casă decât pentru a merge la operă, nu trebuie trasă concluzia că și trăia singur cuc. Nu, un tovarăș, nu mai puțin bizar decât el, îi împărțea traiul.

Individul se numea Orfanik. Ce vârstă avea, dincotro venea, unde se născuse? Nimeni n-ar fi putut răspunde la aceste trei întrebări. Dacă ai fi crezut ce-ți spune — fiindcă stătea bucuros de vorbă — ar fi fost unul dintre acei savanți nerecunoscuți, al căror geniu n-a putut răzbate la lumină și care s-au scârbit de lume. Se presupunea, nu fără temei, că trebuia să fie vreun pârlit de inventator, pe care punga bogatului *dilettante* îl susținea, cu dărmicie. Orfanik era de statură mijlocie, slab, jigărit, mai mult pielea și osul, cu una dintre acele figuri veștede căreia, în limba veche, i se spunea „față sfoiegită”¹.

Semn particular, purta o apărătoare neagră pe ochiul drept pe care, pesemne că și-l pierduse în cine știe ce experiență de fizică sau chimie, iar pe nas, o pereche de ochelari a căror unică lentilă groasă, de miop, slujea privirii verzui a ochiului stâng. În timpul plimbărilor sale solitare, gesticula, ca și cum ar fi discutat cu un interlocutor invizibil care doar îl asculta, fără să-i răspundă niciodată.

Cei doi, straniul meloman și nu mai puțin straniul savant, erau binecunoscuți, cel puțin atât cât puteau fi în aceste orașe ale Italiei, unde stagiunea îi chema cu regularitate. Se bucurau de privilegiul de a aprinde curiozitatea publică și, deși admiratorul Stillei îi respinsese mereu pe reporteri, cu interviurile lor indiscrete, în cele din urmă, numele și naționalitatea sa ajunseseră să fie cunoscute. Personajul acesta era de origine română și, când Francisc de Telec întreabă cum se numește, i se răspunde:

— Baronul Radu de Gorj.

Așa se prezenta situația pe vremea când tânărul tocmai sosea la Neapole. De două luni, teatrul San-Carlo gemea de lume în fiecare seară, iar succesul Stillei sporea, spectacol de spectacol. Niciodată nu se arătase atât de încântătoare în diversele roluri ale repertoriului ei, niciodată nu stârnise ovații mai înflăcărâte.

La fiecare dintre reprezentații, în timp ce Radu își ocupa fotoliul de orchestră, baronul Radu Gorj, ascuns în loja lui, se lăsa furat de cântul fără pereche, se pătrundea de vocea rafinată și răscolitoare, fără de care se părea că n-ar fi putut trăi.

Atunci se răspândi la Neapole un zvon — zvon în care publicul refuza să creadă, dar care, în cele din urmă, puse pe jar lumea sensibilor *dilettanti*.

Se spunea, că o dată stagiunea încheiată, Stilla avea să renunțe la operă. Cum? în plină perioadă de înflorire a talentului, în toată plenitudinea frumuseții, la apogeul carierei de artistă, era posibil să se gândească să-și ia adio de la scenă?

Oricât ar fi părut de necrezut, era adevărat și, fără să știe, baronul de Gorj era, în parte, responsabil pentru această hotărâre. Spectatorul acesta misterios, mereu de față, deși invizibil în spatele zăbrelelor lojei sale, sfârșise prin a-i provoca Stillei o stare de agitație nervoasă persistentă, de care nu se mai putea apăra. De îndată ce intra în scenă, se simțea atât de tulburată, încât neliniștea aceasta, foarte evidentă pentru public, îi afectase, treptat, sănătatea. Să părăsească Neapole, să fugă la Roma, la Veneția, n-ar fi fost de ajuns, știa asta, pentru a se descotorosi de prezența baronului de Gorj. N-ar fi izbutit să scape de el nici dacă ar fi părăsit Italia pentru Germania, Rusia ori Franța. Ar fi urmărit-o pretutindeni unde s-ar fi dus să cânte și, pentru a scăpa de această piază rea, singura cale era să se retragă.

Or, de două luni, deja, înainte ca zvonul retragerii ei să se fi răspândit, Francisc de Telec se hotărâse să întreprindă pe lângă cântăreață un demers ale cărui consecințe aveau să provoace, din nefericire, cea mai ireparabilă catastrofă. Burlac, stăpân al unei mari averi, izbutise să fie primit de Stilla, și-i propusese să devină soția lui. Stilla cunoștea de multă vreme sentimentele pe care i le inspira tânărului. Își spusese că era un om căruia orice femeie, chiar și din înalta societate, ar fi fost încântată să-i încredințeze propria ei fericire. Așa că, în starea de spirit în care se afla, atunci când Francisc de Telec veni să-i ofere numele său, îl primi, cu o simpatie pe care nu încercă să și-o ascundă. Fără să se îndoiască o clipă de simțămintele ei și fără să regrete, o clipă, că pune capăt carierei artistice, acceptă să fie soția lui Francisc Telec.

Prin umare, vestea era adevărată, Stilla nu va mai apărea, niciodată, pe scenă, de îndată ce stagiunea de la San-Carlo avea să ia sfârșit. Căsătoria sa, în legătură cu care existaseră unele îndoieli, fu dată, atunci, ca sigură.

După cum vă dați seama, lucrul acesta stâmi mare vâlvă nu numai în cercurile artistice, dar chiar și în cercurile înalte din Italia. După ce nimeni nu voise să creadă că hotărârea artistei era definitivă, trebuia să accepte cu toții, această înfrângere. Tânărul conte deveni ținta geloziei și pizmei tuturor, deoarece o răpea artei sale, succesului și idolatriei înfocaților *dilettanti*, pe cea mai mare cântăreață a epocii. Umară, de aici, numeroase amenințări personale la adresa viitorului mire, amenințări pe care tânărul nu le luă, nici o clipă, în serios.

Dar, dacă publicul se arată atât de pătimas, vă puteți închipui ce simți baronul Radu de Gorj, la gândul că Stilla avea să-i fie luată pe veci, că va pierde, odată cu ea, tot ceea ce îl lega de viață. Se răspândi zvonul că, socotind că nu mai are de ce să trăiască, încercase să se sinucidă. Sigur e că, din ziua aceea, Orfanik nu mai fu văzut cutreierând străzile Neapolelui. Nedezlipit de baronul Radu, veni chiar, de mai multe ori, să se închidă în loja de la San-Carlo, pe care baronul o ocupa la fiecare reprezentație, ceea ce nu i se

mai întâmplase niciodată, fiind absolut refractar, ca atâția alți savanți, la farmecul muzicii.

Totuși, zilele treceau, emoția nu scădea, și urma să ajungă la culme în ziua în care Stilla avea să apară, pentru ultima oară, pe scenă. Rolul cu care trebuia să-și ia adio de la public, era superbul rol al Angelicăi din *Orlando*, capodopera maestrului Arconati.

În seara aceea, San Carlo fu de zece ori prea mic, pentru a-i putea primi pe toți spectatorii care se înghesuiau la ușile lui și dintre care cea mai mare parte rămaseră afară. Erau de așteptat manifestări ostile la adresa tânărului Telec, dacă nu în timp ce Stilla se afla pe scenă, cel puțin atunci când cortina se va fi lăsat la sfârșitul celui de-al cincelea act.

Baronul de Gorj luase loc în loja sa, iar Orfânik se afla, și de data aceasta, alături de el.

Stilla apărui, mai agitată decât oricând. Își veni, totuși, în fire, se lăsă în voia inspirației și cântă, atât de perfect, cu un har fără pereche, încât cuvintele sunt mult prea palide, pentru a putea descrie arta ei. Entuziasmul nespus pe care-l provocă în rândul spectatoriilor se transformă în delir.

În timpul reprezentației, tânărul Francisc stătuse în culise, nerăbdător, clocotind, înfrigurat, fără să se poată domoli, blestemând lungimea scenelor, enervându-se, din pricina întârzierilor datorate aplauzelor și bisurilor. Ah! Cum își mai dorea să o scoată cât mai repede din teatru pe cea care-i era hărăzită să-i fie soție și să o ducă departe, departe, unde nu va mai fi decât a lui, a lui și numai a lui!

În timpul reprezentației, tânărul Francisc stătuse în culise.

Sosi și scena dramatică în care eroina din *Orlando* moare.

Niciodată n-a părut minunată muzică a lui Arconati mai mișcătoare, mai pătrunzătoare, niciodată n-a interpretat-o Stilla cu accente mai pasionate. Parcă tot sufletul li se reflecta în sunetele melodioase... Și, totuși, ai fi zis că vocea, sfâșiată în unele clipe, stătea să se frângă, vocea aceasta care urma să nu mai fie auzită. În momentul acela, zăbrelele de la loja baronului de Gorj se ridicară. Un cap ciudat, cu părul lung, grizonat, cu ochii ca doi tăciuni aprinși se arătă, fața extatică era înspăimântător de palidă, iar din culise Francisc o zări în plină lumină, ceea ce nu se mai întâmplase. Stilla se lăsa purtată, atunci, de toată ardoarea strălucitoare *strette*¹ a cântecului final... Tocmai repetase fraza de o sublimă sensibilitate:

*Innamorata, mio cuore tremante,
Voglio morire...*²

Brusc, se oprește...

Chipul baronului de Gorj o îngrozește... O spaimă de neînțeles o paralizază... Își duce repede mâna la gură și mâna i se înroșește de sânge... Se împleticește... se prăbușește...

Publicul s-a ridicat, tremurând, scos din minți, înnebunit de neliniște...

Un țipăt se ridică din loja baronului de Gorj...

Francisc se năpustește pe scenă, o ia pe Stilla în brațe... o ridică... se uită la ea... îi vorbește...

— A murit!... A murit!... strigă. E moartă!...

Stilla a murit... I s-a spart un vas de sânge... Cântul i s-a stins, odată cu ultimul suspin.

Tânărul Francisc fu dus la hotel, într-o asemenea stare, încât existau temeri că și-ar putea pierde mințile. Nu putu asista la funeraliile Stillei, celebrate în mijlocul îndureratei populații napolitane. La cimitirul *Campo Santo Nuovo*, unde a fost înmormântată cântăreața, pe marmura albă, poate fi citit doar acest nume:

STILLA

În seara de după îngropăciune, un bărbat sosi la *Campo Santo Nuovo*. Acolo, cu privirile rătăcite, cu capul plecat și buzele strânse de parcă ar fi fost, deja, pecetluite de moarte, privi multă vreme locul unde fusese înmormântată Stilla. Ar fi vrut așa, poate ar mai fi auzit vocea marii artiste, care urma să se înalțe, să-și ascută simțul auzului pentru o ultimă oară din mormânt...

Era Radu de Gorj.

În aceeași noapte, baronul de Gorj, însoțit de Orfanik, părăsi Neapole și de la plecarea lui, nimeni n-ar fi putut spune ce se întâmplase cu el. Dar, a doua zi, pe adresa tânărului Francisc sosi o scrisoare. De un laconism amenințător, cuprindea doar aceste cuvinte:

Tu ai omorât-o!... Blestemat să fii, Francisc de Telec!

RADU DE GORJ

Capitolul X

Aceasta fusese cumplita poveste.

Țîmp de o lună, viața lui Francisc Telec atâma de un fir de păr. Nu recunoștea pe nimeni, nici măcar pe oșteanul său, Roșca. Când febra era foarte mare, un singur nume îi întredeschidea buzele, gata să lase să treacă ultima suflare: era numele Stillei.

Tânărul scăpă de la moarte. Grație iscusinței doctorilor și îngrijirii neîntrerupte a devotatului Roșca, ajutat, de asemenea, de tinerețe și de natură, Francisc Telec fu salvat. Mîntea-i scăpă nevătămată din această înspăimîntătoare zdruncinare nervoasă. Dar, atunci când îi reveni memoria, când își aduse aminte de tragedia scenică finală din *Orlando*, în care inima artei se sfărâmasese, strigă, cu neputință:

— Stilla! Stilla mea! În vreme ce mâinile i se întindeau, ca pentru a o aplauda, încă.

De îndată ce stăpânul lui se putu scula din pat, Roșca obținu de la el acordul de a fugi din acest oraș blestemat și de a se lăsa dus în castelul de lângă Craiova. Totuși, înainte de a părăsi Neapolele, vră să meargă să se roage la mormântul artei, pentru un ultim și etern rămas bun.

Roșca îl însoți la *Campo Santo Nuovo*. Francisc se trînti pe pămîntul crud, se chină să-l sape cu unghiile, ca să se îngroape în el... Cu greu reuși Roșca să-l smulgă de lângă mormântul în care zăcea întreaga lui fericire.

Cîteva zile mai târziu, întors la Craiova, în inima țării valahe, revăzu vechiul domeniu al familiei sale. În interiorul castelului de acolo trăi vreme de cinci ani într-o izolare absolută, din care refuză să iasă. Nici timpul, nici despărțirea nu putuseră să-l vindece de suferința care-l mistuia. Ar fi trebuit să-și uite durerea, iar lucrul acesta era cu neputință. Amintirea Stillei, vie ca în prima zi, se contopise cu viața lui. Sunt răni din acestea, care se închid decît odată cu moartea.

Totuși, în vremea în care începe povestea noastră, tânărul părăsise castelul de cîteva săptămîni. Cît de îndelungi și stăruitoare

erau nenumăratele rugăminți la care fusese silit să recurgă Roșca, pentru a-și convinge stăpânul să se rupă de singurătatea în care se stinge! Că Francisc nu reușea să-și găsească mângâierea era de înțeles, dar era zadarnic să încerce să-și ostoiască durerea.

Un plan de călătorie fusese hotărât, să viziteze, mai întâi, provinciile transilvănene. Mai târziu — spera Roșca — tânărul va consimți să reia, de-a cumezișul Europei, călătoria întreruptă de triste evenimente de la Neapole.

Telec promise, de astă dată, la drum, ca excursionist și numai pentru o călătorie de scurtă durată. Roșca și cu el străbătuseră câmpiile valahe, până la masivul impunător al Carpaților; pătrunseseră în defileele trecătorii Vulcan; apoi, după ascensiunea Retezatului și o excursie prin valea Mureșului, veniseră să se odihnească în satul Werst, la hanul „La Regele Matei”.

Se știe care era starea de spirit a celor de acolo în momentul sosirii tânărului și cum fusese pus la curent cu faptele de neînțeles de la castel. Se știe, de asemenea, cum tocmai aflase că cetățuia aparținea baronului Radu de Gorj.

Efectul produs asupra lui Francisc Telec de numele acesta fusese mult prea evident, pentru ca jupanul Colț și ceilalți să nu-l remarce. Așa că Roșca îl dădu cu năduf dracului, cu bazaconiile lui cu tot, pe jupanul Colț, care-l rostise într-un moment atât de nelalocul lui. De ce trebuia să aibă Francisc Telec ghinionul să pice tocmai în afurisitul ăsta de sat Werst, în vecinătatea castelului din Carpați?

Tânărul amuțise. Privirea lui, care rătăcea de la unul la altul, mărturisea mai mult decât îndeajuns adâncă-i tulburare sufletească, pe care încerca în zadar să o domolească.

Jupanul Colț și prietenii lui își dădură seama că între Francisc Telec și baronul de Gorj trebuia să existe o misterioasă legătură, dar, oricât de mult i-ar fi îmboldit curiozitatea, știură să se păstreze într-o rezervă cuviincioasă, abținându-se să-l hărțuiască cu întrebările, pentru a afla mai mult. Mai târziu, or vedea ei ce-i de făcut. Câteva clipe mai târziu, părăsiseră cu toții *La Regele Matei*, foarte intrigati de această extraordinară înlănțuire de evenimente, care nu prevestea nimic bun pentru sat.

Și apoi, acum, când tânărul aflase cine era stăpânul castelului din Carpați, își va mai respecta, oare, promisiunea? Odată ajuns la Alba Iulia, va preveni autoritățile și le va cere să intervină? Iată întrebarea care-i îi frământa pe birău, pe dascăl, pe doctorul Patak și pe toți ceilalți. În orice caz, dacă n-o făcea el, jupanul Colț era hotărât s-o facă. Poliția va fi avertizată, va veni să cerceteze castelul, va vedea dacă e bântuit de duhuri, sau locuit de răufăcători, fiindcă satul nu mai putea trăi multă vreme într-o asemenea încordare.

Pentru cei mai mulți locuitori, însă, era o încercare inutilă, o măsură ineficace. Să pomești la atac împotriva duhurilor!... Dar săbiile jandarmilor se vor face țandări, ca și cum ar fi fost din sticlă, iar puștile vor trage pe-alături!

Francisc de Telec, rămas singur în sala mare a hanului, se lăsă în voia amintirilor trezite, într-un mod atât de dureros, de numele baronului de Gorj.

După ce zăcu vreme de un ceas, zdrobit, într-un fotoliu, se ridică, ieși din han, se îndreptă spre marginea terasei și iscodi cu privirea depărtările.

Pe creasta Piesei, în centrul platoului Orgall, se înălța castelul din Carpați. Acolo trăise ciudatul personaj, spectatorul de la San Carlo, cel care-i inspira nefericitei Stilla o spaimă de neînvinș. Dar, acum, castelul era părăsit, iar baronul de Gorj nu se mai întorsese, de când fugise din Neapole. Nu se știa nimic de soarta lui; după moartea marii artiste, era posibil să-și fi luat viața.

Francisc rătăcea, astfel, pe tărâmul ipotezelor, fără să știe la care să se oprească.

Pe de altă parte, aventura pădurarului Nicu Deac nu înceta să-l frământa și i-ar fi făcut plăcere să dezlege taina ei, fie, doar, pentru a liniști populația din Werst.

Așa că, întrucât nu se îndoia nici o clipă că niște răufăcători își aflaseră refugiul în castel, tânărul se hotărî să-și țină făgăduiala pe care o făcuse, de a dejuca manevrele falselor fantome, înștiințând poliția din Alba Iulia.

Totuși, pentru a putea acționa, voia să afle cât mai multe amănunte despre cele întâmplate. Cel mai nimerit era să discute personal cu tânărul pădurar. Iată de ce, pe la ceasurile trei ale amiezii, înainte de a se întoarce la han, se înfățișă la domiciliul birăului. Jupanol Colț se arătă cât se poate de onorat să-l primească: un tânăr atât de distins... vâstarul unei familii de viță veche de pe meleagurile valahe... căruia satul Werst îi va rămâne recunoscător când își va redobândi liniștea și chiar bunăstarea... de vreme ce călătorii se vor întoarce să cutureiere ținutul... plătind taxa de trecere, neavând de ce să se mai teamă de duhurile rele ale castelului din Carpați... etc.

Francisc de Telec îi mulțumi jupanului Colț pentru complimentele sale și îl întrebă dacă ar putea sta de vorbă cu tânărul pădurar.

— Desigur, înălțimea Ta, răspunse birăul. Flăcăul ăsta de ispravă e cât se poate de bine și nu va întârzia să-și ia slujba în primire.

Apoi, întorcându-se:

— Așa-i, Mioriță? adăugă, interpellându-și fata, care tocmai intrase în odaie?

— Să dea Dumnezeu să fie așa, tată! răspunse, cu voce înduioșată, Miorița.

Francisc se arătă încântat de salutul prețios pe care i-l adresă tânăra. Și, văzând-o încă neliniștită de starea logodnicului ei, se grăbi să-i ceară câteva explicații, în legătură cu acest subiect.

— După câte am auzit, zise el, Nicu Deac nu a fost vătămat prea rău...

— Nu, lăudat fie Cerul!

— Aveți un doctor bun la Werst?

— Hm! mormăi jupanul Colț, pe un ton prea puțin măgulitor pentru fostul infirmier al postului de carantină.

— îl avem pe doctorul Patak, răspunse Miorița.

— Cel care l-a însoțit pe Nicu Deac la castelul din Carpați?

— Chiar el, înălțimea Ta.

— Domnișoară, spuse atunci Francisc, aș dori, în interesul lui, să-l văd pe logodnicul dumitale, ca să aflu amănunte mai precise despre întâmplarea asta.

— Se va grăbi să vi le dea, chiar dacă va obosi puțin...

— Oh! N-o să întrec măsura și nu voi face nimic din ce i-ar putea face rău lui Nicu Deac.

— Știu.

— Când va avea loc căsătoria voastră?...

— Peste cincisprezece zile, răspuse birăul.

— Atunci voi avea plăcerea să fiu de față, dacă jupanul Colț vrea să mă poftască, bineînțeles...

— O asemenea cinste...

— Peste cincisprezece zile, așa rămâne, și sunt sigur că Nicu Deac se va pune pe picioare, de îndată ce-și va putea îngădui să facă o plimbare cu drăgălașa lui logodnică.

— Da! Dumnezeu să-l ocrotească, răspuse Miorița, roșind în clipa aceea, pe chipul ei încântător se zugrăvi o neliniște atât de vădită, încât Francisc nu se putu opri să nu o întrebe de ce era atât de îngrijorată.

— Da! Dumnezeu să-l ocrotească, răspuse fata, fiindcă, încercând să pătrundă în castel, în ciuda împotrivirii lor, Nicu a înfruntat duhurile rele!... Și cine știe dacă nu s-or înverșuna să-l chinuiască toată viața...

— Oh! în privința asta, domnișoară, o liniști Francisc, facem noi ordine, vă promit.

— Nu i se va întâmpla nimic bietului meu Nicu?...

— Nimic, iar datorită agenților de poliție, incinta cetății va fi la fel de sigură ca piața din Werst!

Considerând inoportun să discute problema aceasta, a miraculosului, cu niște persoane care credeau orbește în forțele supranaturale, tânărul o rugă pe Miorița să-l ducă în odaia pădurarului. Ceea ce fata se grăbi să facă, după care îl lăsă pe Francisc singur cu logodnicul ei.

Nicu Deac fusese înștiințat de sosirea celor doi călători la hanul *La Regele Matei*. Instalat într-un fotoliu vechi, mare cât o gheretă, se ridică să-și primească oaspetele. Cum aproape că nu se mai re-simțea de pe urma paraliziei care-l lovisese vremelnic, era în stare să răspundă întrebărilor tânărului Francisc.

— Domnule Deac, spuse acesta, după ce îi strânse prietenește mâna, aș vrea să te întreb de la început dacă dumneata crezi în prezența unor fapte supranaturale în castelul din Carpați.

— Sunt silit să cred, răspuse Nicu Deac.

— Și ele să te fi împiedicat să treci dincolo de zidul cetății?

— Nu mă îndoiesc.

— Și de ce, mă rog?

— Pentru că, dacă n-ar fi fost duhuri, ceea ce mi s-a întâmplat nu ar avea nici o explicație.

— Vrei să ai bunătatea să-mi povestești întreaga întâmplare, fără să lași nimic deoparte?

— Bucuros.

Nicu Deac depănă de-a fir-a-păr povestea care i se ceruse. Nu putu decât să confirme faptele care-i fuseseră aduse la cunoștință lui Francisc în timpul convorbirii lui cu oaspeții de la han — fapte cărora tânărul, după cum se știe, le clădea o interpretare pur naturală. Pe scurt, toate evenimentele din acea noapte de pomină se puteau explica ușor dacă ființele omenești, răufăcători sau alții, care-și aflaseră sălaș în cetățuie, dispuneau de o mașinărie capabilă să producă acele efecte fantasmagorice. Cât privește ciudata pretenție a doctorului Patak, că s-ar fi simțit înălțuit de pământ, prin cine știe ce forță nevăzută, se putea susține că respectivul doctor fusese victima unei iluzii. Părea mult mai verosimilă ipoteza că,

pur și simplu, i se muiaseră picioarele pentru că era înebunit de groază, ceea ce îi și declară Francisc tânărului pădurar.

— Cum așa, înălțimea Ta, replică Nicu Deac, să-l fi lăsat picioarele pe lașul ăsta, tocmai când voia s-o rupă la fugă? Nu se poate așa ceva, trebuie să fii de aceeași părere cu mine.

— Ei bine, reluă Francisc, să zicem că și-a prins picioarele în cine știe ce capcană ascunsă în ierburile de pe fundul șanțului...

— Atunci când capcanele se închid, nu se lăsa pădurarul, te rănesc cumplit, îți sfășie carnea, iar picioarele doctorului Patac n-au nici măcar o zgârietură.

— Observația ta e justă, Nicule, și totuși, crede-mă, dacă e adevărat că doctorul n-a putut să se smulgă, înseamnă că picioarele îi erau prinse în felul acesta.

— Să te întreb atunci, cum s-ar fi putut deschide de la sine o capcană, ca să-l lase, din nou, liber pe doctor?

Întrebare la care Francisc nu găsi nici un răspuns.

— Mai mult, înălțimea Ta, reluă pădurarul, să-l lăsăm deoparte pe doctorul Patac. La urma urmei, nu pot vorbi decât despre ceea ce am simțit pe pielea mea.

— Dar să-l lăsăm deoparte pe bunul doctor și să discutăm doar despre ceea ce ți s-a întâmplat ție, Nicule.

— Ceea ce mi s-a întâmplat este cât se poate de limpede. Nu există nici o îndoială că am fost zgâlțâit zdrăvăn, într-un fel care nu este, de loc, firesc.

— N-ai avut nici o urmă de rană? Întrebă Francisc.

— Nici una, și, totuși, am fost izbit cu o putere...

— Și asta chiar în clipa în care ai pus mâna pe ferecătura punții?...

— Da, de-abia am atins-o, că am fost ca paralizat. Din fericire, cealaltă mână, cu care mă țineam de lanț, nu s-a desfăcut, și am alunecat până în fundul șanțului, de unde doctorul m-a ridicat, leșinat.

Francisc clătină din cap, ca un om pe care explicațiile acestea îl lăsaus neîncredător.

— Haide, urmă Nicu Deac, n-am visat ceea ce ți-am povestit și, dacă vreme de opt zile am zăcut cât sunt de lung în patul ăsta, fără să-mi simt nici brațul, nici piciorul, n-ar fi înțelept să-mi spui că mi s-au năzărit toate astea!

— Nici nu-mi trece prin gând să spun așa ceva, e sigur că ai avut parte de o zguduitoră cumplită...

— Cumplită și drăcească!

— Nu, în privința asta ne deosebim, Nicule, îl contrazise tânărul. Tu crezi că ai fost lovit de o faptură supranaturală, iar eu, eu nu cred, din simplul motiv că nu există fături supranaturale, nici cu gânduri rele, nici cu gânduri bune.

— Ai vrea, atunci, să mă lămurești și pe mine cum de-am pățit ce-am pățit?

— Încă nu pot, dar fii sigur că totul se va explica și încă în felul cel mai simplu.

— Să dea Dumnezeu! zise pădurarul.

— Spune-mi, reluă Francisc, castelul acesta a fost întotdeauna al familiei de Gorj?

— Da, și este al lor și acum, deși ultimului urmaș al familiei, baronului Radu, i s-a pierdut urma.

— Și cam de când nu se mai știe nimic de el?

— Cam de douăzeci de ani.

— De douăzeci de ani?...

— Da, într-o zi, baronul a părăsit castelul, ultimul lui slujitor a decedat la câteva luni după plecarea sa, și de atunci n-a mai fost văzut.

— Și, de atunci, n-a mai pus nimeni piciorul în cetățuie?

— Nimeni.

— Și ce crede lumea de pe-aici?

— Crede că baronul Radu trebuie să fi murit prin străinătăți și că lucrul acesta s-a întâmplat la puțină vreme după ce a plecat.

— Se înșală, Nicule, baronul trăia încă, cel puțin, acum cinci ani.

— Trăia?...

— Da... în Italia, La Neapole...

— L-ai văzut?

— Da, l-am văzut.

— Și de cinci ani?...

— N-am mai auzit vorbindu-se despre dânsul.

Tânărul pădurar căzu pe gânduri. îi venise o idee, o idee căreia ezita să-i dea glas. în sfârșit, se hotărî și, ridicând capul, cu sprâncenele încruntate:

— Nu-i de presupus, zise el, ca baronul să se fi întors în ținut, hotărât să se închidă în cetățuia lui?

— Nu... nu-i de presupus, Nicule.

— Așa cred și eu, ce interes ar fi avut să ascundă... să nu lase pe nimeni să pătrundă până la el?...

— Nici unul, răspunse Francisc de Telec.

Și, totuși, raționamentul acesta începea să capete formă în mintea lui. Nu era, oare, posibil ca personajul acesta a cărui existență fusese, întotdeauna, atât de enigmatică, să fi venit să se refugieze în castel, după plecarea sa din Neapole? Acolo, mulțumită superstițiilor întreținute cu iscusință, nu i-ar fi fost ușor, dacă voia, să trăiască absolut izolat să se apere de orice vizită inopertună, dat fiind că știa care este starea de spirit a localnicilor?

Totuși, Francisc consideră nepotrivit să le împărtășească locuitorilor din Werst o asemenea ipoteză. Ar fi trebuit să le mărturisească fapte care-l priveau mult prea îndeaproape. De altfel, n-ar fi convins pe nimeni, lucru de care se convinge numaidecât, atunci când Nicu Deac adăugă:

— Dacă baronul Radu este cel care se află la castel, trebuie să credem că baronul Radu este Necuratul, fiindcă numai Necuratul putea să-mi facă una ca asta!

Domic să nu se mai întoarcă pe acest teren, Francisc schimbă vorba. Dacă făcu tot posibilul să-l liniștească pe pădurar, în ceea ce privește consecințele încercării sale, îl rugă stăruitor, totuși, să nu o repete. Nu era treaba lui, era treaba autorităților, iar agenții de poliție din Alba Iulia vor ști cum să dezlege misterul castelului din Carpați.

Tânărul Francisc își luă, atunci, rămas-bun de la Nicu Deac, urându-i să se vindece cât mai curând, pentru a nu întârzia căsătoria lui cu Miorița, la care ținea morțiș să fie de față.

Adâncit în gândurile lui, Francisc se întoarse la han, de unde nu mai ieși toată ziua.

La șase, Ionaș îi aduse cina în sala mare, unde, dovedind o discreție demnă de toată lauda, nimeni din sat, nici jupanul Colț nici altcineva, nu veni să-i tulbure singurătatea.

Pe la opt, Roșca îi spuse:

— Ai nevoie de mine, stăpâne?

— Nu.

— Atunci, mă duc să-mi fumez pipa pe terasă.

— Da, Roșca, da.

Pe jumătate culcat pe canapea, Francisc se lăsă, din nou, purtat de apa timpului în trecutul de neuitat. Se afla la Neapole, la ultima reprezentație de la teatrul San-Carlo... Il revedea pe baronul de Gorj, așa cum îi apăruse, scoțând capul din lojă, cu privirile ațintite cu ardore asupra artistei, ca și cum ar fi vrut să-i topească voința...

Apoi, se duse cu gândul la scrisoarea semnată de ciudatul personaj care îl acuza pe el, Francisc de Telec, că o omorâse pe Stilla...

Furat de amintiri, Francisc se simțea prins, încetul cu încetul, în mrejele somnului. Dar se afla, încă, la hotarul dintre vis și veghe, în starea aceea în care poți percepe cel mai slab zgomot, când se produse un fenomen, ieșit cu totul din comun.

Pare că o voce, dulce și unduitoare, se aude în încăperea în care Francisc e singur, cu desăvârșire singur, totuși.

Fără să se întrebe dacă visează sau nu, Francisc înălță capul și ascultă.

Da! S-ar zice că o gură s-a apropiat de urechea lui și buze nevăzute lasă să le scape melodia expresivă a lui Stefano, inspirată de aceste cuvinte:

*Nel giardino de miile fiori,
Andiamo, mio cuore...*¹

Romanța aceasta, Francisc a mai auzit-o... Romanța aceasta, de o inefabilă suavitate, a cântat-o Stilla, în concertul pe care l-a dat la teatrul San-Carlo, înaintea reprezentației de adio...

Ca legănat, fără să mai știe de el, Francisc se lăsă cotropit de vraja de a o mai asculta odată...

Apoi, cântecul se încheie și vocea care scădea treptat, se stinse, odată cu vibrațiile moi ale aerului.

Dar Francisc se scutură de toropeală... Se ridică brusc... își ținu răsuflarea și încearcă să mai prindă un ecou îndepărtat al vocii, care îi merse drept la inimă...

Totul e tăcere, înăuntru și afară.

— Vocea ei!... șoptește. Da!... Era vocea ei... vocea pe care am iubit-o atât!...

Apoi, revenind la realitate:

— Dormeam... și am visat!

Capitolul XI

A doua zi, tânărul Francisc se trezi din zori, cu mintea încă tulburată de vedeniile nopții.

Dimineața trebuia să plece din satul Werst și s-o pomească pe drumul spre Cluj. După ce vizitase așezările industriale Petroșani și Livezeni, intenția lui Francisc era să se oprească o zi întreagă la Alba Iulia, înainte de a poposi o vreme în capitala Transilvaniei. De acolo, drumul de fier urma să-l poarte prin provinciile Ungariei centrale, ultimă etapă a călătoriei sale.

Francisc ieșise din han și, tot plimbându-se pe terasă, cu luna la ochi, cerceta înfiorat, contururile cetațuii, pe care soarele, la răsărit, o făcea să se profileze destul de limpede pe platoul Orgall.

Iar gândurile i se învâneau în jurul a două întrebări care nu-i dădeau pace. O dată ajuns la Alba Iulia, își va ține făgăduiala făcută celor din Werst? Va anunța poliția despre ceea ce se întâmpla în castelul din Carpați?

Când se legase să readucă liniștea în sat, o făcuse cu convingerea intimă că acea cetățuie slujea drept refugiu unei bande de răufăcători sau, cel puțin, unor indivizi suspecti care, având tot interesul să nu fie dibuiți, făcuseră tot ceea ce le stătea în puteri să împiedice orice apropiere.

Dar, noaptea, Francisc chibzuiuse întorcând lucrurile și pe-o parte, și pe alta. În gândirea lui se produsese o schimbare bruscă și acum pregeta.

Într-adevăr, în urmă cu cinci ani, ultimul descendent al familiei Gorj, baronul Radu, dispăruse fără urmă și ce se întâmplase cu el, nimeni nu putuse afla vreodată. Desigur, se răspândise zvonul că murise, la ceva vreme după plecarea sa din Neapole. Dar era, oare, adevărat? Ce dovezi existau în legătură cu moartea sa? Poate că baronul de Gorj trăia și, dacă trăia, de ce nu s-ar fi întors în castelul strămoșilor săi? De ce Orfanik, singurul apropiat care era cunoscut, nu l-ar fi însoțit; și de ce n-ar fi acest ciudat fizician autorul și regizorul fenomenelor care nu încetau să semene spaima în tot ținutul? Exact la asta se gândea tânărul Francisc.

Trebuie să fiți de acord, ipoteza părea destul de plauzibilă iar, dacă baronul Radu de Gorj și Orfanik își găsiseră refugiu în cetățuie, e de la sine înțeles că au vrut să o facă de nepătruns, ca să-și poată duce într-însa viața singuratică, acesta potrivit-se obiceiurilor și caracterului lor.

Ori, dacă așa stăteau lucrurile, ce atitudine trebuia să adopte tânărul Francisc? Ar fi oportun să se amestece în viața baronului de Gorj? Era ceea ce se întreba, cântărind argumentele pro și contra, când Roșca se apropie de el pe terasă.

Găsi potrivit să-i facă cunoscute gândurile lui, în legătură cu acest subiect.

— Stăpâne, îi răspunse Roșca, se prea poate ca baronul de Gorj să fie acela care se dedă la toate aceste născociri diavolești. Ei bine! Dacă așa e, părerea mea e că nu trebuie să ne vâram nasul unde nu ne fierbe oala. Fricoșii din Werst or vedea ei pe unde scot cămașa, treaba lor. N-are rost să ne legăm la cap dacă nu ne doare, numai așa, ca să liniștim satul.

— Fie, dacă mă gândesc bine, cred că ai dreptate, istețul meu Roșca.

— Și eu cred la fel, răspunse, firesc, oșteanul.

— În ceea ce-i privește pe jupanul Colț și pe ceilalți, acum știu ce să facă pentru a isprăvi cu așa-zisele duhuri din cetățuie.

— Într-adevăr, stăpâne, trebuie doar să înștiințeze poliția din Alba Iulia.

— Pomim la drum după Francisc, Roșca.

— Totul va fi pregătit până atunci.

— Dar, înainte de a coborî, din nou, pe valea Jiului, vom face un ocol spre Pleșa.

— De ce asta, stăpâne?

— Aș dori să văd mai de aproape ciudatul castel din Carpați.

— La ce bun?...

— O toană, Roșca, o toană care nu ne va răpi mai mult de o jumătate de zi.

Roșca fu foarte contrariat de această hotărâre, care i se părea cel puțin inutilă. Tot ceea ce-i putea aduce aminte cu prea multă putere de trecut tânărului, ar fi vrut să țină departe. De data asta, fu în zadar, se lovi de hotărârea de neclintit a stăpânului său. Și asta pentru că Francisc — ca și cum s-ar fi aflat sub o influență căreia nu i se putea împotrivi — se simțea atras de cetățuie. Atracția aceasta de nestăvilat era, poate, legată, fără să-și dea seama, de visul în care auzise vocea Stillei, când mumura trista melodie a lui Stefano.

Dar, visase, oare?... Da! Iată ce ajunsese să se întrebe, amintindu-și că, în aceeași sală a hanului, se mai făcuse auzită o voce, după cum fusese asigurat — vocea pe care, cu atâta nesăbuintă, o sfidase Nicu Deac, neluându-i în seamă amenințările. Așa că, având în vedere starea de spirit în care se afla, nu-i de mirare că plănuise să se îndrepte spre castelul din Carpați, să urce până în dreptul vechilor sale ziduri, fără să aibă, de altfel, de gând să pătrundă dincolo de ele.

E de la sine înțeles că Francisc de Telec era ferm hotărât să nu-și dezvăluie intențiile locuitorilor din Werst. Aceștia ar fi fost în stare să i se alăture lui Roșca în încercarea de a-l face să se răzgândească și să se țină departe de cetățuie, așa că îi recomandase oșteanului lui să-și țină gura și să nu sufle o vorbă despre planurile sale. Văzându-l coborând din sat spre valea Jiului, toată lumea va crede că vrea s-o ia pe drumul spre Alba Iulia. Dar, de sus, de pe terasă, observase că un alt drum șerpuia pe la poalele Retezatului, până la trecătoarea Vulcan. Se putea, deci, urca pe crestele Piesei fără a mai străbate satul și, în consecință, fără să fie zărit nici de jupanul Colț, nici de ceilalți.

Pe la prânz, după ce achită fără să se tocmească nota nițeluș cam umflată pe care i-o prezentă Ionas, însoțind-o cu cel mai fermecător surâs al său, Francisc se pregăti de plecare.

Jupanul Colț, frumoasa Miorița, dascălul Homrod, doctorul Patak, ciobanul Frik și mulți alți locuitori veniră să-și ia rămas bun. Chiar și tânărul pădurar se arătase în stare să-și părăsească odaia și se vedea cât de colo că nu va întârzia să se pună pe picioare, ex-infirmierul atribuindu-și toate meritele în această privință.

— Toate urările mele de bine, Nicule, îi spuse Francisc, atât ție, cât și logodnicei tale.

— Le primim cu recunoștință, răspunse fata, strălucind de bucurie.

— Drum bun, adăugă pădurarul.

— Da, așa să fie! răspunse Francisc, al cărui chip se adumbrise. Atunci, jupanul Colț îi zise:

— Te rugăm să nu uiți cumva de ceea ce ai făgăduit să faci pentru noi la Alba Iulia.

— *Drum bun, adăugă pădurarul.*

— N-am să uit, jupâne Colț, îl liniști Francisc. Dar, în cazul în care voi întârzia pe drum, știți calea foarte simplă de a vă descotorosi de musafirii nepoftiți, iar, curând, castelul nu-i va mai inspira nici o teamă bravei populații a Werstului.

— Ușor de spus... șopti dascălul.

— Și de făcut, i-o întoarse Francisc. În mai puțin de patruzeci și opt de ore, dacă vreți, jandarmii le vor veni de hac celor care se ascund în cetățuie...

— Doar dacă, nu cumva, n-or fi moroi, după cum se pare, ținându-să remarcă ciobanul Frik.

— Chiar și atunci, răspunse Francisc, ridicând, imperceptibil, din umeri.

— Dacă ne-ați fi însoțit, pe mine și Nicu Deac, poate că n-ați vorbi așa, îi zise doctorul Patak.

— M-aș mira, doctore, răspunse Francisc, și, chiar de-aș fi fost prins de picioare ca dumneata, într-un chip atât de ciudat, în șanțul cetățuii...

— De picioare... da, sau, mai degrabă, de cizme. Doar dacă nu crezi că... în starea de spirit... în care mă aflu... am... visat.

— Nu cred nimic, domnule, răspunse Francisc, și nu voi încerca defel să-ți explic ceea ce pare inexplicabil. Dar, fii sigur că, dacă jandarmii vin să cerceteze castelul din Carpați, cizmele lor, care sunt obișnuite cu disciplina, nu vor prinde rădăcini, ca ale tale. După ce spuse toate acestea la adresa doctorului, tânărul primi pentru ultima oară, omagiile hangului, atât de onorat, pentru că onorabilul Francisc de Telec... etc. Salutându-i pe jupanul Colț, pe Nicu Deac, pe logodnica sa și pe locuitorii adunați acolo, îi făcu semn lui Roșca; după care coborâră amândoi, cu pas voinicesc, pe drumul din trecătoare.

În mai puțin de un ceas, Francisc și oșteanul lui atinseră malul drept al râului, urcând pe firul apei de-a lungul laturii dinspre răsărit a Retezatului.

Roșca se resemnase să nu-i mai facă nici o observație stăpânului său, pentru că s-ar fi oboșit, în zadar. Obișnuit să-i execute militărește ordinele, fără să crâcnească, dacă tânărul avea să se avânte în cine știe ce aventură periculoasă, va ști el cum să-l scape, viu și nevătămat.

După două ceasuri de mers, Francisc și Roșca se opriră o clipă, să-și tragă sufletul.

În locul acela, Jiul valah, care devia puțin spre dreapta, se apropia de drum, cotind brusc. De cealaltă parte, pe cocoșa Piesei, se rotunjea platoul Orgall, la depărtare de o jumătate de milă, adică de o leghe. Trebuiau, deci, să părăsească Jiul, întrucât Francisc vroia să străbată trecătoarea pentru a merge în direcția castelului.

Evident, evitând să treacă, din nou, prin Werst, ocolul acesta dubla distanța care separa castelul de sat. Cu toate acestea, avea să mai fie până la asfințit, când Francisc și Roșca vor ajunge pe înălțimile platoului Orgall. Tânărul va avea, deci, vreme să cerceteze cetățuia din exterior. Iar dacă va aștepta să se facă seară ca să coboare, din nou, pe drumul spre Werst, îi va fi lesne să-l umeze, având siguranța că nu-l vede nimeni. Intenția lui Francisc era să înnopteze la livezeni, un mic târg situat la confluența celor două Jiuri, și să o pomească în ziua următoare mai departe, spre Alba Iulia. Se odihniră o jumătate de ceas. Francisc, bântuit de amintiri, foarte fiământat, de asemenea, la gândul că baronul de Gorj își tăinuia, poate, existența, dincolo de zidurile castelului, nu scoase o vorbă... Și Roșca avu nevoie de multă stăpânire de sine pentru a nu i-o trânti de la obraz:

— E pierdere de vreme să mergem mai departe, stăpâne!... Să-i întoarcem spatele afurisei ăsteia de cetățui și s-o luăm din loc! Începură, amândoi, să umeze talvegul¹ văii.

Trebuiră, mai întâi, să se înfunde într-un hățiș de copaci care nu era tăiat de nici o potecă. În unele locuri, pământul se surpase destul de adânc, deoarece, când vremea e ploioasă, Jiul uneori se revarsă, iar preaplinul se avântă în puhoai vijoase pe aceste terenuri, pe care le transformă apoi în mlaștini. Fapt care le îngreuna mersul și, în consecință, îi făcu să întârzie. Le trebui un ceas să iasă din nou pe drumul prin trecătoarea Vulcan, lucru care se întâmplă pe la orele cinci.

Coasta dreaptă a Pieseii nu era acoperită de blana deasă a pădurilor, pe care Nicu Deac nu le putuse străbate decât croindu-și calea cu secura; dar avură de înfruntat dificultăți de alt soi. Era grohotișul morenelor¹, prin care nu te puteai strecura decât cu multă precauție, erau denivelări bruște, falii adânci, blocuri învâlmășite și înălțându-se, ca îngrămădirile de ghețuri, în fosta albă a unui ghețar într-o regiune alpină, era tot talmeș-balmeșul unui moman de bolovani uriași, pe care avalanșele îi făcuseră să se prăbușească de pe piscuri, era în sfârșit, un adevărat haos, în toată grozăvia lui.

Urcarea talazului în asemenea condiții mai ceru încă un ceas bun, de eforturi epuizante. Se părea, într-adevăr, că acea cetățuie se putea apăra chiar și numai prin sălbăticia locurilor din vecinătatea sa. Și poate că, în sinea lui, Roșca nădăjduia că vor întâlni piedici de netrecut, dar n-a fost să fie așa.

Dincolo de zona blocurilor de piatră și a gropilor, creasta din față a platoului Orgall fu, în cele din urmă, atinsă. Din acel punct, profilul castelului se contura mai limpede în mijlocul pustietății mohorâte de care, de atâta amar de vreme, spaima îi ținuse departe pe locuitorii ținutului.

Ceea ce trebuie avut în vedere este că Francisc și Roșca aveau să abordeze cetățuia prin dreptul cortinei sale laterale, cea orientată spre nord. Dacă Nicu Deac și doctorul Patak ajunseseră în fața cortinei de est, asta se întâmplase pentru că, luând-o pe la stânga Pieseii, lăsaseră la dreapta torentul Doinei și drumul trecătorii. Cele două direcții formează într-adevăr un unghi foarte deschis, al cărui vârf este donjonul central. Dinspre nord, de altfel, ar fi fost imposibil să pătrunzi în incintă, deoarece nu numai că acolo nu se aflau nici poternă, nici punte, dar cortina, construită ținând seama de neregularitățile terenului, se ridica la o înălțime destul de mare. Prea puțin conta, în fond, că, pe latura aceea nu puteai pătrunde, de vreme ce tânărului nici prin cap nu-i trecea să intre în castel.

Se făcuse șapte și jumătate când Francisc de Telec și Roșca se opriră la marginea platoului Orgall. În fața lor se înălța, înecat în beznă, sumbrul colos al cărui ziduri întunecate se contopeau cu stâncile înegrite de vreme. La stânga, incinta cotea brusc, în locul în care stătea de strajă bastionul de colț. Acolo, pe o terasă, deasupra parapetului său crenelat, se chireea fagul al cărui crengi răsucite stăteau mărturie strășniciei cu care sufla vântoasa dinspre sud-est.

Într-adevăr, ciobanul Frik nu se înșelase. Dacă era să te iei după ea, legenda nu-i mai dădea decât trei ani bătrânei cetățui a baronului de Gorj.

Francisc contempla în tăcere ansamblul acestor construcții, dominate de donjonul îndesat din centru. Acolo, fără îndoială, se mai ascundeau sub grămezile nedeslușite săli boltite, vaste și

sonore, lungi coridoare dedalice, mici fortificații îngropate în adâncurile pământului. Nici o locuință nu s-ar fi potrivit mai bine ultimului descendent al familiei Gorj, pentru a se îngropa într-o uitare căreia nimeni nu-i putea afla taina, decât acest vechi castel feudal. Și, cu cât se gândea mai mult, cu atât mai convins era tânărul că Radu Gorj așezase, între el și lume, meterezele castelului său din Carpați.

Nimic, de altfel, nu trăda prezența unor oaspeți în interiorul donjonului. Nici un fir de fum nu se depăna din homurile sale, nici un zgomot nu răzbătea de dincolo de ferestrele închise ermetic.

Nimic — nici măcar un strigăt de pasăre — nu tulbura misterul tenebrosului sălaș.

Vreme de câteva minute, Francisc îmbrățișa lacom cu privirea incinta, răsunând odinioară de zarva serbărilor și de zomăitul amelor. Dar nu scotea o vorbă, într-adevăr îi era bântuită mintea de gânduri apăsătoare, într-atât îi era de grea inima, zbuciumată de amintiri.

Roșca, vrând să-l lase pe tânăr singur cu el însuși, avusese grijă să se tragă de-o parte. Nu și-ar fi îngăduit în ruptul capului să-l întrerupă. Dar, când soarele se lăsă încet în spatele Piesei, iar valea celor două Jiuri începu să se cufunde în întuneric, nu mai șovăi.

— Stăpâne, zise, s-a înserat. Curând se face opt.

Francisc nu păru să-l audă.

— E timpul s-o luăm din loc, nu se lăsă Roșca, dacă vrem să fim la Livezeni, înainte ca hangiii să-și închidă hanurile.

— Roșca... într-o clipă... da... într-o clipă... sunt al tău, răspunse Francisc.

— Facem un ceas, stăpâne, până ieșim din nou la drumul trecătorii, și, cum atunci va fi noapte, nu riscăm să fim văzuți străbătându-l.

— Doar câteva clipe, răspunse Francisc, și coborâm spre sat. Tânărul nu se mișcase din locul în care se opri, odată ajuns pe platoul Orgall.

— Nu uita, stăpâne, umă Roșca, că noaptea ne va fi greu să trecem printre colții de stâncă... Cu chiu, cu vai am răzbit ziua... Iartă-mă, dacă stărui...

— Da... să mergem... Roșca... Te umez...

Se părea că Francisc fusese ținut în fața cetățuii, poate de una dintre acele tainice presimțiri pe care inima nu se pricepe să le ia în seamă. Să fi fost înlănțuit de pământ, așa cum spunea că fusese doctorul Patak, în șant, la baza curtinei?... Nicidecum! Picioarele-i erau slobode de orice piedică, de orice capcană... Putea să se ducă și să se întoarcă de-a lungul platoului și, dacă ar fi vrut, nimic nu l-ar fi putut opri să dea ocol incintei, luând-o pe marginea șanțului. Și poate că asta și voia.

Chiar așa gândi Roșca și se hotărî să-i spună, pentru ultima oară:

— Vii, stăpâne?

— Da... da... răspunse tânărul.

Și nu se umi.

Deja, platoul Orgall se întunecase. Urcând spre sud, umbra sporită a muntelui acoperea ansamblul construcțiilor, ale căror contururi nu mai închegau decât o siluetă nedeslușită. Curând, nu avea să se mai vadă nimic, dacă nu se iveau vreo licăriri la ferestrele înguste ale donjonului.

— Stăpâne... vino odată! repetă Roșca.

Și Francisc avea, în sfârșit, să-l urmeze când, în dreptul bastionului, pe locul unde creștea legendarul fag, apărură o formă nedeslușită...

Francisc se opri, privind spre forma al cărei contur se îngroșa, treptat.

Era o femeie, cu părul despletit, cu mâinile întinse, înfășurată într-un lung veșmânt alb.

Dar, straiul acesta nu era, oare, acela pe care îl purta Stilla, în scena finală din *Orlando*, în care Francisc de Telec o văzuse pentru cea din urmă oară?

Da! Era Stilla, nemișcată cu brațele desfăcute spre el, cu privirea-i atât de răscolitoare ațintită asupra lui...

— Ea!... Ea!... strigă.

Și, năpustindu-se, s-ar fi rostogolit până la temelile zidului, dacă nu l-ar fi oprit Roșca...

Năluca se mistui, dintr-o dată. Abia dacă Stilla se arătase preț de un minut...

N-are a face! O secundă i-ar fi fost de ajuns lui Francisc să o recunoască, și cuvintele-i țâșniră de pe buze:

— Ea... ea... trăiește!

Capitolul XII

Era cu puțință? Stilla, pe care Francisc de Telec nu credea s-o mai revadă vreodată, tocmai i se arătase pe ridicătura de pământ a bastionului! Nu fusese victima unei iluzii, Roșca o văzuse și el!... Era, într-adevăr, marea artistă, în costumul Angelicăi, așa cum apăruse în fața publicului, la reprezentația sa de adio de la teatrul San Carlo!

— *Ea... ea... trăiește!*

Înspăimântătorul adevăr puse stăpânire pe tânărul Francisc.

Așadar, femeia adorată, cea care urma să-i fie soție, se afla închisă de cinci ani în mijlocul munților transilvăneni! Așadar, cea pe care o văzuse prăbușindu-se fără suflare pe scenă, supraviețuise!

Așadar, în timp ce fusese transportat, zbătându-se între viață și moarte, la hotel, iar a doua zi, la Campo Santo Nuovo din Neapole, populația văzuse doar un sicriu gol!

Toate acestea păreau de necrezut, de neadmis, contrarii bunului simț. Țineau de miracol, erau neverosimile, iar Radu ar fi trebuit să și-o repete întruna, cu încăpățănare... Da!... Dar, un fapt era în afără de orice îndoială. Stilla fusese răpită de baronul de Gorj, de vreme ce se afla în cetățuie!... Era în viață... de vreme ce tocmai o zărise deasupra zidului!... Certitudinea era absolută. Tânărul încerca, totuși, să-și pună în ordine gândurile răvășite care se concentrău, de altfel, într-unul singur: să i-o smulgă lui Radu de Gorj pe Stilla, de cinci ani prizonieră în castelul din Carpați!

— Roșca, spuse Francisc cu glas întretăiat, ascultă-mă... înțelege-mă, mai cu seamă... fiindcă mi se pare că-mi pierd mințile...

— Stăpâne... bunul meu stăpân!

— Cu orice preț trebuie să ajung la ea... la ea!... Chiar în seara asta!...

— Nu... mâine...

— Astă seară, îți spun! E acolo... M-a văzut așa cum am văzut-o și eu... Mă așteaptă...

— Ei bine... merg cu tine...

— Nu!... Mă duc singur.

— Singur?...
 — Da!
 — Dar, cum ai să poți pătrunde în cetățuie, dacă Nicu Deac n-a putut?...
 — Voi intra, îți spun eu...
 — Poterna este închisă...
 — Pentru mine nu va fi... O să caut... o să găsesc o spărtură... voi trece...
 — Nu vrei să te însoțesc, stăpâne... nu vrei?
 — Nu! Ne vom despărți, doar dacă ne vom despărți, îmi vei putea fi de folos?...
 — Te voi aștepta, deci, aici?...
 — Nu, Roșca.
 — Unde, atunci?...
 — La Werst... sau, mai degrabă... nu la Werst... răspunse Francisc. E de prisos ca oamenii de acolo să știe... Coboară în târgul Vulcan și înnoptează acolo... Dacă nu vin până mâine, pleacă de dimineață... adică... nu... mai așteaptă câteva ceasuri... După care îndreaptă-te spre Alba Iulia... Acolo, dă-i de știre șefului poliției... Povestește-i tot... în sfârșit, întoarce-te cu niște agenți... Dacă trebuie, să ia cu asalt cetățuia!... Eliberați-o! Ah! Dumnezeuule mare!... Vie... în mâinile lui Radu de Gorj!...

Și, în vreme ce tânărul bolborosea, gâfâind, toate aceste fraze, Roșca vedea cum sporește surescitarea stăpânului său, manifestându-se prin sentimentele dezordonate ale unui om care nu mai e stăpân pe el însuși.

— Du-te, Roșca! strigă el, pentru ultima oară.
 — Asta vă e dorința?...
 — Asta.

În fața acestei porunci fără replică, lui Roșca nu-i rămânea decât să se supună. De altfel, Francisc se îndepărtase deja, iar întinericul îl și înghițise.

Câteva clipe, Roșca rămase locului, fără să se poată hotărî să plece. Se gândi, atunci, că eforturile lui Francisc se vor dovedi inutile, că nu va reuși nici măcar să treacă de zid, că va fi silit să se întoarcă la Vulcan... poate mâine... poate în noaptea asta... se vor duce, atunci, împreună la Alba Iulia și ceea ce nici Francisc, nici pădurarul nu izbutiseră să facă, vor reuși oamenii autorităților... îi vor veni de hac lui Radu de Gorj... i-o vor smulge pe nefericita Stilla... vor scotoci cetățuia din Carpați... nu vor lăsa piatră pe piatră, dacă va fi nevoie... chiar dacă toți dracii din iad s-ar strânge laolaltă să o apere!

Și Roșca o pomi din nou în jos, pe pantele platoului Orgall, ca să iasă la drumul trecătorii Vulcan.

În vremea asta, mergând pe marginea șanțului, Francisc dăduse, deja, ocol bastionului de colț din stânga.

Mii de gânduri îi treceau prin minte. Acum nu mai avea nici o îndoială în ceea ce privește prezența baronului de Gorj la castel, de vreme ce Stilla era sechestrată acolo... Doar el putea fi autorul... Stilla trăia! Dar, cum să facă să ajungă la ea?... Cum să facă să o scoată din castel?... Habar n-avea, dar, trebuia s-o facă... și, cu orice preț, o va face... Obstacolele pe care Nicu Deac nu izbutise să le învingă, le va învinge el... Nu curiozitatea era aceea care îl mâna în mijlocul ruinelor, ci pasiunea, dragostea pentru femeia pe care o

regăsea în viață. Da! în viață!... După ce o crezuse moartă, i-o va smulge lui Radu de Gorj.

De fapt, Francisc ajunsese la concluzia că nu va putea pătrunde decât prin cortina de sud, unde se afla porțița secretă la care ducea puntea. Așa că, dându-și seama că nu avea rost să încerce să escaladeze zidurile înalte, după ce coti pe lângă bastion, continuă să înainteze pe creasta platoului Orgall.

Ziua, n-ar fi fost greu. În toiu noapții, luna nu răsărise încă; o noapte îngroșată de negurile care se strâng între munți era mai mult decât primejdioasă. Pericolului de a călca în gol, pericolului de a te prăvăli în șanț, i se adăuga acela de a te izbi de stânci și de a provoca prăbușirea lor.

Francisc înainta mereu, totuși, urmând cât putea de aproape șerpuirile șanțului, pipăind cu mâna și piciorul, pentru a fi sigur că nu se îndepărtează. Împins de o putere supraomenească, se simțea, în afară de asta, călăuzit de un instinct extraordinar care nu-l putea înșela.

Dincolo de bastion se desfășura cortina dinspre sud, la care puteai ajunge folosind puntea, când aceasta nu era ridicată și lipită de potemă.

După ce treceai de bastion, obstacolele păreau să se înmulțească. Prins între stâncile uriașe ce acopereau platoul, nu mai putu să se țină după linia unduitoare a șanțului și trebui să se îndepărteze de el. Închipuți-vă pe cineva încercând să se orienteze în mijlocul unei întinderi de felul celei de lângă Camac¹, dar unde dolmenii² și menhirii³ ar fi așezați la întâmplare. Și nici un reper, nici o licărire în noaptea neagră ca smoala, care acoperea până și vârful donjonului central.

Francisc înainta, totuși, când cățărându-se pe o piatră enormă, care-i bloca trecerea, când târându-se printre stânci, cu mâinile sfâșiate de scaieți și măracini, cu creștetul atins de perechi de hultani care se îndepărtau numaidecât, scoțând înfiorătorul lor țipăt strident. Ah! De ce nu bătea clopotul vechii capele, așa cum bătuse pentru Nicu Deac și pentru doctor? De ce deasupra crenelurilor donjonului nu se aprindea acea lumină intensă, care-i învăluise pe aceștia? Ar fi mers spre sunetul acela, ar fi mers spre lumina aceea, ca marinarul spre șuierul unui sirene de alarmă, sau spre strălucirea unui far!

Nu!... Doar bezna adâncă ara cea care nu-l lăsa să vadă la mai mult de câțiva pași.

Așa trecu o oră. După declivitatea⁴ solului, spre stânga, din ce în ce mai pronunțată, își dădu seama că se rătăcise. Coborâse dincolo de potemă? Sau poate trecuse de punte?

Se opri, lovind, în ciudat, cu piciorul în pământ, frângându-și mâinile. Încotro să se îndrepte? Ce furie îl cuprinsese, la gândul că va fi silit să aștepte zorile!... Dar, atunci, va fi văzut de cei din cetățuie... nu va putea să-i ia prin surprindere... Radu de Gorj se va pune în gardă...

Era noapte, era chiar noaptea în care trebuia să pătrundă în incintă, iar Francisc nu reușea să se orienteze, învăluit în întuneric. Scoase un strigăt... un strigăt de disperare.

— Stilla... strigă el, Stilla mea!...

Era de crezut că prizoniera l-ar fi putut auzi, i-ar fi putut răspunde?...

Și, totuși, de douăzeci de ori la rând, strigă numele pe care ecourile Piesei i-l uimiseră îndărăt. Dintr-o dată, ochii îi fură străfulgerați. O licărire zgâria întunericul, o licărire destul de vie, a cărei sursă se afla, probabil, la o oarecare înălțime.

— Acolo e cetățuia... acolo! își spuse.

Și, într-adevăr, după poziția sa, licărirea putea veni doar din donjonul central.

Dată fiind starea sa de surescitare, Francisc nu ezită să creadă că Stilla era aceea care-i trimitea acest semnal. Nu putea fi nici o urmă de îndoială, îl recunoscuse, în momentul în care el însuși o zărise pe terasa bastionului. Iar acum îi venea în ajutor, indicându-i calea pe care trebuia s-o urmeze, ca să ajungă la poternă... Francisc se îndreptă spre acea luminiță, din ce în ce mai puternică, pe măsură ce se apropia de ea. Cum o luase prea la stânga, pe podișul Orgall, se văzu obligat să urce, din nou, vreo douăzeci de pași la dreapta și, după ce băjbăi puțin, ajunse iar pe malul șanțului.

Lumina strălucea în fața lui, iar înălțimea la care se vedea dovedea că venea, într-adevăr, de la una dintre ferestrele donjonului.

Francisc urma, așadar, să înfrunte ultimele obstacole — de netrecut, poate!

Și chiar așa era, întrucât poterna era închisă, iar puntea ridicată, trebuia să se lase să alunece până la baza cortinei... Dar, pe urmă, cum se va descurca cu un zid ridicat la cincizeci de picioare deasupra lui?...

Francisc înainta spre locul de care era proptită puntea, atunci când poterna era deschisă...

Puntea era lăsată.

Fără să mai stea pe gânduri, Francisc trecu puntea care se clătina sub pașii lui și împinse ușor ușița secretă...

Ușița se dădu în lături. Francisc se năpusti sub bolta întunecată. Dar, de-abia intră, că puntea se ridică, blocând cu un pocnet sec poterna...

Francisc de Telec era de-acum prizonier în castelul din Carpați.

Capitolul XIII

Locuitorii ținutului transilvan și călătorii care urcă sau coboară trecătoarea Vulcan, cunosc doar aspectul exterior al castelului din Carpați. De la distanța respectuoasă la care teama îi ținea pe cei mai viteji locuitori din satul West și din împrejurimi, înfățișa privinilor doar mormanul uriaș de pietre al unei cetăți în ruină.

Dar, în interiorul incintei, cetățuia era, oare, atât de șubrezită pe cât erai de înclinat să presupui? Nici vorbă. La adăpostul zidurilor lor trainice, clădirile rămase intacte ale vechii fortărețe feudale ar fi putut găzdui, încă, o întreagă garnizoană.

Vaste săli boltite, pivnițe adânci, galerii fără număr, ale căror suprafețe pietruite nu se mai zăreau de sub iarba înaltă, mici fortificații subterane unde lumina intra prin fereștrucile înguste ale cortinei, ca și donjonul central cu trei etaje, cu odăi care încă mai puteau fi locuite, încununate de o platformă crenelată, se aflau între diversele construcții ale incintei. Acestea se conturau în nesfârșite culoare întortocheate, urcând până la terasa bastioanelor, coborând în străfundurile infrastructurii, ici și colo vedeai câteva sisteme în care se strângea apa ploilor și al căror preaplin se scurgea către torentul Doinei, în sfârșit, lungi tuneluri, neastupate așa cum se credea, care dădeau în drumul trecătorii Vulcan — iată

cum arăta, în ansamblu, castelul din Carpați, al cărui plan geometric oferea un sistem la fel de complicat ca acela al labirinturilor din Porsena, Lemnos, sau Creta.

Aidoma lui Tezeu¹, cel pornit s-o cucerească pe fiica regelui Minos, tânărul Francisc se simțea însuflețit de un sentiment imperios, irezistibil, care-i porunceă să se avânte în meandrele fără capăt ale cetățuii. Avea să dea de finul Ariadnei, care-i slujise de călăuză eroului grec?

Francisc n-avusese decât un singur gând, să pătrundă în incintă, și reușise. Poate că ar fi trebuit să se întrebe de ce puntea, ridicată până în noaptea aceea, părea să se fi lăsat anume ca să-l lase să treacă!... Poate că ar fi trebuit să se neliștească atunci când poterna se închisese brusc în urma lui!... Dar, nici că-i păsa. Se afla, în sfârșit, în castelul în care Radu de Gorj o închisese pe Stilla și și-ar fi jertfit viața ca să ajungă până la ea.

Galeria în care se repezise să între, largă, înaltă, cu bolta teșită, se afla cufundată în cel mai desăvârșit întuneric, iar pardoseala cu lespezile dislocate nu îngăduia un mers prea sigur.

Francisc se apropie de peretele din stânga și o luă pe lângă el, sprijinindu-se de un ornament a cărui suprafață acoperită cu salpetru i se sfărâma în mână. N-auzea nici un zgomot, în afară de cel al pașilor lui, care răsunau până departe. O adiere călduță, încărcată de o duhoare de mucegai stătut, de loc închis și dărăpănat, îl împingea din spate, ca și cum la celălalt capăt al coridorului s-ar fi aflat o gură de aer.

După ce trecu de un stâlp de piatră care întărea ultimul colț din stânga, Francisc ajunse la intrarea într-un culoar mai îngust. Atingea plăcile cu care erau placați pereții, doar desfăcându-și brațele. Înainta astfel, îndoit de spate, pipăind cu piciorul și cu mâna, căutând să-și dea seama dacă merge în linie dreaptă.

La cam două sute de pași de stâlpul din colț, Francisc simți că o cotește la stânga, după care, cincizeci de pași mai încolo, o apucă în sens opus. Culoarul ducea, oare, înapoi spre cortina cetățuii, sau te purta spre baza donjonului?

Francisc încercă să iutească pasul; dar, în fiecare clipă, era oprit, fie de o diferență bruscă de nivel care îl făcea să se împiedice, fie de un cot brusc, care îi modifica direcția. Din când în când, dădea peste o deschizătură, găurind peretele, care făcea legătura cu ramificațiile laterale. Dar totul era întunecat, insondabil, și în zadar căutat să se orienteze în labirint, săpat, parcă, de niște cârțițe.

Francisc făcu cale întoarsă de mai multe ori, dându-și seama că a intrat în niște fundături. Marea lui teamă era ca, nu cumva, vreo trapă care nu fusese închisă bine să-i cedeze sub picior, făcându-l să se prăbușească într-o capcană pentru nepoftiți din care, oricât s-ar fi zbatut, n-ar mai fi putut să iasă. Așa că, atunci când pășea peste o lespede care suna a gol, avea grijă să se prindă de pereți, dar fără să se oprească, înaintând mereu, cu o ardoare care nu-i lăsa nici măcar răgazul de a chibzui.

Totuși, întrucât Francisc nu avusese până acum nici de urcat, nici de coborât, se menținea încă la nivelul curților interioare, amenajate între diversele corpuri de clădire din incintă și exista posibilitatea ca galeria să ajungă în donjonul central, chiar lângă scară. Negreșit, trebuia să existe o cale de acces mai directă între poternă și clădirile cetățuii. Cu siguranță că așa era, iar pe vremea când familia de Gorj locuia acolo, nu erai nevoit să străbați aceste

coridoare interminabile. O a doua ușă, față-n față cu intrarea secretă, opusă primei galerii, se deschidea în locul destinat manevrelor militare, în mijlocul căruia se înălța donjonul, dar acum era blocată și Francisc nu reușise să o găsească. Trecuse o oră de când se învârtea la întâmplare, după cum îl duceau ocolurile, ciulind urechile, pândind încordat dacă nu se aude vreun zgomot îndepărtat, fără să îndrăznească să strige numele Stillei, pe care ecoul l-ar fi putut repercuta până la etajele donjonului. Nu se lăsa descurajat și ar fi mers cât l-ar fi ținut puterile, atâta vreme cât vreun obstacol de netrecut nu l-ar fi silit să se oprească.

Cu toate acestea, fără să-și dea seama, Francisc era extenuat. Nu mai pusese nimic în gură de când plecase din Werst. Era mort de foame și de sete. Mersul nu îi mai era sigur, picioarele începeau să-l lase. În aerul umed și cald care i se lipea de piele, trecând dincolo de veșminte, gălăia din greu, iar inima-i bătea nebunește, zbatându-i-se în piept.

Trebuie să fi fost aproape nouă când Francisc, întinzând piciorul stâng, nu mai întâlnește solul. Se aplecă, iar mâna lui dădu peste o treaptă care ducea în jos, apoi, încă una.

Era o scară.

Scara se afunda către temeliiile castelului; avea, oare, ieșire?

Francisc nu ezită să coboare, numărând treptele care se înșirau într-o direcție oblică, în raport cu galeria.

Șaptezeci și șapte de trepte fură coborâte astfel, pentru a ajunge într-un al doilea tunel orizontal, care se pierdea în numeroase șerpuiți întunecate.

Francisc mai merse preț de o jumătate de ceas și, frânt de oboseală, tocmai se opri, când un punct luminos apărui la două-trei sute de pași în fața lui.

De unde provenea licărirea? Era, pur și simplu, doar un fenomen natural, sau hidrogenul vreunui foc viu, care s-ar fi aprins la adâncimea aceea? Nu era, mai degrabă, un felinar purtat de una din persoanele care locuiau în cetățuie?

— Ea să fie?... mumură Francisc.

Făcu legătura cu faptul că mai zărise o lumină, răsărită în calea lui, parcă anume ca să-i indice intrarea în castel, atunci când se rătăcise printre stâncile de pe podișul Orgall. Dacă Stilla fusese aceea care-i luminase una dintre ferestrele donjonului, nu tot ea căuta să-l călăuzească prin meandrele acestor catacombe?

Păstrându-și cu greu cumpătul, Francisc se aplecă și privi, fără să facă nici o mișcare.

O lucire difuză mai degrabă, decât un punct luminos, părea să umple un soi de hipogeu¹, la capătul culoarului.

Francisc se hotărî să-și grăbească înaintarea, mergând târâș, fiindcă de-abia se mai ținea pe picioare și, după ce trecu printr-o deschizătură îngustă, se prăbuși pe pragul unei cripte.

Cripta, în bună stare, înalță cam de douăzeci de picioare, se întindea pe o suprafață circulară, cu aproape același diametru.

Nervurile² bolții susținute de capitellurile³ a opt stâlpi masivi, străluceau în jurul unei chei pendentiv⁴ în centrul căreia era montat un glob de sticlă plin de o lumină gălbuie.

În fața intrării încadrate de două coloane se afla o ușă, care era închisă și ale cărei piroane, cu capetele ruginite, arătau locul unde se aplica armătura exterioară a zăvoarelor.

Francisc își adună puterile și se târî spre această a doua ușă, încercând să o zgâlțâie din tâțâni.

Ușa grea nici nu se clinti.

Cripta era mobilată cu câteva piese șubreze și desperecheate; un pat sau, mai degrabă, un culcuș mizerabil improvizat dintr-o inimă de stejar bătrân, peste care fuseseră zvârlite câteva așternuturi, un scăunel fără spetează cu picioarele strâmbe, o masă fixată de perete cu scoabe. Pe masă se aflau tot soiul de obiecte de gospodărie, o stacană plină cu apă, o farfurie cu o ciozvărtă de vânat rece și un codru de pâine, semănând cu pesmetul marinăresc, într-un colț susura un mic bazin alimentat de o suviță de apă, al cărui preaplin se vărsa într-un canal de scurgere săpat la baza unuia dintre stâlpi.

Aceste pregătiri nu dovedeau, oare, că un oaspete era așteptat în criptă, sau, mai degrabă, era un prizonier în această temniță? Prizonierul să fi fost chiar el, adus acolo prin vicleșug? În involburarea gândurilor sale, așa ceva nici nu-i trecu prin minte. Sleit de foame, de sete și de oboseală, devoră alimentele de pe masă, apoi dădu pe gât toată apa din stacană; după aceea se lăsă să cadă de-a curmezișul patului improvizat, în care o odihnă de câteva minute îl putea face să-și redobândească măcar o picătură de energie.

Dar, când încercă să-și adune gândurile, avu impresia că se scurg, ca o apă care i s-ar fi prelins printre degete.

Trebuia, mai degrabă, să aștepte zorile, ca să-și reînceapă căutările? Voința îi era atât de amorțită, încât nu mai era stăpân pe faptele lui?...

— Nu, își spuse, n-am să aștept!... La donjon... trebuie să ajung la donjon chiar în noaptea asta!...

Brusc, lumina artificială revărsată de globul de sticlă încastrat în cheia de boltă se stinse, iar cripta se cufundă într-o beznă de catran.

Francisc vru să se ridice... Nu reuși, iar mintea îi adormi, sau, mai degrabă, se opri dintr-odată, ca acul unui orologiu căruia i s-a rupt arcul. Fu un somn ciudat, sau, mai degrabă, o toropeală covârșitoare, o anihilare absolută a ființei care nu era provocată de o liniștire a spiritului...

Când se trezi, Francisc nu-și putu da seama cât dormise.

Ceasul i se oprise. Dar, cripta era, din nou, scăldată într-o lumină artificială.

Francisc se îndepărtă de pat, și schiță câțiva pași spre prima ușă: aceasta era, în continuare, deschisă; apoi, în direcția celei de-a doua uși: era, în continuare, închisă.

Vru să chibzuiască și nu-i era prea lesne. Dacă trupul își revenise după eforturile din ajun, își simțea acum capul gol și greu.

— Cât să fi dormit? se întrebă. Să fie noapte, să fie zi?...

În interiorul criptei nu se schimbase nimic, doar că lumina strălucea din nou, farfuria era, din nou, plină, iar stacana, umplută cu apă limpede.

Intrase cineva în vreme ce Francisc fusese copleșit de acea sfârșeală toropitoare? Se știa că ajunsese în străfundurile cetății?... Se afla în mâna baronului Radu de Gorj... Era, oare, osândit să nu mai poată intra, cu nici un chip, în legătură cu semenii lui?

Nu era de crezut și, de altfel, avea să fugă, de vreme ce putea, încă, să o facă, avea să dea, din nou, peste galeria care ducea la poternă, va ieși din castel!...

Să iasă?... își aminti, atunci, că poterna se închisese în urma lui...

Ei bine! Va încerca să ajungă la zidul incintei și, printr-o ambrazură¹ a curtinei, va căuta să se strecoare afară... Cu orice preț, trebuia ca, în mai puțin de un ceas, să se strecoare afară... Dar Stilla... Va renunța să răzbată până la ea?... Va pleca fără să o smulgă din mâinile lui Radu de Gorj?...

Nu, și, dacă nu va reuși să-și atingă singur scopul, o va face cu ajutorul agenților pe care Roșca trebuie să-i fi adus de la Alba Iulia în satul Werst... Vor lua cu asalt vechea incintă, vor scotoci cetățuia din temelii până-n vârful tumburilor.

O dată hotărârea luată, trebuia, neîntârziat, să o pună în aplicare.

Francisc se ridică, se îndreptă spre galeria pe unde sosise, când un soi de fșșnet se auzi în spatele celei de-a doua uși a criptei. Era, negreșit, un zgomot de pași care se apropiau încet-încet. Francisc își lipi urechea de canatul ușii și, ținându-și respirația, ascultă...

Pașii păreau făcuți la intervale regulate, ca și cum cineva ar fi urcat de pe o treaptă pe alta. Desigur că exista o a doua scară, legând cripta de curțile interioare.

Pregătindu-se să facă față oricărui eveniment, Francisc își trase din teacă cuțitul pe care-l purta la cingătoare, și-l prinse strâns de plăsele.

Dacă era unul dintre slujitorii baronului de Gorj, se va năpusti, când va intra, asupra lui, îi va lua cheile și-l va împiedica să-l urmărească; apoi, avântându-se prin noua ieșire, va încerca să ajungă la donjon.

Dacă era însuși baronul Radu de Gorj și-l va recunoaște, cu siguranță, pe omul pe care îl zărise în momentul în care Stilla se prăbușea pe scena de la San Carlo, îl va înjunghia fără nici o remușcare.

În vremea asta, pașii se opriseră pe palierul din dreptul pragului. Francisc, neclintit, aștepta să se deschidă ușa... Ușa nu se deschise și o voce de o nesfârșită blândete ajunse până la el. Era vocea Stillei... Da! Dar puțin slăbită, cu toate inflexiunile ei, cu farmecul de nespus, cu modulațiile mângâietoare, instrument admirabil al miraculoasei arte ce părea să se fi stins, odată cu artista.

Iar Stilla repeta melodia tânguitoare care-i legănase visul, când dormita în sala cea mare a hanului din Werst:

*Nel giardino de'miJle fiori,
Andiamo, mio cuore...*

Melodia îl pătrundea până-n adâncul sufletului... O absorbea, o sorbea ca pe o licoare divină, în timp ce Stilla părea că-l pofteste s-o urmeze:

Andiamo, mio cuore... andiamo...

Și, totuși, ușa nu se deschidea, să-l lase să treacă!... Nu putea, așadar, să ajungă până la Stilla, s-o ia în brațe, s-o scoată din cetățuie?...

— Stilla... Stilla mea! strigă.

Și se aruncă asupra ușii, care nu cedă.

Deja, vocea părea să se piardă... melodia să se curme... pașii să se îndepărteze.

Îngenuncheat, Francisc se lupta să clintască scândurile ușii, rupându-și unghiile în ferecături, chemând-o neconștient pe Stilla, a cărei voce aproape nu se mai auzea.

Un gând înspăimântător îi trecu, în clipa aceea, cu iuțeala unui fulger, prin minte.

— Nebună!... răcni. E nebună, de vreme ce nu m-a recunoscut... de vreme ce nu mi-a răspuns!... De cinci ani închisă aici... în puterea acestui om... biata mea Stilla... și-a pierdut mințile. Se ridică, atunci, cu privirile rătăcite, dând din mâini, cu capul în flăcări...

— Și eu... simt că-mi pierd mințile! repeta. Simt că o să ajung nebun... nebun ca ea...

Se învârtea prin criptă, zvâcnind ca o fiară în cușcă...

— Nu! își spuse. Nu! Nu trebuie să-mi pierd capul!... Trebuie să scap din cetățuie!... Voi scăpa...

Și se repezi spre prima ușă... Aceasta tocmai se închidea fără zgomot... Ascultând vocea Stillei, nu băgase de seamă... După ce fusese închis în incinta cetățuiei, acum era închis în criptă.

Capitolul XIV

Francisc era sfârșit. Așa cum, cu strângere de inimă, bănuise, facultatea de a reflecta, înțelegerea lucrurilor, inteligența necesară pentru a le deduce consecințele acestora, îl lăsau, încetul cu încetul. Singurul sentiment care dăinuia în el era amintirea Stillei, urma lăsată în sufletul și inima lui de melodia pe care ecourile criptei întunecoase nu i-o mai trimiteau înapoi.

Fusese victima unei iluzii? Nu, de o mie de ori, nu! Pe Stilla o auzise adineaori, pe ea o văzuse pe bastionul castelului.

Atunci, același gând, gândul că era lipsită de rațiune, îl săgeta din nou, iar cumplita descoperire îl îndurera atât de adânc, de parcă ar fi pierdut-o a doua oară.

— Nebună! își repeta. Da!... Nebună... de vreme ce nu mi-a recunoscut glasul... de vreme ce n-a fost în stare să-mi răspundă... Nebună... Nebună!

Și era cât se poate de verosimil!

Ah! Dacă ar fi putut s-o smulgă din cetățuie, s-o ducă la castelul lui de lângă Craiova, să i se dedice în întregime, îngrijirile lui, dragostea lui ar face-o să-și recapete judecata!

Iată ce își spunea Francisc, zguduit de un delir înspăimântător, și mai multe ceasuri trecură, până să își recăpăta stăpânirea de sine. Încercă, atunci, să judece la rece, să pună ordine în gândurile lui învârtite.

— Trebuie să scap de aici... își spuse. Dar, cum?... De îndată ce ușa se va deschide iar... Sigur!... îmi aduc de mâncare în timp ce dorm... O să aștept... O să mă prefac că dorm...

Fu străfulgerat de o bănuială: poate îi strecurau în apa din stacănă vreo substanță soporifică... Dacă se cufundase într-un somn adânc, dacă nu mai știuse de el cine știe câtă vreme, lucrul acesta se întâmplase doar pentru că băuse din apa aceea... Ei bine! N-o să mai bea... Nici de alimente n-o să se mai atingă... Unul dintre cei din cetățuie nu va întârzia să-și facă apariția și curând...

Curând?... Cine să știe?... Soarele urca, în clipa aceea, la zenit, sau cobora la orizont?... Era zi, era noapte?

Așa că Francisc încercă să surprindă vreun zgomot de pași, apropiindu-se de una, sau alta dintre uși... Totuși, nici un zgomot nu ajungea până la el, așa că se târa de-a lungul pereților, cu capul încins, ochii rătăciți, urechile vâjâind, respirația grea, sub apăsarea unei atmosfere înăbușitoare, care de-abia se primenea prin dreptul ușilor.

Brusc, în colțul în care se afla unul dintre stâlpii din dreapta, simți pe buze o adiere mai proaspătă.

Să fi fost, oare, în locul acela, vreo deschizătură prin care pău' undea un pic din aerul de afară?...

Da... exista o ieșire, acoperită de umbra stâlpului, pe care n-aveai cum s-o vezi...

Să se strecoare între cei doi pereți, să se îndrepte spre o lumină destul de slabă care părea să vină de sus, fu o treabă pe care tânărul Francisc o duse la capăt într-o clipă.

Acolo se rotunjea o curticică, nu mai largă de cinci-șase pași, dar ale cărei ziduri se ridicau la peste o sută de picioare. Ai fi zis că e capătul unui puț, care-i slujea drept curte interioară acestei celule subterane, prin care intra un pic de aer și de lumină.

Francisc putea să se convingă că mai era, încă, zi în dreptul orificiului superior al puțului se desena un fascicol de lumină, oblic față de nivelul ghizdului.

Soarele străbătuse cel puțin jumătate din drumul lui de fiecare zi, fiindcă fascicolul luminos începea să se subțieze.

Să fi fost ceasurile cinci ale amiezii. De aici, concluzia că somnul lui Francisc se prelungise cel puțin patruzeci și opt de ore, și nu mai putea exista nici o îndoială că fusese provocat de o băutură adormitoare. Ori, cum plecaseră, el și Roșca, din Werst alaltăieri, pe 11 iunie, însemna că ziua de 13 era pe sfârșite...

Oricât de umed era aerul din curte, Francisc îl trase adânc în piept și se simți un pic ușurat. Dar, dacă sperase că o evadare era posibilă prin acel tub lung de piatră, își dădu, numaidecât, seama că se înșelase amamic. Să încerce să se cațăre pe pereții netezi ca-n palmă era cu neputință.

Să încerce să se cațăre pe pereții netezi ca-n palmă era cu neputință.

Francisc reveni în interiorul criptei. Pentru că nu putea fugi decât pe una din uși, vru să-și dea seama de starea în care acestea se găseau.

Prima ușă, prin care venise, era foarte solidă, foarte groasă și trebuie să fi fost închisă pe dinafară cu zăvoare prinse în belciuge de fier: ar fi încercat, deci, de pomană să forțeze canaturile. A doua ușă — cea în spatele căreia se făcuse auzită vocea Stillei — părea mai puțin conservată. Scândurile putreziseră pe alocuri... Poate că nu va fi foarte dificil să-și croiască drum pe acolo.

— Da... pe aici... pe aici! se îndemnă Francisc, regăsindu-și stăpânirea de sine.

Dar, nu era vreme de pierdut, deoarece era de așteptat ca cineva să intre în criptă, de îndată ce ar fi presupus că se află sub influența băuturii soporifice.

Treaba merse mult mai repede decât ar fi putut spera, pentru că lemnul din jurul armăturii metalice, care fixa zăvoarele de cadrul ușii, fusese mâncat de mușegai. Folosindu-se de cuțitul lui, Francisc reuși să desprindă partea circulară, operând aproape fără zgomot, oprindu-se din când în când și ciulind urechile, să se asigure că de afară nu se aude nimic.

Trei ceasuri mai târziu, zăvoarele nu mai erau o piedică, iar ușa se deschise, gemând din balamale. Atunci, Francisc ieși în curtică, să respire un pic de aer, ceva mai curat.

În clipa aceea, fascicolul luminos nu se mai contura în gura puțului, ceea ce dovedea că soarele se lăsase, deja, dincolo de Retezat. Curtea era învăluită într-un întuneric adânc. Câteva stele străluceau în ovalul ghizdului, ca privity printr-un telescop cu țeava lungă. Câțiva norișori se îndepărtau alene purtați de acele vânturi nehotărâte a căror forță slăbește atunci când se înoptează.

Anumite nuanțe ale atmosferei indicau, de asemenea, că luna, rămasă doar la jumătate, trecuse de linia munților dinspre răsărit. Să tot fi fost ceasurile nouă, seara.

Se întoarse să ciugulească ceva și să-și potolească setea cu apa din bazin, după ce o vărsă, întâi, pe cea din stacană. Apoi, prinzându-și cuțitul la cingătoare, ieși, trăgând ușa după el.

Și poate că, acum, avea s-o întâlnească pe nefericita Stilla, rătăcind prin galeriile subterane... La gândul acesta, inima-i bătea să-i spargă pieptul.

Nu înainta mai mult de câțiva pași și se împiedică de o treaptă. Așa cum se așteptase, din locul acela pomea o scară, ale cărei trepte le numără urcând — doar șaiszeci, față de cele șaptezeci și șapte pe care trebuise să le coboare, ca să ajungă în pragul cripei. Mai lipseau, deci, cam opt picioare, ca să revină la nivelul solului. Dar, cum nu-i trecea prin cap vreo idee mai bună, decât s-o țină drept înaintea pe coridorul întunecos, ai cărui pereți îi atingeau ușor cu mâinile întinse, continuă să meargă.

Se scurse o jumătate de oră, fără să fi fost oprit nici de vreo poartă, nici de zăbrele. Totuși, numeroase coruri îl împiedicau să-și dea seama de direcția în care se îndrepta, în raport cu cortina care se afla în fața podișului Orgall.

După ce făcu un popas de câteva minute, să-și mai tragă suflul, pomi, din nou, la drum; se părea că galeria e fără sfârșit, când îl opri un obstacol.

Era un perete de cărămidă.

Pipăind la diverse înălțimi, mâna-i nu întâlnește nici cea mai îngustă deschizătură. Nu era nici o ieșire prin locul acela.

Nu-și putu opri un strigăt. Tot ceea ce sperase se năruia, izbindu-se de acest obstacol. I se muiară genunchii, simți că nu-l mai țin picioarele, se prăbuși de-a lungul peretului.

Dar, la nivelul solului, dădu peste o crăpătură îngustă, iar cărămizile dezlipite abia se mai țineau și se clătinau sub apăsarea degetelor lui.

— Pe aici... Da!... Pe aici!... strigă Francisc.

Și începu să scoată, una câte una, cărămizile, când auzi un zgomot de partea cealaltă.

Se opri.

Zgomotul nu încetă și, în același timp, prin crăpătură se strecură o rază de lumină.

Privi.

Acolo se afla vechea capelă a castelului. În ce stare jalnică de delăsare o aduseseră timpul și uitarea: o boltă pe jumătate prăbușită, ale cărei nervuri încă se mai uneau cu stâlpii gheboși, două sau trei arcade ogivale amenințate cu ruina, ferestrele dislocate cu cercevele gingașe aparținând goticului flamboyant¹ și, ici-colo, câte o lespede de mamură prăfuită sub care își domnea

somnul de veci cine știe ce strămoș al familiei de Gorj; un fragment din partea exterioară a absidei² al cărei panou sculptat și pictat așezat în spatele altarului era zdrelit în câteva locuri, apoi un rest de acoperiș care fusese cruțat de rafalele de vânt ocrotind absida și, în sfârșit, cocoțat deasupra portalului³, clătînându-se turnul clopotniței, din înaltul căreia spânzura, până la pământ, o funie: funia aceluia clopot ale cărui dangăte se făceau, uneori, auzite, spre cumplita groază a locuitorilor Werstului care întârziaseră pe drumul din defileu.

În capela pustie de atâta amar de vreme și expusă intemperiiile climatului din Carpați tocmai pătrunsese cineva, ținând un felinar a cărui lumină îi bătea drept în față.

Francisc îl recunoscuse de îndată.

Era Orfanik, acel personaj excentric, care reprezenta în exclusivitate anturajul baronului în timpul șederii acestuia în marile orașe ale Italiei, acel personaj original pe care-l vedeai umblând brambura pe străzi, gesticulând și vorbind singur, acel savant neînțeles, acel inventator mereu în căutarea cine știe cărei himere care, negreșit, își puna născocirile în slujba lui Radu de Gorj!

Dacă Francisc mai păstrase, până atunci, unele rezerve în ceea ce privește prezența baronului în castelul din Carpați, chiar și după apariția Stillei, rezervele se prefăcuseră în certitudini, de vreme ce îl avea acum pe Orfanik sub ochii lui.

Ce avea de gând să facă, ce pune la cale în capela în ruină, la ceasul acesta înaintat din noapte?

Francisc încerca să-și dea seama și iată ceea ce văzuse destul de deslușit.

Orfanik, îndoit din spate, ridicase mai mulți cilindri de fier, de care lega un fir desfășurându-se de pe o bobină așezată într-un ungher al capelei. Și era atât de absorbit de munca lui, încât nici măcar nu l-ar fi zărit pe tânăr, chiar dacă acesta s-ar fi apropiat de el. Ah! De ce crăpătura pe care începuse să o lăgească nu era îndeajuns de mare să-i îngăduie să treacă dincolo! Ar fi intrat în capelă, s-ar fi năpustit asupra lui Orfanik, l-ar fi obligat să-l ducă în donjon!...

Totuși, poate că era fericit că nu putea să o facă, pentru că, în cazul în care ar fi dat greș, baronul de Gorj l-ar fi făcut să plătească cu viața secretele pe care de-abia le descoperise!

La câteva minute după venirea lui Orfanik, în capelă își făcu intrarea încă un bărbat.

Era baronul Radu de Gorj.

Înfățișarea lui, de neuitat, era aceeași. Nu părea să fi îmbătrânit deloc, cu fața pală și alungită pe care felinarul o lumina de jos în sus, cu părul lung și cărunt dat pe spate, cu ochii aruncând flăcări din adâncul orbitelor negre!

Radu de Gorj se apropie să verifice lucrarea de care se ocupa Orfanik.

Și iată vorbele schimbate cu glas tăios de cei doi.

Capitolul XV

— Ai făcut legătura cu capela, Orfanik?

— Tocmai am terminat.

— Totul e pregătit în cazematele bastionului?

— Totul.

— Bastionul și capela sunt, de-acum, legate direct cu donjonul?

— Sunt.

— Și, după ce aparatul va degaja curentul, vom avea vreme să fugim?

— Vom avea.

— Ai controlat dacă tunelul care dă în defileul Vulcan e liber?

— Este.

Se lăsară, atunci, câteva clipe de tăcere, iar Orfanik, apucând din nou felinarul, luminează adâncurile capelei.

— Ah, vechea mea cetățuie, strigă baronul, o să plătească scump cei care vor pătrunde aici!

Și Radu de Gorj rosti cuvintele acestea, pe un ton care îl făcu pe tânărul Francisc să se înfioare.

— Ai auzit ce se spunea la Werst? îl întreabă pe Orfanik.

— Acum cincizeci de minute, firul mi-a transmis ce se vorbea la hanul *Regele Matei*.

— Vor ataca la noapte?

— Nu, abia în zori.

— De când s-a întors Roșca asta la Werst?

— De două ore, cu agenții de poliție pe care i-a adus de la Alba Iulia.

— Ei bine! De vreme ce castelul nu se mai poate apăra, repetă baronul de Gorj, cel puțin îi va strivi sub dărâmături pe Francisc de Telec, ca și pe toți cei care-i vor veni în ajutor.

Apoi, după câteva clipe:

— Și firul, Orfanik? reluă el. Nu trebuie să se poată afla nicio dată că făcea legătura între castel și satul Werst.

— Nu se va afla; îl voi distruge.

După părerea noastră, a sosit vremea să explicăm anumite fenomene produse în cursul acestei povestiri, a căror origine nu va întârzia să fie descoperită.

La vremea aceea — ținem în mod deosebit să subliniem că evenimentele evocate s-au desfășurat într-unul din ultimii ani ai veacului al XIX-lea — utilizarea electricității, considerată, pe drept, „sufletul universului”, fusese dusă până la ultimele perfecționări. Ilustrul Edison¹ și discipolii săi își desăvârșiseră opera.

Ai făcut legătura cu capela, Orfanik?

Între alte aparate electrice, telefonul funcționa atunci cu o precizie atât de miraculoasă, încât sunetele, culese pe plăci, ajungeau liber la ureche, fără sprijinul cometului acustic. Ceea ce se spunea, ceea ce se cânta, ceea ce se șoptea chiar, se putea auzi, oricât de mare ar fi fost distanța, iar două persoane, despărțite de mii de leghe, stăteau de vorbă între ele, ca și cum ar fi fost așezate una lângă alta¹.

Deja, de ani de zile, Orfanik, umbra baronului Radu de Gorj, era, în ceea ce privește aplicarea în practică a electricității, un inventator de prim ordin. Dar, după cum se știe, admirabilele sale descoperiri nu fuseseră primite așa cum meritau. Lumea savanților se încăpățănase să vadă în el, în locul unui om de geniu în domeniul său, un biet nebun. De aici, ura implacabilă pe care inventatorul, respins și dezgustat, o nutrea față de semenii săi. În asemenea condiții, Orfanik, fugărit de sărăcie, îi apărură în cale baronului de Gorj. Baronul îi încuraja cercetările, își deschise punga și în cele din urmă, și-l apropiă, cu condiția, totuși, ca savantul să-i rezerve dreptul asupra invențiilor sale, iar el să fie singurul beneficiar al lor. Una peste alta, cele două personaje, originale și maniace fiecare în felul său, erau făcute să se înțeleagă. Așa că, din

clipa în care se întâlneau, nu se mai despartiră, nici chiar când baronul de Gorj o urmărea pe Stilla prin toate orașele Italiei. Dar, în vreme ce melomanul se lăsa îmbătat de cântecul incomparabilei artiste, Orfanik nu avea altă preocupare decât să desăvârșească descoperirile făcute în domeniul electricității în ultimii ani, să perfecționeze aplicațiile lor practice, prin care să obțină cele mai extraordinare efecte.

După incidentele care puseră capăt carierei dramatice a Stillei, baronul de Gorj dispăru, fără ca nimeni să poată afla ce se întâmplase cu el. Or, părăsind Neapole, se refugiase în castelul din Carpați, împreună cu Orfanik, foarte mulțumit să se închidă acolo, alături de el.

Atunci când luase hotărârea să-și îngroape existența între zidurile bătrânei cetăți, intenția baronului de Gorj fusese ca nici un locuitor din ținut să nu bănuiască întoarcerea sa și deci, nimeni să nu fie ispitit să-l viziteze. E de la sine înțeles că Orfanik și el dețineau mijlocul de a-și asigura din belșug cele necesare traiului la castel. Într-adevăr, exista o cale de comunicare secretă cu drumul prin trecătoarea Vulcan, și astfel un om de încredere, vechi slujitor al baronului, pe care nu-l știa nimeni, aducea, la date fixe, tot ceea ce i se cerea.

De fapt, ceea ce rămăsese din cetățuie — și, mai cu seamă, donjonul central — era mai puțin dărăpănat decât se credea și chiar mai locuibil decât ar fi avut nevoie oaspeții săi. Așa că, înzestrat cu toate cele trebuincioase experiențelor sale, Orfanik s-a putut dedica trup și suflet, folosindu-se de elementele pe care i le puneau la dispoziție fizica și chimia, unor lucrări a căror cutezanță întrecea orice închipuire. Și, atunci, îi veni ideea să le utilizeze, pentru a îndepărta eventualii intruși.

Baronul de Gorj îi acceptă propunerea cu entuziasm și Orfanik instala o aparatură specială, destinată să bage frica în oase, producând fenomene care nu puteau fi atribuite decât unei intervenții diabolice.

Dar, în primul rând, era necesar ca baronul de Gorj să fie ținut la curent cu ceea ce se spunea în satul cel mai apropiat. Exista, prin umare, un mijloc de a auzi ce discută oamenii, fără ca aceștia să bănuiască nimic? Da, dacă se putea stabili o comunicație telefonică între castel și sala mare a hanului *Regele Matei* unde obișnuiau să se strângă, seară de seară persoanele cu greutate din Werst. Ceea ce Orfanik și meșteri, pe cât de dibaci, pe atât de secret, în modul cel mai simplu cu putință. Un fir de aramă, în teaca lui izolantă, al cărui capăt pomea de la primul cat al donjonului, fu desfășurat pe sub apele Doinei, până-n satul Werst. Odată isprăvită treaba asta, Orfanik, dându-se drept călător, veni să-și petreacă o noapte la *Regele Matei* pentru a racorda firul la sala cea mare a hanului. Se înțelege că nu-i fu greu să tragă celălalt capăt, cufundat în albia torentului, la înălțimea ferestrei din spate, care nu se deschidea niciodată. După care, camuflând un aparat telefonic în frunzișul bogat, îl legă de fir. Or, aparatul acesta fiind conceput atât pentru a emite, cât și pentru a recepționa sunetele, drept umare, baronul de Gorj putea auzi tot ceea ce se spunea la *Regele Matei*, și putea face să se audă acolo tot ce-i trăsnea prin minte. În primii ani, liniștea cetății nu fu deloc tulburată. Faima rea de care se bucura era de ajuns pentru a-i ține departe pe locuitorii

Werstului. De altfel, se știa că, după moartea ultimilor slujitori ai familiei, fusese părăsită. Dar, într-o zi, pe vremea în care începe povestirea noastră, luneta ciobanului Frik îngăduise să se zărească, ieșind pe unul din homurile donjonului, o șuviță de fum. Din momentul acela, gura lumii nu se mai opri și, ce-a urmat, se știe. Comunicația telefonică își dovedi, atunci, utilitatea, fiindcă baronul de Gorj și Orfanik se putură informa în legătură cu tot ceea ce se petrecea la Werst. Prin fir aflare despre planul lui Nicu Deac de a se duce la cetățuie și tot prin fir un glas amenințător se făcu auzit pe neașteptate în sala mare de la han, somându-l să renunțe. Atunci, văzând că, în ciuda avertismentului său, tânărul pădurar nu se dă bătut, baronul de Gorj hotărî să-i dea o asemenea lecție, încât să-i piară pofta să mai calce vreodată pe acolo. În noaptea cu pricina, aparatura lui Orfanik, pregătită să funcționeze oricând, crea o serie de efecte, menite să semene groaza în zonele din jur: dangățul clopotului din capelă, proiectarea unor flăcări intense care, în amestec cu sare de mare, le confereau tuturor obiectelor un aspect spectral, sirene formidabile din care aerul comprimat fășnea cu un vuiet înspăimântător, contururi fotografice ale unor monștri, înfățișate cu ajutorul unor proiectoare puternice, plăci metalice plasate în iarba șanțului din jurul incintei, legate la baterii al căror curent îl atinsese pe doctor, care purta cizmele lui potcovite, în sfârșit, o descărcare electrică, produsă de bateriile din laborator, care-l dărmase pe pădurar în clipa în care atinsese ferecătura punții.

Așa cum se așteptase baronul de Gorj, după apariția acestor fenomene inexplicabile, după încercarea lui Nicu Deac, cu un deznodământ atât de nefericit, groaza ajunsese la culme și, nici pentru bani, nici pentru aur, nimeni nu s-ar mai fi încumetat să se apropie — nici măcar la două mile — de castelul din Carpați, bătut negreșit de duhuri de pe altă lume.

Radu de Gorj se putea socoti, așadar, la adăpost de orice musafir nepoftit, când la Werst descinse Francisc de Telec. În vreme ce acesta îi iscodea, fie pe Ionas, fie pe jupanul Colț și pe ceilalți, prezența sa la han fu imediat semnalată, prin firul din apele Doinei. Ura pe care i-o purta baronul de Gorj tânărului Francisc se reaprinse, odată cu amintirea evenimentelor petrecute la Neapole. Și nu numai că se afla în sat, la doar câteva mile de cetățuie, dar iată că, de față cu notabilitățile, își bătea joc de superstițiile lor absurde; distrugea reputația de cuib al nălucilor castelului din Carpați și promitea să prevină autoritățile din Alba Iulia, pentru ca poliția să vină și să pună capăt tuturor acestor legende!

Așa că baronul de Gorj se hotărî să-l atragă pe Francisc de Telec la castel, iar felurile căi prin care reuși lucrul acesta vă sunt binecunoscute. Vocea Stillei, transmisă cu ajutorul telefonului, îl făcuse pe tânăr să se abată din drum pentru a se apropia de castel; apariția cântăreței pe terasa bastionului îi insuflase dorința de neînving de a pătrunde acolo; o lumină, ivită la una dintre ferestrele donjonului, îl călăuzise spre potemă, care era deschisă pentru a-l lăsa să treacă. În adâncul cripei, luminate electric, în care auzise din nou vocea atât de învăluitoare, între pereții acelei celule în care alimentele îi erau aduse atunci când era cufundat într-un somn letargic, în închisoarea aceasta îngropată în străfundurile cetățuii a cărei ușă se trântise în urma lui, Francisc de Telec se afla

în puterea baronului de Gorj, iar baronul era convins că de-acolo nu va mai putea ieși în veci.

Acestea erau rezultatele misterioasei colaborări a baronului Radu de Gorj cu complicele său, Orfanik. Dar, spre marele său necaz, baronul știa că Roșca, neumându-și stăpânul în interiorul castelului, dăduse alarma, anunțând autoritățile din Alba Iulia. În satul Werst sosise o brigadă de agenți, iar baronul de Gorj se afla în fața unui dușman mult prea puternic. Într-adevăr, cum puteau, Orfanik și el, să țină piept unei trupe atât de numeroase? Metodele folosite împotriva lui Nicu Deac și a doctorului Patak nu vor fi de nici un folos, din moment ce poliția nu crede în intervenții diavolești. Așa că, de comun acord, luaseră hotărârea să facă praf și pulbere cetățuia și nu mai așteptau decât clipa de a acționa. Un curent electric fusese pregătit pentru a da foc încărcăturilor de dinamită îngropate sub donjon, bastioanele și vechea capelă, iar aparatul destinat să declanșeze curentul trebuia să le lase baronului de Gorj și complicei lui răgazul de a fugi prin tunelul din trecătoarea Vulcan. Apoi, după explozia ale cărei victime urmau să fie tânărul Francisc și mulți dintre cei care vor escalada zidul din incinta castelului, aveau să fugă amândoi atât de departe, încât niciodată nu li s-ar mai fi dat de urmă.

Ceea ce tocmai auzise din conversația lor îi oferise lui Francisc explicația fenomenelor care avuseseră loc. Știa de-acum că între satul Werst și castelul din Carpați exista o linie telefonică. Aflase și că bătrâna cetățuie va fi distrusă în urma unei catastrofe, care trebuia să le fie fatală agenților de poliție și lui Roșca, și chiar pe el îl va costa viața. Era, în sfârșit, la curent cu faptul că baronul de Gorj și Orfanik vor avea timp să-și ia tălpășița, luând-o cu ei pe Stilla, inconștientă...

Ah! De ce nu putea pătrunde în capelă, de ce nu se putea năpusti asupra celor doi? I-ar fi doborât, i-ar fi lovit, i-ar fi împiedicat să mai poată face rău, ar fi oprit înspăimântătoarea distrugere!

Dar, ceea ce era imposibil în acel moment, nu va mai fi, poate, după plecarea baronului. Atunci când vor părăsi amândoi capela, Francisc, repezindu-se pe umele lor, îi va urmări până la donjon, iar acolo, cu ajutorul lui Dumnezeu, va face dreptate.

Baronul și Orfanik erau, deja, în partea exterioară a absidei.

Francisc nu-i slăbea din ochi. Pe unde aveau să iasă? Pe o ușă care dădea într-una dintre curțile incintei, sau printr-o galerie interioară care trebuia să lege capela de donjon, deoarece părea că toate corpurile de clădire ale cetățuiei comunicau între ele? Nu avea nici o importanță, atâta vreme cât tânărul nu întâlnea un obstacol de care să nu poată trece.

În clipa aceea, baronul și Orfanik mai avură un scurt schimb de cuvinte.

— Nu mai avem nimic de făcut aici?

— Nimic.

— Atunci, să ne despărțim.

— Doriți, în continuare, să vă las singur în castel?...

— Da, Orfanik, pleacă numaidecât prin tunelul din trecătoare.

— Dar, dumneavoastră?...

— Voi părăsi cetățuia în ultima clipă.

— Rămâne stabilit să vă aștept la Bistrița?

— La Bistrița.

— Rămâneți aici, baroane, rămâneți singur, dacă asta vă este vrerea.

— Da... pentru că vreau s-o mai aud... vreau s-o mai ascult încă o dată, în ultima noapte pe care-o mai petrec în castelul din Carpați!

Imediat după aceea, părăsiri capela.

Deși numele Stillei nu fusese rostit, Francisc nu se putea înșela, despre ea vorbise baronul.

Capitolul XVI

Dezastrul era inevitabil. Francisc nu-l putea preveni, decât punându-l pe baron în imposibilitatea de a-și pune planul în aplicare.

Erau ceasurile unsprezece noaptea. Fără teama că ar putea fi dibuit, Francisc se apucă, din nou, de treabă. Căramizile peretelui se desprindeau destul de ușor, totuși, era atât de gros, încât trecu o jumătate de oră până când deschizătura fu îndeajuns de încăpătoare, încât să-i poată îngădui să treacă.

De îndată ce păși în capela măturată de vânt, se simți înviorat de aerul proaspăt. Prin spărturile naosului și golul ferestrelor, cerul lăsa să se vadă norii ușori purtați de adierile nopții. Ici și colo, se zăreau câteva stele pe care strălucirea lunii, ridicându-se la orizont, le făcea să pălească.

Trebuia să dea de ușa din spate, prin care se făcuseră nevăzuți cei doi. De aceea, străbătând pieziș naosul, se îndreptă spre partea exterioară a absidei.

În partea aceasta foarte întunecoasă, ferită de razele lunii, piciorul se izbea de rămășițele momintelor și de fragmentele desprinse din boltă.

În sfârșit, în capăt, după panoul sculptat și pictat din spatele altarului, în apropierea unui colț întunecat, simți o ușă mușcărită cedând sub apăsarea mâinii lui. Ușa cădea într-o galerie care ar fi trebuit să străbată incinta. Pe acolo intraseră în capelă baronul și Orfanik și tot pe acolo tocmai ieșiseră.

De îndată ce pătrunse în galerie, se pomeni, din nou, înconjurat de o beznă de nepătruns. După ce coti de mai multe ori, fără să fie nevoit nici să urce, nici să coboare, fu sigur că se menținuse la nivelul curților interioare.

O jumătate de ceas mai târziu, întunericul păru să se subțieze: o geană de lumină se strecura prin câteva deschizături laterale ale galeriei.

Acum, Francisc putea să meargă mai repede și ajunse într-o cazemată spațioasă, construită sub terasa bastionului, în dreptul colțului din stânga al curții. Cazemata era străpunsă de fereastră înguste, prin care se revărsa lumina lunii.

În față era o ușă. Ușa era deschisă.

Primul gând al lui Francisc fu să se ducă la una din ferestre, ca să respire aerul proaspăt al nopții, măcar preț de câteva clipe.

Dar, când să se retragă, i se păru că zărește două-trei umbre, mișcându-se, la marginea de jos a podișului Orgall, luminat până la pata de întuneric a brădetului.

Francisc își încorda privirile. Câțiva oameni se învâteau de colo-colo pe platou, puțin în fața copacilor: fără îndoială, agenții din Alba Iulia, aduși de Roșca. Se hotărâseră, deci, să intervină noaptea, sperând să-i ia prin surprindere pe oaspeții castelului, sau așteptau acolo să se lumineze de ziua?

Ce efort să-și oprească strigătul, gata să-i țâșnească de pe buze, să nu-l cheme pe Roșca; el sigur că l-ar fi auzit și i-ar fi recunoscut de îndată glasul! Totuși, strigătul ar fi pătruns până la donjon și, înainte ca agenții să fi escaladat zidul incintei, Radu de Gorj ar fi avut timp să-și pună în funcțiune mașinăria infernală și să fugă prin tunel.

Francisc reuși să se stăpânească și se îndepărtă de ferestruică.

Apoi, după ce străbătu cazemata, trecu dincolo de ușă și continuă să meargă de-a lungul galeriei.

Cinci sute de pași mai departe, ajunse în pragul unei scări săpate în zidul gros. Se afla, în sfârșit, în interiorul donjonului, înălțat în mijlocul spațiului pentru manevre militare? Era îndreptățit să o creadă. Totuși, nu părea să fie scara principală care ducea către etajele donjonului. Era alcătuită dintr-un șir de trepte circulare, dispuse ca spiralele unui șurub, în interiorul unei cuști strâmte și întunecoase.

Francisc urcă fără zgomot, ciulind urechile, dar nu se auzea nici un zgomot și, după vreo douăzeci de trepte, se opri pe un palier. Acolo se căsca o ușă, dând în terasa care se întindea în jurul primului etaj al donjonului.

Francisc se strecură pe terasă și, având grijă să se pitească în spatele parapetului, privi în direcția podișului Orgall.

Mai mulți oameni se zăreau, încă, la marginea brădetului și nimic nu arăta că ar avea de gând să se apropie de cetățuie.

Hotărât să-l găsească pe baron înainte ca acesta să dispară prin tunelul din trecătoare, dădu ocol etajului și ajunse din nou în fața unei uși, unde spirala scării urca iar. Puse piciorul pe prima treaptă, își sprijini mâinile de pereți și începu să urce. Mereu, aceeași tăcere.

Apartamentul de la primul etaj nu era locuit. Francisc se grăbi să ajungă la palieretele etajelor superioare. Când ajunse la al treilea palier, piciorul lui nu mai dădu de trepte. În locul acela, scara se termina, rolul ei fiind să slujească apartamentului celui mai de sus al donjonului, care încununa platforma crenelată unde flutura, odinioară, flamura baronilor de Gorj.

În stânga scării, zidul era străpuns de o ușă, încuiată în clipa aceea. Cheia era în broască. Prin dreptul ei, se strecura un fascicol puternic de lumină. Francisc trase cu urechea și nu desluși nici un zgomot în interiorul apartamentului. Lipindu-și ochiul de gaura cheii, zări doar partea stângă a unei încăperi, aceasta fiind intens luminată, în vreme ce partea dreaptă era cufundată în întuneric.

După ce învărti cu băgare de seamă cheia, împinse încet, ușa care se deschise.

O sală spațioasă ocupa tot acest ultim etaj al donjonului. Pe pereții ei circulari se sprijinea o boltă cu chesoane, ale cărei nervuri, întâlnindu-se în centru, se îmbinau, într-un stil arhitectonic greoi, într-un pandantiv. Tapiserii grele, vechi tapiserii cu personaje, îmbrăcau pereții. Câteva mobile din alte vremuri, sipete, blidare, jilțuri, scaune fără spătar o decorau, într-un fel destul de artistic. La ferestre atârnav draperii groase, care nu lăsau să răzbată în afară nici un petic de lumină. Pe podea se întindea un covor de lână, care înăbușea zgomotul pașilor. Sala era aranjată într-un mod cel puțin bizar și, intrând, fu izbit, mai cu seamă, de contrastul pe care îl oferea, împărțită fiind între întuneric și lumină.

La dreapta uşii, capătul se pierdea într-o beznă adâncă. La stânga, dimpotrivă, era o estradă, a cărei suprafaţă era îmbrăcată într-o ţesătură neagră, era scăldată într-o strălucire puternică, provenind de la vreun aparat de proiecţie a razelor, aşezat în faţă, în aşa fel încât să nu poată fi văzut

La vreo zece picioare de estradă, despărţit de ea printr-un ecran, la înălţimea balustradei, se afla un jilţ străvechi cu spătarul înalt, pe care ecranul îl cufunda într-un soi de penumbră.

Lângă jilţ, pe o măsuţă, acoperită de un covor, o cutie dreptunghiulară, în cutie, cu o lungime de douăsprezece, cincisprezece degete şi o lăţime de cinci, şase, al cărei capac, bătut în nestemate, era ridicat, se găsea un cilindru de metal. Încă de la intrarea sa în sală, Francisc îşi dădu seama că jilţul era ocupat. În el, într-adevăr stătea cineva, neclintit, cu capul răsturnat pe spate, rezemat de spătar, cu pleoapele lăsate, cu braţul întins peste masă, cu palma sprijinită de partea anterioară a cutiei.

Era Radu de Gorj.

Oare pentru a se lăsa în voia somnului voise baronul să-şi petreacă ultima noapte la ultimul etaj al donjonului?

Nici vorbă!... Nu putea fi aşa, după cele spuse lui Orfanik, cuvinte pe care Francisc le auzise cu urechile lui.

Baronul era, de altfel, singur şi, conform ordinelor pe care le primise, nu exista nici o îndoială că tovarăşul lui fugise, deja, prin tunel.

Dar Stilla?... Nu spusese Radu de Gorj că voia s-o audă pentru ultima oară în castelul din Carpaţi, înainte ca acesta să fie distrus de explozie?... Şi de ce s-ar fi întors în încăperea în care ea venea în fiecare seară, să-l fărâmece cu glasul ei?...

Unde se afla, aşadar, Stilla?... Francisc nici n-o vedea, nici n-o auzea...

La urma urmei, ce importanţă avea, acum când Radu de Gorj era în mâna lui!... Va şti el cum să-l facă să vorbească. Dar, având în vedere starea de surescitare în care se afla, n-avea să se repeadă la cel pe care-l ura cu aceeaşi îndârjire cu care îl ura şi acesta, la cel care i-o răpise pe Stilla... pe Stilla în viaţă şi cu minţile rătăcite... din pricina lui... şi va începe să-l lovească?...

Francisc se duse şi se postă în spatele jilţului. Mai avea un pas până să-l înşface pe baronul de Gorj şi, cu ochii injectaţi, cu mintea împăienjenită, ridică mâna.

Brusc, ca din pământ, se ivi Stilla. Francisc lăsa cuţitul să-i cadă pe covor.

Stilla era în picioare, pe stradă, în plină lumină, cu părul despletit, braţele întinse, nespus de frumoasă în costumul alb al Angelicăi din *Orlando*, aşa cum i se arătase în bastionul cetăţii.

Ochii ei, aţintii asupra lui, îl pătrundeau până în adâncul sufletului...

Era imposibil ca Stilla să nu-l vadă şi, totuşi, nu făcea nici un gest să-l cheme... nu întredeschidea buzele, să-i vorbească... Vai! Era nebună! Francisc era gata să se năpustească pe stradă, s-o prindă în braţe, să o ia de acolo...

Stilla începu să cânte. Fără să se ridice din jilţ, baronul de Gorj se aplecă spre ea. În culmea extazului, straniul *dilettante* îi respira vocea ca pe un parfum, i-o sorbea ca pe o licoare divină. Aşa fusese, odinioară, la reprezentaţiile teatrelor din Italia, aşa era şi acum,

în sala aceasta, într-o singurătate absolută, în vârful donjonului care domina câmpia transilvană!

Da! Stilla cânta!... Cânta pentru el... doar pentru el!... Era ca o boare ridicându-se de pe buzele ei, care păreau că nu se mișcă...

Dar, dacă-și pierduse mințile, sufletul ei de artistă se păstrase neatins!

Francisc, de asemenea, se lăsă pătruns de vraja vocii pe care n-o mai auzise de cinci ani nesfârșiți... Se cufundă în contemplarea înfrigurată a femeii pe care nu credea s-o mai vadă vreodată și care era aici, în viață, de parcă, cine știe ce miracol ar fi înviat, dinaintea ochilor lui.

Iar cântecul Stillei nu era, între toate, acela menit să facă să vibreze mai intens strunele amintirii în inima lui? Da! Recunosc finalul tragicei scene din *Orlando*, finalul în care inima cântăreței se sfârâmba la ultima frază:

*Innamorata, mio cuore tremante
Voglio morire...*

Francisc umărea, notă cu notă, fraza inefabilă... Și își spunea că de data asta, nu se va întrerupe, așa cum se întâmplase la teatrul San Carlo!... Nu!... Nu se va stinge pe buzele Stillei, așa cum se stinsese la reprezentația de adio...

Francisc nu mai respiră. Toată viața lui era legată de cântecul acesta. Doar câteva măsuri și cântecul se va încheia în toată puritatea sa fără pereche...

Dar iată că vocea începe să se-nmoaie... S-ar fi spus că Stilla șovăie, repetând cuvintele unei dureri sfâșietoare:

Voglio morire...

Se va prăbuși, oare, pe estradă, așa cum s-a prăbușit, odinioară pe scenă?...

Nu se prăbușește, dar cântecul se oprește la aceeași măsură, la aceeași notă, ca pe scena de la San Carlo... Scoate un strigăt... și este același strigăt pe care l-a auzit Francisc în seara aceea...

Și, totuși, Stilla e tot acolo, în picioare, nemișcată, cu privirea ei adorată, privire care-l săgetează, cu toată dragostea din suflet...

Francisc se năpustește spre ea... Vrea s-o scoată din sală, s-o ducă dincolo de zidurile castelului...

În clipa aceea, dă nas în nas cu baronul, care tocmai se ridicase.

— Francisc de Telec! strigă Radu de Gorj. Francisc de Telec, care a reușit să scape...

Dar Francisc nu îi răspunde și, repezindu-se spre estradă:

— Stilla... Stilla mea, repetă el, tu, pe care te regăsesc aici... în viață...

— în viață... Stilla... în viață! strigă baronul de Gorj.

Și exclamația aceasta ironică se încheie cu un hohot de râs, din care răzbătu flacăra mâniei.

— în viață!... reluă Radu de Gorj. Ei bine! Să încerce, atunci, Francisc de Telec să mi-o răpească!

Francisc întinse brațul spre Stilla, ai cărei ochi erau ațintiți cu ardoare asupra lui... În clipa cee, Radu de Gorj se aplecă, luă cuțitul care-i scăpase din mână lui Francisc și-l îndreptă spre Stilla, neclintit... Francisc se aruncă asupra lui, încercând să abată lovitura care o amenința pe sămăna nebună... E prea târziu... cuțitul o lovește în inimă...

Deodată, se aude zgomotul unei oglinzi care se sparge, sfărâmată în mii de cioburi care se împrăştie prin sală, şi, odată cu ele, Stilla dispare.

Francisc rămase fără grai... Nu înţelegea... Oare şi-a pierdut, şi el, minţile?

Atunci, Radu de Gorj răcneşte:

— Stilla i-a scăpat, iar, lui Francisc de Telec!... Dar vocea...

vocea ei îmi rămâne... Vocea ei este a mea... doar a mea... şi nu va fi, niciodată, a altcuiva!

În clipa în care Francisc e gata să se arunce asupra lui Radu de Gorj, forţele îl părăsesc şi se prăbuşeste, fără cunoştinţă, lângă estradă.

Radu de Gorj nu se sinchiseşte de el. Înşfăcă de pe masă cutia, se năpusteşte afară din sală şi coboară la primul etaj al donjonului; apoi, ieşit pe terasă, îi dă ocol şi ajunge la cealaltă uşă, când se aude un foc de armă.

De pe celălalt mal al şanţului, Roşca trăsese în baron. Baronul nu este lovit, dar glonţul lui Roşca fărâmă cutia pe care o strângea în braţe. Scoate un strigăt înfricoşător.

— Vocea ei... vocea ei!... repetă. Sufletul... sufletul Stillei... zdrobit... zdrobit... zdrobit!...

Cu părul zbârlit, cu mâinile încheştate, începe să alerge pe terasă, strigând într-una:

— Vocea ei... vocea ei!... I-au frânt glasul! Să fie blestemaţi!

După care dispăru în spatele uşii, în clipa în care Roşca şi Nicu Deac încercau să escaladeze zidul incintei, fără să-i mai aştepte pe agenţii de poliţie.

Aproape imediat, o explozie formidabilă făcu să se cutremure întreg masivul Piese. Jerbe de flăcări se ridică până la nori şi o avalanşă de bolovani acoperă drumul Vulcanului.

Din bastioane, curtină, donjon, din capela castelului din Carpaţi, rămase doar, pe întinderea podişului Orgall, un morman de ruine fumegânde.

Capitolul XVII

După cum ne aducem bine aminte, potrivit conversaţiei dintre baron şi Orfanik, explozia nu trebuia să distrugă castelul decât după plecarea lui Radu de Gorj. Or, în momentul în care avusese loc, era cu neputinţă ca baronul să fi avut suficient timp să fugă prin tunel, pe drumul trecătorii. Orbit de durere, înnebunit de disperare, inconştient se tot întreba, să fi provocat pe loc catastrofa, fără să-i mai pese că prima victimă avea să fie chiar el? După cuvintele de neînţeles care-i scăpaseră în clipa în care glonţul lui Roşca lovise în plin cutia pe care o ducea, voise să se îngroape sub ruinele cetăţii?

Oricum, a fost un noroc că agenţii, surprinşi de împuşcătura lui Roşca, se aflau, încă, la oarecare distanţă, atunci când explozia zguduise muntele. Doar câţiva fuseseră atinşi de dărâmurile căzute la poalele platoului Orgall. Doar Roşca şi pădurarul erau atunci la baza curţinei şi, într-adevăr, a fost o minune că ploaia de pietre nu i-a strivit.

Aşadar, explozia se produsese deja, atunci când Roşca, Nicu Deac şi agenţii reuşiră să pătrundă, fără prea mare greutate, în incintă, urcând prin şanţul pe jumătate umplut de năruirea zidurilor. La cincizeci de paşi dincolo de curtină un corp fu ridicat din mijlocul ruinelor, la baza donjonului.

Era cel al lui Radu de Gorj. Câțiva dintre bătrânii satului — printre care și jupanul Colț — îl recunoscuseră dintr-o ochire. În ceea ce-i privește pe Roșca și pe Nicu Deac, erau însuflețiți de un singur gând, să-l găsească pe tânărul Francisc. Întrucât nu ieșise la iveală în intervalul de timp stabilit de comun acord cu oșteanul lui, însemna că nu izbutise să iasă din castel.

Dar Roșca nu îndrăznea să sperie că scăpase cu viață, că nu era una dintre victimele catastrofei; așa că plângea cu lacrimi fierbinți, iar Nicu Deac nu știa cum să-l liniștească.

După o jumătate de ceas de căutări, îl găsiră, totuși, la primul etaj al donjonului, sub un arc butant al zidului care-l ferise să fie strivit.

— Stăpâne... bietul meu stăpân!

— Sămanul de el!

Acestea fură primele cuvinte pe care le rostiră Roșca și Nicu Deac, când se aplecaseră asupra lui. Îl credeau mort, dar era numai leșinat.

Francisc deschise ochii; dar privirile lui rătăcite nu păreau să recunoască pe nimeni și părea că nici nu aude.

Nicu Deac, care-l ridicase în brațe, îi vorbi din nou; nu-i dădu nici un răspuns.

Bolborosi doar ultimele cuvinte ale ariei Stillei:

Innamorata... Voglio morire...

Francisc de Telec nu mai era în toate mințile.

Capitolul XVIII

De vreme ce tânărul Francisc înnebunise, fără îndoială că nimeni, niciodată, n-ar fi avut explicația ultimelor evenimente care avuseseră ca scenă castelul din Carpați, fără dezvăluirile făcute în următoarele împrejurări.

Vreme de patru zile, Orfanik așteptă, așa cum rămăsese stabilit, ca baronul de Gorj să vină să-l întâlnească în târgușorul Bistrița. Văzând că nu apare, își pusese întrebarea dacă nu fusese, cumva, o victimă a exploziei. Era împins de curiozitate, și se întorsese să dea târcoale prin preajma cetății.

Rău făcu, fiindcă agenții de poliție nu întârziară să-l umfle, ajutați de indicațiile lui Roșca, acesta cunoscându-l de multă vreme.

O dată adus în capitala comitatului, în fața judecătorilor, Orfanik răspunse, fără să crâcnească, întrebărilor care îi fuseră adresate în cursul anchetei ordonate în legătură cu catastrofa.

Vom mărturisi, chiar, că tristul sfârșit al baronului Radu de Gorj nu păru să-l impresioneze prea mult pe savantul egoist și maniac, care trăia doar pentru invențiile lui.

Înainte de toate, la întrebările înfrigurate ale lui Roșca, Orfanik afirmă că Stilla murise și că — sunt chiar expresiile pe care le folosi — era îngropată, și bine îngropată, de cinci ani în cimitirul *Campo Santo Nuovo* din Neapole. Destăinuirea aceasta nu avea să stâmească mai puțină uimire, decât cele care au urmat.

Într-adevăr, dacă așa stăteau lucrurile, dacă Stilla murise, cum se face că Francisc a putut să-i audă vocea în sala mare a hanului, ca, apoi, s-o vadă ivindu-se pe terasa bastionului, iar, când se afla în criptă, să fie vrăjit de cântecul ei?... în sfârșit, cum de o regăsisese în viață, în sala de la ultimul etaj al donjonului?

Iată explicația tuturor acestor fenomene, care păreau de neexplicat.

Vă aduceți aminte de ce cumplită deznădejde a fost cuprins baronul de Gorj, atunci când se răspândise zvonul că Stilla luase hotărârea de a renunța la cariera artistică, pentru a se căsători cu Francisc de Telec. Uma să fie văduvit de talentul admirabil al artistei, adică de toate bucuriile lui de *dilettante*. Orfanik îi propuse, atunci, să strângă laolaltă, cu ajutorul aparatelor fonografice, bucățile principale din repertoriul pe care cântăreța își propunea să le cânte la reprezentația de adio. La vremea aceea, aparatele fonografice erau admirabil perfecționate, iar Orfanik le desăvârșise până într-atât, încât vocea umană nu suferea nici o deformare, nici în ceea ce privește farmecul, nici în ceea ce privește puritatea sa.

Baronul de Gorj accepta oferta fizicianului. În loja cu zăbrele fură instalate în ultima lună, succesiv și mare taină, fonografe. Astfel, fură înregistrate pe plăcile lor cavatinele¹, romanțele din opere sau concerte, între altele, melodia lui Stefano și aria finală din *Orlando*, întreruptă de moartea Stillei.

Iată de ce venise baronul de Gorj să se închidă în castelul din Carpați, unde, în fiecare seară, putea asculta cântecele înregistrate de minunatele aparate. Și nu numai că o auzea pe Stilla, ca și cum s-ar fi aflat în loja sa, dar — ceea ce putea părea de-a dreptul de neînțeles — o și avea înaintea ochilor, ca și cum ar fi fost vie. Era un simplu artificiu optic.

Nu ați uitat, probabil, că baronul de Gorj cumpărase un magnific portret al cântăreței. Portretul o reprezenta în picioare, în costumul alb al Angelicăi, cu părul despletit. Or, cu ajutorul unor oglinzi înclinate potrivit unui anume unghi calculat de Orfanik, atunci când un focar puternic de lumină se reflecta pe portretul ei, Stilla se iveaua, la fel de „reală” ca atunci când era plină de viață și în toată splendoarea frumuseții ei. Grație acestui aparat, transportat noaptea pe terasa bastionului, o făcuse să apară Radu de Gorj, atunci când voise să-l atragă în mrejele lui pe Francisc de Telec; grație aceluiași aparat o văzuse tânărul pe Stilla în sala de la ultimul etaj al donjonului, în vreme ce fanaticul ei admirator se lăsa fermecat de vocea și de cântecele ei.

Acestea sunt, foarte pe scurt, informațiile pe care le dădu Orfanik, într-un mod mai detaliat în cursul interogatoriului. Și trebuie spus că, plin de o mândrie fără pereche, se declară autorul tuturor acestor invenții geniale, pe care le dusesese până la cel mai înalt grad de perfecțiune.

Totuși, chiar dacă explică, din punct de vedere fizic, toate aceste fenomene, sau mai degrabă „trucuri”, Orfanik nu putu să-și explice de ce baronul de Gorj nu avusese răgazul de a fugi, înainte de explozie, prin tunelul trecătorii Vulcan. Dar, când află că un glonte sfărâmasese obiectul pe care-l ducea în brațe Radu de Gorj, înțelese. Obiectul era aparatul fonografic, — cu ultimul cântec al Stillei, cel pe care Radu de Gorj voise să-l asculte încă o dată, în sala de la ultimul etaj al donjonului, înainte de distrugere. Or, zdrobirea aparatului însemna și zdrobirea vieții baronului care, înnebunit de disperare, voise să se îngroape sub ruinele cetății.

Baronul Radu de Gorj a fost înmormântat în cimitirul din Werst, cu toate onorurile cuvenite vechii familii, care sfârșea odată cu el. În ceea ce-l privește pe tânărul Francisc, Roșca l-a dus la castelul de lângă Craiova, unde și-a dedicat întreaga viață îngrijirii stăpânului lui. Orfanik i-a dăruit cu plăcere înregistrările cu cele-

alte cântece ale Stillei și, atunci când Francisc auzea glasul mării artiste, părea ca se deșteaptă dintr-un somn adânc și își recăpăta luciditatea de odinioară, ca și cum sufletul lui ar fi încercat să retrăiască amintirile unui trecut de neuitat!

Câteva luni mai târziu, tânărul Francisc avea să scape din mrejele nebuniei și, datorită lui, au fost cunoscute amănuntele ultimei nopți la castelul din Carpați.

Să spunem acum că nunta fermecătoarei Miorița și a lui Nicu Deac a avut loc la opt zile după catastrofă. După ce au primit binecuvântarea preotului din satul Vulcan, minii s-au întors la Werst, unde jupanul Colț le pregătise cea mai frumoasă odaie din casă.

Totuși, deși toate aceste diverse fenomene au primit o explicație naturală, nu trebuie să vă închipuiți că tânăra femeie a încetat să creadă în aparițiile fantastice de la castel. În zadar încearcă Nicu Deac s-o aducă cu picioarele pe pământ — ca și Ionas, de altfel, care ține să-și întoarcă mușterii la *Regele Matei* — Miorița nu poate fi scoasă din ale ei, cum nu pot fi convinși nici jupanul Colț, nici ciobanul Frik, nici dascălul Homrod și nici ceilalți locuitori ai Werst-ului.

Vor trece, de bună seamă, mulți ani, până când oamenii aceștia de treabă vor renunța la superstițiile lor.

Totuși, doctorul Patak, lăudăros cum îi stă în fire, nu conținește să-i repete cui vrea să-l asculte:

— Ei bine! Ce v-am spus eu?... Duhuri în cetățuia! De parcă există duhuri!

Cu toate acestea, nimeni nu-l ascultă și e rugat chiar să tacă, atunci când se întrece cu gluma.

Altminteri, dascălul Homrod își întemeiază, și acum, lecțiile pe studiul legendelor transilvane. Multă vreme de acum încolo, tânăra generație din satul Werst va crede că duhurile de pe lumea cealaltă se perindă, neconținut, pe la ruinele castelului din Carpați.

CUPRIMS

Capitolul I.....	5
Capitolul II.....	20
Capitolul III.....	31
Capitolul IV.....	41
Capitolul V.....	55
Capitolul VI.....	69
Capitolul VII.....	82
Capitolul VIII.....	96
Capitolul LX.....	112
Capitolul X.....	123
Capitolul XI.....	134
Capitolul XII.....	146
Capitolul XIII.....	154
Capitolul XIV.....	163
Capitolul XV.....	169
Capitolul XVI.....	177
Capitolul XVII.....	185
Capitolul XVIII.....	188

Francisc se opri, privind spre forma al cărei contur se îngroșa, treptat.

Era o femeie, cu părul despletit, cu mâinile întinse, înfășurată într-un lung veșmânt alb.

Dar, straiul acesta nu era, oare, acela pe care îl
purta Stilla, în scena finală din *Orlando*,
în care Francisc de Telec o văzuse
pentru cea din urmă oară?
Da! Era Stilla, nemișcată cu brațele desfăcute spre
el, cu privirea-i atât de răscolitoare ațintită asupra lui...
— Ea!... Ea!... strigă.
Și, năpustindu-se, s-ar fi rostogolit până la
temeliile zidului, dacă nu l-ar fi oprit Roșca...
Năluca se mistui, dintr-o dată.
Abia dacă Stilla se arătase preț de un minut...
N-are a face! O secundă i-ar fi fost de ajuns lui
Francisc să o recunoască,
și cuvintele-i țâșniră de pe buze:
— Ea... ea... trăiește!

ISBN: 973-653-716-1

BIBLIOGRAFIE ȘCOLARĂ

LITERATURĂ UNIVERSALĂ